

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ: " ΤΟΠΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ – ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ "

ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ : ΛΑΔΑΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ

A.M: 2004122

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ ΛΕΩΝΙΔΑΣ

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2013

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	3
Κεφάλαιο 1 : Τουρισμός.....	4
Τουρισμός – ορισμός.....	4
Επιπτώσεις τουρισμού.	6
Αρχές Τουριστικής Ανάπτυξης.....	8
Κατηγορίες του τουρισμού.....	10
Μαζικός τουρισμός.....	10
Ατομικός τουρισμός	10
Εσωτερικός τουρισμός	10
Εξωτερικός τουρισμός	11
Συνεχής τουρισμός	11
Εποχικός τουρισμός.....	11
Εναλλακτικός τουρισμός	11
Κεφάλαιο 2 : Αγροτουρισμός – Πρώτη επαφή.....	12
Αγροτουρισμός – Ορισμός	14
Μορφές Αγροτουρισμού	16
Κύριες μορφές αμιγή αγροτουρισμού στην Ελλάδα	17
Κύριες μορφές σύνθετου αγροτουρισμού στην Ελλάδα	17
Κίνητρα αγροτουρισμού.....	19
Οικονομικά κίνητρα.....	19
Κοινωνικά κίνητρα.....	20
Πελάτες αγροτουρισμού.	20
Αγροτουριστική φιλοξενία.	21
Στόχοι Αγροτουρισμού	23
Πλεονεκτήματα και οφέλη του αγροτουρισμού.....	24
Εξέλιξη αγροτουρισμού – κίνδυνοι υπονόμησης του.	26
Προϋποθέσεις ανάπτυξης αγροτουρισμού.....	31
Θετικοί και αρνητικοί παράγοντες που επιδρούν στην ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού.	33
Προβλήματα που μπορεί να προκύψουν	35

Αγροτουριστικοί προορισμοί	36
Κεφάλαιο 3 : Πρακτικές πολιτικής στον αγροτουρισμό στα πλαίσια της Ε.Ε.	39
Εξελίξεις και βήματα στη διαδικασία της ανάπτυξης του αγροτουρισμού στις χώρες της Ε.Ε.	41
Παραδείγματα αγροτουριστικής ανάπτυξης στην ΕΕ.	43
Κεφάλαιο 4 : Η υφιστάμενη κατάσταση στην Ελλάδα.....	48
Προοπτικές ανάπτυξης του αγροτουρισμού στην ελληνική ύπαιθρο	51
Πλεονεκτήματα προοπτικών ανάπτυξης.....	53
Μέτρα και παρεμβάσεις.....	53
Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (Ο.Π.Α.Α.Χ.)	58
Βασικά βήματα για την υλοποίηση μιας αγροτουριστικής επιχείρησης.....	59
Παραδείγματα αγροτουρισμού.	64
Έρευνα πεδίου.....	66
Μεθοδολογία.	66
Ανάλυση ερωτηματολογίου	67
Προτάσεις.....	899
Ερωτηματολόγιο.....	90
Βιβλιογραφία.....	96

Εισαγωγή

Το θέμα της μελέτης αυτής έχει να κάνει με μια πραγματικότητα η οποία κερδίζει ολοένα και περισσότερο έδαφος στην χώρας μας. Ο αγροτουρισμός είναι μια ιδιαίτερη μορφή τουρισμού, ο οποίος μπορεί να συνδυάσει όλα τα θετικά και όλα τα ευχάριστα των διακοπών, με μια σειρά από άλλα θετικά και πλεονεκτήματα τα οποία απορρέουν από την ξεχωριστή φύση του. Μέσα από την ανάλυση των στοιχείων που έχουμε θα μπορέσουμε να καταθέσουμε σημαντικές πληροφορίες γύρω από τον αγροτουρισμό.

Αρχικά θα επιχειρήσουμε να δώσουμε μια ερμηνεία σε αυτό στο οποίο ο αγροτουρισμός αποτελεί κομμάτι του, δηλαδή στον τουρισμό ως κλάδο. Είναι πολύ σημαντικό να γνωρίζουμε σε ικανοποιητικό βαθμό το τι είναι στην ουσία ο κλάδος του τουρισμού, τι ιδιαιτερότητες έχει, πως λειτουργεί κ.ο.κ. Μέσα από την γνώση όλων αυτών, θα μπορέσουμε να κατανοήσουμε σε πιο ικανοποιητικό βαθμό, και να καταλάβουμε καλύτερα τι είναι αυτό που γνωρίζουμε ως αγροτουρισμό.

Κατόπιν αφού ολοκληρώσουμε την αναφορά μας στον κλάδο του τουρισμού, θα αρχίσουμε να αναλύσουμε την ευρύτερη έννοια του τουρισμού και του περιεχομένου της. Δηλαδή, θα αναφερθούμε στο πως γεννήθηκε ο αγροτουρισμός, σε τι φάση είναι στην χώρα μας, τι πλεονεκτήματα και τι μειονεκτήματα έχει, πως είναι η ζωή σε ένα τέτοιο χώρο, πως μπορεί κανείς να ανοίξει μια επιχείρηση αγροτουρισμού κτλ.

Στην εργασία αυτή θα προσπαθήσουμε να παρουσιάσουμε και να καταθέσουμε όλα τα στοιχεία και τις πληροφορίες που έχουμε στην διάθεση μας, για να μπορέσουμε να δημιουργήσουμε μια ολοκληρωμένη εικόνα γύρω από αυτό το οποίο γνωρίζουμε ότι είναι ο αγροτουρισμός.

Κεφάλαιο 1 : Τουρισμός.

Αρχικά, πριν προχωρήσουμε στα ενδότερα της εργασίας που αφορά τον αγροτουρισμό, σωστό θα ήταν να αναφερθούμε στην κατάσταση στην οποία ο αγροτουρισμός αποτελεί κομμάτι της, δηλαδή στον τουρισμό. Όπως όλοι γνωρίζουμε πολύ καλά, ο τουρισμός είναι αυτό που λέμε “η βαριά βιομηχανία της Ελλάδας”, αποτελεί τον σημαντικότερο πνεύμονα της οικονομίας μας, και γι’ αυτό ακριβώς το λόγο η εκάστοτε κυβέρνηση αφιερώνει πολλή από την προσοχή της στην αξιοποίηση των τουριστικών προοπτικών της χώρας μας. Στην συνέχεια θα προσπαθήσουμε να περιγράψουμε, όσο πιο αναλυτικά μπορούμε την έννοια του τουρισμού, ακριβώς γιατί αν επιθυμούμε να δημιουργήσουμε μια σαφή εικόνα του αγροτουρισμού, πρέπει πρώτα να κατανοήσουμε το αφετηριακό του σημείο, το οποίο είναι η ανάγκη για τον τουρισμό αυτό καθ’ αυτό.

Τουρισμός – ορισμός.

Ο τουρισμός αποτελεί ένα παγκόσμιο κοινωνικό φαινόμενο που επηρεάζει τις βαθύτερες επιθυμίες όλων των ανθρώπων και σχετίζεται άμεσα με την κατανάλωση και τον ελεύθερο χρόνο. Ταυτόχρονα, αποτελεί έναν από τους πιο δυναμικούς και ταχύτητα αναπτυσσόμενους τομείς της παγκόσμιας οικονομίας. Συμβάλλει θετικά στην οικονομική, κοινωνική και πολιτική ανάπτυξη σε πολλές χώρες, αλλά συγχρόνως μπορεί να οδηγήσει στην υποβάθμιση του περιβάλλοντος και στην απώλεια της τοπικής ταυτότητας. Για το λόγο αυτό επιβάλλεται μια ολοκληρωμένη προσέγγιση του τρόπου ανάπτυξής του.

Είναι δύσκολο να δοθεί ένας ενιαίος, κοινά αποδεκτός ορισμός για τον τουρισμό, γιατί αποτελεί ένα πολυδιάστατο φαινόμενο που επηρεάζει τη οικονομία, την κοινωνική δομή και το περιβάλλον των περιοχών στις οποίες αναπτύσσεται. Οι εννοιολογικές προσεγγίσεις και οι διάφοροι ορισμοί του τουρισμού διαφοροποιούνται ανάλογα με την οπτική γωνία από την οποία αυτός εξετάζεται. Επειδή, λοιπόν, ο τουρισμός είναι ένα φαινόμενο που αποτελείται από πολλά επιμέρους αλληλοσυνδεόμενα στοιχεία τα οποία λειτουργούν για την επίτευξη κοινών στόχων και επηρεάζεται από εξωτερικούς παράγοντες μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελεί ένα «ανοικτό σύστημα». Η θεώρηση του τουρισμού ως σύστημα που αποτελείται από επιμέρους στοιχεία, συμβάλλει στην ολοκληρωμένη ανάλυση του φαινομένου. Σύμφωνα με αυτή τη θεώρηση, διακρίνονται τρία στοιχεία:

- Οι εισροές (εξοπλισμός, πόροι, δεξιότητες, απαιτήσεις πελατών)
- Οι εκροές (παρεχόμενες υπηρεσίες, κέρδος, θέσεις εργασίας, ικανοποίηση πελατών)
- Η διαδικασία (ενδιάμεσο στάδιο κατά το οποίο οι εσωτερικές διαδικασίες ενός οργανισμού μετατρέπουν τις εισροές σε εκροές).

Εξωτερικοί παράγοντες που υπεισέρχονται και επηρεάζουν το τουριστικό σύστημα είναι οι κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες που επικρατούν στους τόπους που υποδέχονται τους τουρίστες, αλλά και στις περιοχές από όπου προέρχονται αυτοί, η νομοθεσία, αλλά και οι προτιμήσεις των τουριστών – καταναλωτών. Ο τουρισμός, εκτός από ένα αρκετά πολύπλοκο σύστημα, είναι και μια οικονομική δραστηριότητα, οπότε προσδιορίζεται από την τουριστική ζήτηση, την τουριστική προσφορά, το τουριστικό προϊόν και την τουριστική κατανάλωση. (Κοκκώσης, Χάρης, Τσάρτας, Πάρις, 2001)

Η τουριστική ζήτηση αντιπροσωπεύει τον αριθμό των ανθρώπων που είναι διατεθειμένοι να μετακινηθούν για να καλύψουν τις τουριστικές ανάγκες τους, αλλά και τα αγαθά που προτίθενται να καταναλώσουν κατά τη μετακίνησή τους αυτή. Σύμφωνα με τους νόμους της αγοράς η ζήτηση επηρεάζεται από την τιμή των αγαθών, την τουριστική προσφορά, το εισόδημα, αλλά και από κοινωνικούς παράγοντες, όπως η μόδα, τα πρότυπα, ο ελεύθερος χρόνος. Τα χαρακτηριστικά της ζήτησης επηρεάζουν πολύ αποφασιστικά τα μοντέλα τουριστικής ανάπτυξης με αποτέλεσμα διαφοροποιήσεις στη ζήτηση να διαμορφώνουν και διαφορετικά αναπτυξιακά πρότυπα.

Για παράδειγμα, μετά το 1980, παρατηρείται μια δυναμική τάση εξειδίκευσης της ζήτησης η οποία οδηγεί σε αντίστοιχη εξειδίκευση των υπηρεσιών και των προϊόντων που προσφέρουν οι τουριστικοί προορισμοί. Η τουριστική προσφορά αντιστοιχεί στην οργανωμένη προσπάθεια για προσέλκυση, υποδοχή και εξυπηρέτηση των τουριστών. Έχει να κάνει και με το προσφερόμενο αγαθό, αλλά και με τον προγραμματισμό και την άσκηση αναπτυξιακής – τουριστικής πολιτικής. Οι παράμετροι της τουριστικής προσφοράς είναι οι φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι της περιοχής, οι ανθρωπογενείς πόροι, καθώς και οι υφιστάμενες υποδομές και οι παρεχόμενες υπηρεσίες. Το τουριστικό προϊόν αποτελείται από το σύνολο των υποδομών, αγαθών και υπηρεσιών που παρέχονται για την ικανοποίηση της τουριστικής ζήτησης. Διακρίνεται, δηλαδή, σε υλικά και άυλα αγαθά. Η διαμόρφωση του

τουριστικού προϊόντος επηρεάζεται από δύο κατηγορίες παραγόντων που είναι οι :

- Εσωγενείς παράγοντες. Οι παράγοντες αυτοί σχετίζονται με τον προορισμό και αφορούν την παραγωγική διαδικασία του τουρισμού (πόροι, καταλύματα, υποδομές).
- Εξωγενείς παράγοντες. Οι παράγοντες αυτοί διαμορφώνουν την καταναλωτική διάσταση του τουρισμού και σχετίζονται με τα χαρακτηριστικά της διεθνούς αγοράς, τις προτιμήσεις των καταναλωτών, τον διαθέσιμο ελεύθερο χρόνο κλπ.

Η τουριστική κατανάλωση είναι η χρησιμοποίηση του τουριστικού προϊόντος είτε πρόκειται για αγαθά είτε για υπηρεσίες προκειμένου να ικανοποιηθούν οι τουριστικές ανάγκες ενός ατόμου. (Κοκκώσης, Χάρης, Τσάρτας, Πάρις, 2001)

Επιπτώσεις τουρισμού.

Οι επιπτώσεις του τουρισμού μπορούν να κατανοηθούν καλύτερα, εάν ακολουθηθεί ένα συγκεκριμένο εννοιολογικό πλαίσιο ανάλυσης. Έτσι, οι επιπτώσεις του τουρισμού μπορούν να ομαδοποιηθούν σε τέσσερις γενικές κατηγορίες :

Οι οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού περιλαμβάνουν: την εισροή του συναλλάγματος, την αύξηση φορολογικών εσόδων για το κράτος, τη δημιουργία θέσεων εργασίας και εισοδημάτων για το ντόπιο πληθυσμό, την περιφερειακή ανάπτυξη, τη διαρροή συναλλάγματος έξω από την τοπική κοινωνία και τις διασυνδέσεις της τουριστικής βιομηχανίας με τους λοιπούς κλάδους της οικονομίας.

Οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις του τουρισμού περιλαμβάνουν: τις μεταβολές στο φυσικό περιβάλλον, στην ατμόσφαιρα, στα ύδατα, στο έδαφος, στη διαμόρφωση του τοπίου, στην καταστροφή ή στη συντήρηση της χλωρίδας και της πανίδας και μεταβολές στο δομημένο περιβάλλον, όπως πολεοδομία, αρχιτεκτονική, ιστορικά μνημεία, υποδομή, τεχνητά πάρκα, κλπ.

Οι κοινωνικές και πολιτιστικές επιπτώσεις του τουρισμού περιλαμβάνουν: αλλαγές στην ηθική συμπεριφορά της κοινωνίας, όπως πορνεία, τζόγος, εγκληματικότητα, διακονία και αλκοολισμός και διάσπαση ή μετατροπή του

τρόπου ζωής και των αξιών του πληθυσμού, όπως απώλεια, γλωσσικών στοιχείων και θρησκευτικών ιδεωδών, αστυφιλία, επαγγελματική κινητικότητα κτλ, αλλά και τις επιρροές στις τέχνες, στη χειροτεχνία, στα φεστιβάλ, στις εκδηλώσεις στους χορούς, και στη μουσική. (Ηγουμενάκης Νίκος, Κραβαρίτης Κώστας. 2004)

Ο τουρισμός είναι μια οικονομική δραστηριότητα που εάν δεν αναπτυχθεί μετά από σχεδιασμό είναι πολύ πιθανό να επιφέρει δυσμενείς επιπτώσεις τόσο στο φυσικό, όσο και στο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον των τουριστικών περιοχών. Σε μια εποχή κατά την οποία η εξέλιξη της τεχνολογίας, η οικονομική μεγέθυνση και η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου οδηγούν στην αύξηση του ελεύθερου χρόνου, στη διευκόλυνση των μετακινήσεων και κατά συνέπεια στην αύξηση της τουριστικής ζήτησης, είναι απαραίτητος ο ορθολογικός σχεδιασμός για τον τομέα του τουρισμού.

Ο σχεδιασμός για τον τουρισμό θα πρέπει να στοχεύει στην προσπάθεια διαφύλαξης του περιβάλλοντος το οποίο έλκει και αναπτύσσει τον τουρισμό, προκειμένου να εξασφαλισθούν η διάρκεια και οι θετικές επιπτώσεις από τη διεύρυνσή του. Η πολιτική για τον τουρισμό θα πρέπει να στοχεύει στη μεγιστοποίηση των ωφελειών και την ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων. Η βιωσιμότητα στον τουρισμό, όπως και στις άλλες οικονομικές δραστηριότητες έχει τρεις αλληλοσυνδεόμενες όψεις: την περιβαλλοντική, την κοινωνικό-πολιτισμική και την οικονομική.

Επίσης, ο βιώσιμος τουρισμός προϋποθέτει ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων, σεβασμό της βιοποικιλότητας, ελαχιστοποίηση των δυσμενών οικολογικών, κοινωνικών και πολιτιστικών επιπτώσεων και μεγιστοποίηση των ωφελειών για το περιβάλλον και τις τοπικές κοινωνίες. Ως βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη ορίζεται η τουριστική ανάπτυξη που δραστηριοποιείται ισόρροπα στην τοπική, κοινωνική, οικονομική, πολιτισμική και περιβαλλοντική δομή της κάθε τουριστικής περιοχής, διαμορφώνοντας παράλληλα όρους (υπηρεσίες, υποδομές, τεχνογνωσία) για τη συνεχή ανατροφοδότησή της. Η βιωσιμότητα στον τουρισμό εστιάζεται σε θέματα, όπως:

- Η ισότητα της τοπικής κοινωνίας, αναφορικά με τα πρότυπα διαβίωσης και της ποιότητας ζωής.
- Η ικανοποίηση των αναγκών και των επιθυμιών των τουριστών και των απαιτήσεων της τουριστικής βιομηχανίας.

- Η προστασία των πόρων που αποτελούν τη βάση του τουρισμού (φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον).
- Η συντήρηση ή βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της τουριστικής βιομηχανίας.

Αρχές Τουριστικής Ανάπτυξης.

Οι αρχές για τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη διατυπώθηκαν με τη μορφή Χάρτας από τον Παγκόσμιο Οργανισμό για τον Τουρισμό (World Tourism Organization, WTO) σε Παγκόσμιο Συνέδριο, το 1995. Σύμφωνα, λοιπόν με τη Χάρτα για τον Τουρισμό και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, βασικές αρχές και στόχοι για μια βιώσιμη προσέγγιση του τουρισμού είναι :

- Βιωσιμότητα στην τουριστική ανάπτυξη σημαίνει ότι θα πρέπει να είναι φιλική προς το περιβάλλον στο παρόν και το μέλλον καθώς και οικονομικά βιώσιμη και κοινωνικά δίκαιη για τις τοπικές κοινωνίες.
- Ο τουρισμός θα πρέπει να εναρμονίζεται με το φυσικό, πολιτισμικό και ανθρώπινο περιβάλλον.
- Ο τουρισμός θα πρέπει να μεριμνά για τις επιπτώσεις του στην πολιτισμική κληρονομιά και την παράδοση της τοπικής κοινωνίας.
- Μία ενεργός συμμετοχή του τουρισμού στην βιώσιμη ανάπτυξη προϋποθέτει κοινές δράσεις και συμμετοχή σε αυτές όλων των φορέων του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα και αποτελεσματικούς μηχανισμούς συντονισμού σε όλα τα επίπεδα (τοπικό, περιφερειακό, εθνικό κλπ.)
- Η προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος απαιτεί συνεργασία για πολιτισμικές, τεχνολογικές και επαγγελματικές-οργανωτικές καινοτομίες, ιδίως στην ανάπτυξη εργαλείων ολοκληρωμένου σχεδιασμού και διαχείρισης της τουριστικής ανάπτυξης.
- Πρωτεύοντες στόχοι στην τουριστική ανάπτυξη θα πρέπει να είναι η διατήρηση του τουριστικού προορισμού και η ικανότητα εξυπηρέτησης των τουριστικών στο πλαίσιο μιας στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

- Ο τουρισμός θα πρέπει να βασίζεται στην διεύρυνση των ευκαιριών για τις τοπικές κοινωνίες συμβάλλοντας στο μέγιστο για την τοπική οικονομία.
- Ο τουρισμός θα πρέπει να συμβάλλει αποτελεσματικά στη βελτίωση της ποιότητας ζωής όλων και στον κοινωνικό και πολιτισμικό εμπλουτισμό του κάθε τόπου προορισμού.
- Η κεντρική διοίκηση και συναφείς φορείς με τη συμμετοχή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων θα πρέπει να αναλάβουν δράσεις που θα συμβάλλουν στον ολοκληρωμένο σχεδιασμό της τουριστικής ανάπτυξης.
- Προτεραιότητα θα πρέπει να δίνεται στις δράσεις που συμβάλλουν στην προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος και στους μηχανισμούς ενσωμάτωσης του περιβαλλοντικού κόστους στις επενδύσεις και παρεμβάσεις για τον τουρισμό.
- Οι περιβαλλοντικά και πολιτισμικά ευαίσθητες περιοχές θα πρέπει να τύχουν ιδιαίτερης μέριμνας.
- Στην αναζήτηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού προτεραιότητα θα πρέπει να δοθεί σε εκείνες που συμβάλλουν σε μια προοπτική βιώσιμης ανάπτυξης με σεβασμό στο φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον.
- Ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει να δοθεί στην διάδοση και ανταλλαγή εμπειριών και γνώσης για δράσεις και τεχνολογίες που ενσωματώνουν τον τουρισμό στην στρατηγική βιώσιμης ανάπτυξης.
- Η πολιτική βιώσιμης ανάπτυξης στον τουρισμό απαιτεί και την υποστήριξη και προώθηση περιβαλλοντικά φιλικών συστημάτων διαχείρισης του τουρισμού.
- Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στον ρόλο και τις επιπτώσεις στο περιβάλλον από τις μεταφορές, στην αξιοποίηση εναλλακτικών μορφών ενέργειας και στην διαχείριση των αποβλήτων.
- Η υιοθέτηση και εφαρμογή περιβαλλοντικά φιλικής δεοντολογίας είναι σημαντική για όλους τους δρώντες στον τουρισμό.

Η ευαισθητοποίηση όλων είναι σημαντική για την εφαρμογή των παραπάνω αρχών και στόχων. (Ηγουμενάκης Νίκος, Κραβαρίτης Κώστας. 2004)

Κατηγορίες του τουρισμού

Η κατηγοριοποίηση, οι εναλλακτικές και οι ειδικές μορφές τουρισμού που αναπτύχθηκαν τα τελευταία χρόνια, συνδυάζουν την ανάγκη των τουριστών για ψυχαγωγία, διακοπές και ανάπαυση με την παροχή ευκαιριών για την διεξαγωγή και πραγματοποίηση και άλλων δραστηριοτήτων. Όπως κάθε τομέας της οικονομικής δραστηριότητας έτσι και ο τουρισμός λειτουργεί και εξελίσσεται βάσει κανόνων προσφοράς και ζήτησης οι οποίοι βέβαια προϋποθέτουν την ύπαρξη ενός προϊόντος. Έτσι το τουριστικό προϊόν προσφέρεται όχι μεμονωμένα αλλά ως συνδυασμός κάποιων τουριστικών υπηρεσιών και τότε χαρακτηρίζεται ως τουριστικό πακέτο. Ο τουρισμός διακρίνεται σε διάφορες κατηγορίες ανάλογα με τους παράγοντες που τον προσδιορίζουν. Οι κατηγορίες είναι :

Μαζικός τουρισμός

Ο μαζικός τουρισμός χαρακτηρίζεται από κεντρική οργάνωση του ταξιδιού μετακίνησης και από ομαδικότητα συμμετοχής των τουριστών στις διάφορες φάσεις της τουριστικής δραστηριότητας. Στο πλαίσιο του μαζικού έχουν αναπτυχθεί τα πακέτα διακοπών "all inclusive" που προσφέρουν ολοκληρωμένες υπηρεσίες (τόπος προορισμού, το μεταφορικό μέσο, το κατάλυμα και τη μεταφορά).

Ατομικός τουρισμός

Ο ατομικός τουρισμός διαφοροποιείται από το μαζικό τουρισμό. Χαρακτηρίζεται από την ανεξάρτητη οργάνωση του ταξιδιού από τους τουρίστες, χωρίς τη μεσολάβηση πρακτόρων και τουριστικών γραφείων. Σε αυτή την κατηγορία τουρισμού χρησιμοποιούνται, συνήθως ιδιωτικά μέσα μετακίνησης. Ο κύριος χαρακτήρας της κατηγορίας αυτής τουρισμού είναι περιηγητικός.

Εσωτερικός τουρισμός

Ο εσωτερικός τουρισμός πραγματοποιείται μέσα στην επικράτεια μιας χώρας από τον ντόπιο πληθυσμό. /εν συνεπάγεται την εισροή συναλλάγματος, αλλά

προσφέρει σημαντικά οφέλη για τις τοπικές οικονομίες, καθώς και τη χώρα στο σύνολό της.

Εξωτερικός τουρισμός

Ο εξωτερικός ή διεθνής τουρισμός πραγματοποιείται εκτός της επικράτειας της χώρας προέλευσης των τουριστών. Ο διεθνής τουρισμός αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους εξαγωγικούς τομείς της παγκόσμιας οικονομίας.

Συνεχής τουρισμός

Ο συνεχής τουρισμός διαρκεί όλο το χρόνο, δηλαδή οι δραστηριότητές του δεν επηρεάζονται σε καμία περίπτωση από τις κλιματολογικές/καιρικές συνθήκες που επικρατούν. Οι αντιπροσωπευτικότερες μορφές τουρισμού αυτής της κατηγορίας είναι ο συνεδριακός, ο τουρισμός κινήτρων, εκθέσεων, πόλης και ο μορφωτικός τουρισμός.

Εποχικός τουρισμός

Οι δραστηριότητές του εποχικού τουρισμού επηρεάζονται από τις κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν στον τόπο υποδοχής. Πρόκειται για τουρισμό που δεν διαρκεί όλο το χρόνο. (π.χ. θερινός ή χειμερινός τουρισμός)

Εναλλακτικός τουρισμός

Τα τελευταία χρόνια, έχει υπάρξει μια γρήγορη άνοδος στο ενδιαφέρον με εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Αυτοί παρουσιάζονται συχνά ως εναλλακτικές λύσεις του παραδοσιακού μαζικού τουρισμού ή του αστικού τουρισμού. Υπάρχει μια μεγαλύτερη συνειδητοποίηση των περιβαλλοντικών επιδράσεων του τουρισμού, μια αυξανόμενη ζήτηση από τους τουρίστες για τη νέα εμπειρία τουρισμού, αυξανόμενη προσοχή στην ολοκλήρωση των πολιτικών περιβαλλοντικής προστασίας, διατήρησης και οικονομικής ανάπτυξης, και μιας βιομηχανίας τουρισμού ενδιαφερόμενης για τις μελλοντικές τάσεις στην αγορά τουρισμού. (Ηγουμενάκης Νίκος, Κραβαρίτης Κώστας, 2004)

Εδώ, ο όρος "εναλλακτικός τουρισμός" χρησιμοποιείται ως συλλογική έκφραση μιας σειράς των όρων που έχουν εμφανιστεί πρόσφατα στη βιβλιογραφία του τουρισμού. Αυτοί οι όροι περιλαμβάνουν τον ήπιο (soft) τουρισμό, τον οικοτουρισμό, τον πράσινο τουρισμό, τον τουρισμό χαμηλού αντίκτυπου, τον τουρισμό με σκοπό την επαφή με τη φύση, τον ευγενή τουρισμό, τον

προοδευτικό τουρισμό, τον αρμόδιο τουρισμό, τον κατάλληλο τουρισμό και ακόμη και το βιώσιμο τουρισμό. Στη συνάθροιση αυτών των όρων κάτω από το ενιαίο έμβλημα του "εναλλακτικού τουρισμού", αναγνωρίζεται ότι οι λεπτομερείς αποχρώσεις οποιονδήποτε διαφορών στη χρήση των όρων χάνονται.

Εντούτοις, παρά τη διαφορετική έμφαση που κάθε όρος μπορεί να δώσει στις απόψεις των δραστηριοτήτων τουρισμού και των τύπων τουριστών, υπάρχει κοινό έδαφος μεταξύ αυτών των εναλλακτικών λύσεων από την άποψη της προσέγγισης στην ανάπτυξη τουρισμού. Συχνά, ο εναλλακτικός τουρισμός έχει παρουσιαστεί ως συνώνυμος με το βιώσιμο τουρισμό. Μπορεί να είναι ότι, μέσα σε ένα δεδομένο σύνολο περιστάσεων, ο εναλλακτικός τουρισμός μπορεί να αποδειχθεί περιβαλλοντικά βιώσιμος σε μερικές περιοχές στο μέλλον, αλλά για να εξισώσει αυτόματα τον εναλλακτικό τουρισμό με το βιώσιμο τουρισμό, όπως προηγουμένως καθορίζεται, είναι πρόωρο και ενδεχομένως επικίνδυνο.

Ο εναλλακτικός τουρισμός μπορεί να είναι το μέσον σε ένα βιώσιμο τουρισμό, αλλά οι όροι δεν πρέπει να συγχέονται. Ο εναλλακτικός τουρισμός έχει διαφορετικά χαρακτηριστικά. Είναι μικρής κλίμακας, συχνά αναπτυγμένος από τους τοπικούς ανθρώπους και περιλαμβάνει χαρακτηριστικά όπως, το ταξίδι στις σχετικά απομακρυσμένες, ανενόχλητες φυσικές περιοχές με στόχο το θαυμασμό, τη μελέτη και την απόλαυση του τοπίου και των άγριων φυτών και των ζώων, καθώς επίσης και οποιαδήποτε πολιτιστικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα υπάρχουν εκεί. Στοχεύει να διατηρήσει το περιβάλλον και να στηρίξει την ευημερία των τοπικών ανθρώπων. (Ηγουμενάκης Νίκος, Κραβαρίτης Κώστας. 2004)

Κεφάλαιο 2 : Αγροτουρισμός – Πρώτη επαφή.

Ιστορικά η πρώτη εμφάνιση του τουρισμού υπαίθρου και του αγροτουρισμού τοποθετείται το 19ο αιώνα, όταν ο τότε αστικός πληθυσμός πραγματοποιούσε εκδρομές με τους ατμοκίνητους σιδηρόδρομους. Το είδος αυτό του τουρισμού ίσως είναι γνωστό σε πολλούς από εμάς από τα μυθιστορήματα της ρομαντικής περιόδου και τις αντίστοιχες ταινίες. Όμως, ο αγροτουρισμός που έχει σαν

τουριστικό προορισμό τις αγροτικές περιοχές παρουσιάστηκε ως συγκροτημένη εναλλακτική μορφή τουρισμού, για πρώτη φορά τη δεκαετία του 1960 στις Η.Π.Α. (Μανώλογλου, Ε. 1993)

Έχει δύο παραλλαγές οι οποίες είναι οι εξής: αυτή του farm/ranch based Tourism (γεωργικός τουρισμός) και εκείνη του hotel/resort based tourism (αγροτικός τουρισμός) που αναφέρονται συχνά με ένα κοινό όνομα, αυτού του rural tourism (αγροτικός ή εξοχικός τουρισμός). Εξοχικός όμως σημαίνει και υπαίθριος γι' αυτό συχνά συγχέονται οι έννοιες του αγροτικού και του υπαίθριου τουρισμού.

Στη χώρα μας, οι πρώτες μορφές αγροτουριστικής δραστηριότητας έλαβαν χώρα το 1984, με την ίδρυση των πρώτων γυναικείων αγροτουριστικών συνεταιρισμών (Πέτρα Λέσβου, Αμπελάκια, Αράχωβα, Μαστιχοχώρια Χίου). Σε κάθε περιοχή της ελληνικής γης όπου υπάρχουν φυσικά χαρακτηριστικά, έθιμα και πλούσια ιστορία είναι δυνατόν να αναπτυχθεί ο αγροτουρισμός. Έτσι άνθρωποι ηλικίας από 20 ετών και άνω με ανεβασμένο μορφωτικό και κοινωνικό επίπεδο επισκέπτονται αγροτουριστικούς ξενώνες της Βόρειας Ελλάδας για να απομακρυνθούν από το ασφυκτικό-αστικό περιβάλλον.

Ο αγροτουρισμός αναπτύσσεται με ταχύ ρυθμό τόσο στη χώρα μας όσο και στις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες και αυτό είναι αποτέλεσμα της πολιτικής στον τομέα του τουρισμού που ακολουθεί η Ε.Ε. και τα κράτη μέλη της. Οι επισκέπτες είναι συνήθως άτομα που αναζητούν στις διακοπές τους τη “φόρμουλα των 3Φ (Φύση - Φιλία - Φιλοξενία)”. Αποτελεί πια κοινή παραδοχή ότι ο τουρισμός “ήλιου και θάλασσας”, ως μοντέλου ανάπτυξης, είναι ξεπερασμένος και μη βιώσιμος. Οι λόγοι που συντελούν στο ξεπέρασμά του είναι, μεταξύ άλλων, και οι εξής:

- Ο μεγαλύτερος ανταγωνισμός από φθηνότερους προορισμούς (Τουρκία, Κροατία κ.λπ.), δηλαδή από περιοχές που βρίσκονται ακόμα σε χαμηλή οικονομική ανάπτυξη.
- Ο καταστροφή του περιβάλλοντος και η εκτεταμένη αστικοποίηση.
- Οι κοινωνικές και πολιτιστικές αλλαγές που γεννούν την ανάγκη για νέα τουριστικά προϊόντα.

- Οι αδύνατες και μάλλον δύσκαμπτες τοπικές οικονομίες εξαιτίας της τουριστικής “μονοκαλλιέργειας”.
- Η περιορισμένη εποχικότητα και η πτώση του μέσου όρου των χρημάτων που δαπανούν οι τουρίστες.
- Η δημιουργία θέσεων εργασίας που απευθύνονται σχεδόν αποκλειστικά σε άτομα με χαμηλή εκπαίδευση.

Οι νέες τάσεις στην τοπική ανάπτυξη εστιάζονται στην αξιοποίηση του ενδογενούς δυναμικού κάθε περιοχής, στην αποκέντρωση της λήψης των αποφάσεων και στην ενίσχυση των τοπικών πρωτοβουλιών για ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας με στόχο την αποτελεσματικότερη εκμετάλλευση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων κάθε περιοχής, την προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και την προώθηση της τοπικής αειφορίας.

Στα επόμενα κεφάλαια γίνεται αναφορά στην έννοια του αγροτουρισμού, τις δραστηριότητες που τον διέπουν, τα πλεονεκτήματα και τα οφέλη που παρουσιάζει και την ανάλυση των στόχων που δύναται να επιτύχει. Στόχος αυτής της εργασίας είναι να αναλύσουμε σε βάθος και με κάθε λεπτομέρεια, όλες τις πτυχές που αφορούν, αυτό που γνωρίζουμε ως αγροτουρισμό. (Μανώλογλου, Ε. 1993)

Αγροτουρισμός – Ορισμός

Ο αγροτουρισμός είναι μια ήπια μορφή βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και πολυδραστηριότητας στον αγροτικό χώρο, με την οποία ο επισκέπτης έχει την ευκαιρία να γνωρίσει τις αγροτικές περιοχές, τις αγροτικές ασχολίες, τα τοπικά προϊόντα, την παραδοσιακή κουζίνα και την καθημερινή ζωή των κατοίκων, τα πολιτισμικά στοιχεία και τα αυθεντικά χαρακτηριστικά του χώρου αυτού, με σεβασμό προς το περιβάλλον και την παράδοση. Η δραστηριότητα αυτή φέρνει τον επισκέπτη σε επαφή με τη φύση καθώς και με τις δραστηριότητες στην ύπαιθρο, στις οποίες μπορεί να συμμετέχει, να ψυχαγωγηθεί και να νιώσει τη χαρά της περιήγησης, της γνώσης και της ανακάλυψης.

Παράλληλα, κινητοποιεί τις παραγωγικές, πολιτισμικές και αναπτυξιακές δυνάμεις ενός τόπου, συμβάλλοντας έτσι στην αειφόρο περιβαλλοντική, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη του αγροτικού χώρου. Οι αγρότες και αγρότισσες, που ασχολούνται με τον αγροτουρισμό, παρακολουθούν υποχρεωτικά εκπαιδευτικά προγράμματα, ανάλογα με την απασχόλησή τους, ώστε να έχουν ικανοποιητική επαγγελματική κατάρτιση και να παρέχουν στους επισκέπτες καλές υπηρεσίες και προϊόντα ποιότητας.

Ο αγροτουρισμός αποτελεί μια εναλλακτική μορφή τουρισμού, η οποία αναπτύσσεται σε μη τουριστικά κορεσμένες αγροτικές περιοχές και συνδέεται με κοινωνικές, περιβαλλοντικές και πολιτισμικές αξίες που επιτρέπουν τόσο στους οικοδεσπότες όσο και στους φιλοξενούμενους των περιοχών αυτών να υφίστανται αλληλεπιδράσεις και να μοιράζονται εμπειρίες. Είναι εκείνες οι διάφορες τουριστικές δραστηριότητες μικρής κλίμακας, οικογενειακής ή συνεταιριστικής, μορφής που αναπτύσσονται σε αγροτικό χώρο από ανθρώπους που απασχολούνται στη γεωργία. Βασικό σκοπό έχει να δώσει εναλλακτικές λύσεις στην απασχόληση των γεωργών και να βελτιώσει το εισόδημά τους. Ως δραστηριότητα αναπτύσσεται από τους μόνιμους κατοίκους των περιοχών του πρωτογενούς τομέα, οι οποίοι χρησιμοποιούν τον αγροτουρισμό ως συμπληρωματική πηγή εισοδήματος.

Το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων προωθεί την ανάπτυξη του αγροτουρισμού στις ορεινές, μειονεκτικές περιοχές που έχουν τη βασική υποδοχή και τις δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης, εφαρμόζοντας σχετικό πρόγραμμα σύμφωνα με το οποίο δίνονται οικονομικές ενισχύσεις σε γεωργούς για την πραγματοποίηση αγροτουριστικών, αγροβιοτεχνικών δραστηριοτήτων στη γεωργική τους εκμετάλλευση. Μέσα από το πρόγραμμα αγροτουρισμού καταβάλλεται προσπάθεια για την οργάνωση και λειτουργία μιας σειράς δραστηριοτήτων στην κοινότητα ή στην περιοχή. Οι δραστηριότητες αυτές παρέχουν στον επισκέπτη άνετη διαμονή, αναψυχή, ξεκούραση, δυνατότητες για άθληση, για χόμπι κ.ά. και είναι οι εξής:

- Αγροτουριστικά καταλύματα ή αγροκτήματα με ενοικιαζόμενα επιπλωμένα δωμάτια ή διαμερίσματα
- Αγροτουριστικά κέντρα εστίασης οικογενειακής μορφής με τοπική παραδοσιακή κουζίνα

- Χώροι για άθληση
- Χώροι αναψυχής σε περιοχές με φυσικές ομορφιές
- Πολιτιστικές εκδηλώσεις
- Εργαστήρια παραγωγής ειδών λαϊκής τέχνης με χαρακτηριστικά της τοπικής
- Παράδοσης ή ειδών διατροφής που αξιοποιούν τα ντόπια προϊόντα
- Τουριστικά γραφεία, που αναλαμβάνουν τη διοργάνωση ή την υλοποίηση προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων και περιηγήσεων αγροτουριστικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος.

Μορφές Αγροτουρισμού

Οι κυρίαρχες μορφές αγροτουρισμού σε διεθνές επίπεδο είναι οι διακοπές σε αγροκτήματα και οι διακοπές σε αγροτικά καταλύματα (αγροικίες) που βρίσκονται μέσα στον αγροτικό οικισμό.

Η Ελλάδα με τη μεγάλη οικιστική της διασπορά, με την πολυνησιακή της συγκρότηση, με την αποκεντρωμένη μνημειακή της τοπογραφία, με το εναλλασσόμενο τοπίο, με τις μορφολογικές της αντιθέσεις και με τις διαφοροποιημένες κλιματολογικές τις συνθήκες, συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη μιας πλατιάς κλίμακας μορφών αγροτουρισμού. (Μανώλογλου, Ε. 1993)

Οι μορφές αυτές μπορούν να καταταχθούν σε δυο κατηγορίες :

1) Ο αμιγής αγροτουρισμός, όπου οι φιλοξενούμενοι πέρα από τον κύριο προορισμό τους (διακοπές - ανάπαυση), ασχολούνται είτε με αγροτικές εργασίες κατά κανόνα στο αγρόκτημα (περιποίηση ζώων, άρμεγμα, τυροκομία, θερισμός, τρυγητός, λιομάζεμα, οπωροκηπευτική, μελισσοκομία, κ.λπ.), είτε και πολλές φορές παράλληλα, με ψυχαγωγικές δραστηριότητες, από αυτές που

τους προσφέρει το περιβάλλον της αγροτικής περιοχής (κολύμπι, ψάρεμα, πεζοπορία, ορειβασία, κυνήγι, ιππασία, κ.λπ.).

2) Ο σύνθετος αγροτουρισμός, όπου οι τουρίστες πέρα από τις παραπάνω δραστηριότητες, που μπορούν να αναπτύξουν μάλλον περιθωριακά, ικανοποιούν κύρια, κάποιες προσωπικές ανάγκες τους, που εξειδικεύουν τον αγροτουρισμό της περιοχής, όπως για παράδειγμα τουρισμός υγείας, αθλητισμού, φυσιολατρίας, θρησκείας, πολιτισμού. (Μανώλογλου, Ε. 1993)

Κύριες μορφές αμιγή αγροτουρισμού στην Ελλάδα

- Αγροτουρισμός σε χωριά ιδιαίτερου φυσικού κάλλους (ορεινά και μη) που προσελκύουν τους επισκέπτες, αξιοποιώντας την ομορφιά της τοποθεσίας τους.
- Αγροτουρισμός σε νησιωτικές ή παραλιακές περιοχές, οι οποίες αξιοποιούν κυρίως τους θερινούς μήνες τον ήλιο και τη θάλασσα.
- Αγροτουρισμός σε παραδοσιακούς οικισμούς, οι οποίοι έχουν να αναδείξουν μια ξεχωριστή αρχιτεκτονική που προσελκύει τον κάτοικο των τσιμεντένιων αστικών κέντρων.
- Αγροτουρισμός κοντά σε προστατευόμενες περιοχές, όπως εθνικούς δρυμούς και υδροβιότοπους, οι οποίες εκτός από φυσικό κάλλος αναλαμβάνουν να εμπλουτίσουν τις γνώσεις των επισκεπτών σε θέματα οικολογίας.
- Αγροτουρισμός σε καταλύματα συνεταιριστικής μορφής, όπου τα μέλη των συνεταιρισμών, κυρίως γυναίκες, προσφέρουν προϊόντα δικής τους ή τοπικής παραγωγής και αυθεντική φιλοξενία. (Αγροτουριστική Α.Ε. 2003)

Κύριες μορφές σύνθετου αγροτουρισμού στην Ελλάδα

- Αγροτουρισμός σε περιοχές με ιαματικές πηγές, γνωστές ως λουτροπόλεις, όπου σε ειδικά υδροθεραπευτήρια οι τουρίστες

υπόκεινται σε κάποιες θεραπευτικές αγωγές, σε ένα συνδυασμό αποτοξίνωσης και σωματικής χαλάρωσης.

- Αγροτουρισμός σε ορεινά χωριά στην περιοχή των οποίων λειτουργεί οργανωμένο χιονοδρομικό κέντρο, που αποτελεί το στοιχείο έλξης των τουριστών.
- Αγροτουρισμός σε αγροτικές περιοχές με αθλητικές εγκαταστάσεις, όπου προσφέρονται όλες οι δυνατότητες για ανάπαυση και άθληση.
- Αγροτουρισμός σε κατασκηνωτικούς χώρους (camping), που βρίσκονται στον περίγυρο αγροτικών οικισμών με τους οποίους συνδέονται οικονομικά κοινωνικά και πολιτισμικά.
- Αγροτουρισμός για παιδιά μικρής ηλικίας, που πραγματοποιείται σε παιδικές κατασκηνώσεις με αθλητικές εγκαταστάσεις, πλήρη φιλοξενία και προσφορά μορφωτικού, ψυχαγωγικού προγράμματος.
- Αγροτουρισμός σε κέντρα διερχομένων τουριστών που βρίσκονται σε ειδικούς κόμβους και δέχονται περαστικούς για να τους προσφέρουν φιλοξενία.
- Αγροτουρισμός σε αγροτικές περιοχές όπου υπάρχουν πολιτιστικά ενδιαφέροντα. Οι διακοπές στις περιοχές αυτές συνδέονται με πνευματικές ενασχολήσεις.

Όλες οι παραπάνω μορφές αγροτουρισμού στην Ελλάδα εντοπίζονται σε αγροτικές περιοχές, οι τύποι των καταλυμάτων είναι κυρίως δωμάτια εντός της οικίας της αγροτικής οικογένειας ή καταλύματα που αποτελούν προέκταση της κατοικίας, είτε τέλος ανεξάρτητα της οικίας δωμάτια, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η ανεξαρτησία της ιδιωτικής ζωής των κατοίκων και των επισκεπτών. (Αγροτουριστική Α.Ε. 2003)

Κίνητρα αγροτουρισμού.

Ποια είναι όμως τα κίνητρα εκείνα που ωθούν του αγρότες (κυρίως), να δημιουργήσουν υποδομές φιλοξενίας τουριστών;, με άλλα λόγια να αναπτύξουν μια επιχείρηση αγροτουρισμού. Σίγουρα αυτή τους η επιλογή δεν άνευ λόγου, και σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, τα κίνητρα εστιάζονται σε δύο κυρίως κατευθύνσεις.

Οικονομικά κίνητρα

Τι είναι αυτό που κάνει τους αγρότες να ξεκινούν τουριστικές επιχειρήσεις; Οι κυβερνήσεις βλέπουν το αγροτουρισμό ως μια οικονομική φλέβα για τις αγροτικές κοινωνίες. Η βιομηχανία του τουρισμού το βλέπει ως ένα τρόπο για να απομακρύνει τους επισκέπτες από τις μεγάλες πόλεις. Μα πως το βλέπουν οι αγρότες; Προηγούμενες μελέτες διαφωνούν πάνω στη σχετική σημασία του εισοδήματος και των κοινωνικών ευκαιριών. Οι περισσότερες αγροτουριστικές επιχειρήσεις είναι οικογενειακές επιχειρήσεις σε οικογενειακά αγροκτήματα.

Στις οικογενειακές επιχειρήσεις οι αποφάσεις παίρνονται με βάση τις οικογενειακές σχέσεις, του τρόπου ζωής, της ιδιοκτησίας καθώς και με βάση των οικονομικών μεγεθών της ανάπτυξης και του κέρδους. Αυτά τα προβλήματα τα συναντάμε και στις οικογενειακές επιχειρήσεις τουρισμού και κατ'επέκταση αφορούν και τις οικογενειακές επιχειρήσεις αγροτουρισμού. Παρά τις οικονομικές πιέσεις προς την κατεύθυνση των μεγάλων εταιρικών ή βιομηχανικών αγροκτημάτων, τα οικογενειακά αγροκτήματα συνεχίζουν να υπάρχουν κυρίως λόγω στους δεσμούς ανάμεσα στην οικογένεια και τη γη της. (Αγροτουριστική Α.Ε. 2003)

Πολύ σημαντικά για αυτό το λόγο είναι και τα προβλήματα που προκύπτουν από τα κληρονομικά θέματα. Αυτά συμπεριλαμβάνουν θέματα όπως την ικανότητα της ιδιοκτησίας να υποστηρίξει πολλές γενιές ταυτόχρονα, την επιλογή του διαδόχου εάν υπάρχουν πολλά αδέρφια, την σύνταξη των παλαιών γενεών, τη μεταφορά του κεφαλαίου στις νεότερες, καθώς και τη μεταφορά του ελέγχου της διοίκησης της επιχείρησης. Ο τουρισμός μπορεί να είναι ένας τρόπος ανεύρεσης επικουρικού εισοδήματος με σκοπό τη διατήρηση του τρόπου ζωής της οικογένειας.

Ο αγροτουρισμός παρέχει στους γαιοκτήμονες που αντιμετωπίζουν οικονομικές πιέσεις ένα διαφορετικό τρόπο απόκτησης επιπλέον εισοδήματος. Πολλές

ιδιοκτησίες δεν είναι πλέον κατάλληλες για αποκλειστική γεωργική παραγωγή. Οι αγρότες προσαρμόστηκαν σε αυτό το γεγονός, επεκτείνοντας την καλλιεργήσιμη γη τους, κάνοντας εντονότερη παραγωγή, εξειδικεύοντας τα σπαρτά ή τα ζώα τους, πουλώντας γη, δουλεύοντας σε μη αγροτικές εργασίες ή διαφοροποιώντας το εισόδημα του αγροκτήματός τους.

Ο τουρισμός αποτελεί μια τέτοια στρατηγική διαφοροποίησης του εισοδήματος. Μερικές αγροτουριστικές επιχειρήσεις διευθύνονται από μετανάστες οι οποίοι τις δημιούργησαν με σκοπό να εγκατασταθούν στη χώρα. Οι νέοι αυτοί μετανάστες μεταβάλλουν το χρόνο μίσθωσης της γης, τη χρήση της καθώς και τις κοινωνικές δομές σε πολλά κράτη. Ιδιαίτερα στην Ευρώπη και στη Βόρεια Αμερική ο αγροτουρισμός χρησιμοποιείται ως τακτική για την αναζωογόνηση των τοπικών οικονομιών και τη διατήρηση των αγροτικών κοινωνιών και τοποθεσιών. (Αγροτουριστική Α.Ε. 2003)

Κοινωνικά κίνητρα

Ο αγροτουρισμός μπορεί να έχει επίσης και κοινωνικούς στόχους. Οι αγροτικές οικογένειες έχουν μια παράδοση στη φιλοξενία χωρίς να υπολογίζουν τα έσοδα. Για τα ταξιδιωτικά πρακτορεία ο αγροτουρισμός είναι και αυτός ένα στοιχείο του τουρισμού, ένας πόλος έλξης για τους ταξιδιώτες της επαρχίας, αλλά αυτός δεν είναι πάντα ο τρόπος που τον αντιλαμβάνονται οι ταξιδιωτικοί πράκτορες. Οι παράγοντες που κινητοποιούν τους ιδιοκτήτες γης να ξεκινήσουν τουριστικές επιχειρήσεις έχουν μεγάλη οικονομική και κοινωνική σημασία. Αυτές οι νέες επιχειρήσεις ξεκινούν άραγε για τα λεφτά ή για τη διασκέδαση; Επιδoteί τελικά ο τουρισμός την γεωργία ή η γεωργία τον τουρισμό; Αυτή είναι μια σημαντική διαφοροποίηση, η οποία επηρεάζει την επένδυση χρόνου και πόρων, την ανάμιξη μελών της οικογένειας, την διάθεση πρόσληψης εργατικού προσωπικού, ή τη συνεισφορά σε τουριστικές εκστρατείες μάρκετινγκ καθώς και την επίδραση σε φορτία, φόρους, τιμές καυσίμων, ή τουριστικής ζήτησης.

Πελάτες αγροτουρισμού.

Ο αγροτικός τουρισμός απευθύνεται στον τουρίστα, ο οποίος έχει ικανοποιήσει το ενδιαφέρον του για περιηγήσεις στα γνωστά τουριστικά αξιοθέατα της εκάστοτε χώρας και ο οποίος αποζητάει κάτι το διαφορετικό, επειδή έχει κουραστεί από τη μονοτονία της προσφοράς του κλασικού τουριστικού πακέτου διακοπών.

Επιθυμεί να γνωρίσει την αληθινή, τη φυσική ζωή, τα ήθη, τα έθιμα και την παράδοση σε μια ατμόσφαιρα φιλοξενίας και εξυπηρέτησης, στηριγμένη στην απλότητα και τη φυσικότητα των ανθρώπινων σχέσεων. Βασικός στόχος του αγροτουρισμού είναι να προσελκύσει άτομα υψηλού εισοδηματικού επιπέδου έτσι ώστε να επιμηκύνουν το κύκλο των διακοπών τους και να ξοδεύουν περισσότερα χρήματα στο τόπο προορισμού.

Να μετατραπεί ο τουρίστας σε περιηγητή, οδοιπόρο, ταξιδιώτη, και όχι να τον παρακινούν τα τουριστικά πρακτορεία σε μαζικό τουρισμό ώστε να κλείνει τις διακοπές του σε ένα πακέτο. Πελάτες του αγροτουρισμού είναι εκείνοι οι συνάνθρωποι μας που έχουν βαρεθεί τον άκρατο καταναλωτισμό, την υλική απόλαυση, τα fast food , και γενικότερα τον σύγχρονο, ανθυγιεινό τρόπο ζωής. Για αυτό ακριβώς το λόγο, έχουν στρέψει την προσοχή τους, σε ηπιότερες μορφές τουρισμού όπως είναι ο αγροτουρισμός. Σε μορφές τουρισμού που προσφέρουν (έστω και περιστασιακά), μια επιστροφή στο “αγαθό παρελθόν”.(Αγροτουριστική Α.Ε. 2003)

Αγροτουριστική φιλοξενία.

Στον αγροτουρισμό τα καταλύματα δεν είναι μεγάλες, αχανείς και απρόσωπες μονάδες. Επιβάλλεται να είναι μικρές μονάδες, πλήρως εναρμονισμένες με το περιβάλλον και την αρχιτεκτονική δόμηση του τόπου, δημιουργημένες ειδικά για τον σκοπό αυτό, είτε παλιά παραδοσιακά κτίσματα που αναπαλαιώνονται. Στον Αγροτουρισμό μπορούν ακόμα να χρησιμοποιηθούν εγκαταλελειμμένα σπίτια ή οικισμοί, ακόμα και παλιά πέτρινα σχολεία, αρχοντικά οτιδήποτε φανερώνει την ιστορία του τόπου και αξίζει να διατηρηθεί. (Παπακωνσταντινίδης, Λ.Α., 1993)

Είναι αξιοζήλευτο ότι στην Κύπρο διασώθηκαν με αυτόν τον τρόπο, ολόκληρα χωριά και οικισμοί που είχαν εγκαταλειφθεί από την εσωτερική και εξωτερική μετανάστευση. Τα καταλύματα αγροτουρισμού μπορούν ακόμα να είναι δωμάτια (ειδικά κατασκευασμένα με όλες τις ανέσεις), μέσα στον ευρύτερο χώρο ενός μεγάλου αγροτόσπιτου και αγροκτήματος, (όπως συμβαίνει και στην γειτονική μας Ιταλία), όπου ο επισκέπτης έχει την εμπειρία της συνύπαρξης με την οικογένεια. Θα πρέπει όμως να είναι πολύ προσεκτικά διαμορφωμένα, κατασκευασμένα με όλο τον σεβασμό και την ακολουθία στα παραδοσιακά και

αρχιτεκτονικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν την περιοχή, αλλά και σε όλα εκείνα που συνθέτουν την μοναδικότητα της διαμονής στην επαρχία.

Ο αστός επισκέπτης δεν αναζητά απλά κάποια ενοικιαζόμενα δωμάτια στη «μέση του πουθενά», ούτε ένα πρόχειρο και απρόσωπο περιβάλλον. Δεν αναζητά επίσης τη διακόσμηση του αστικού σπιτιού του, αλλά την χαρακτηριστική διακόσμηση του αγροτόσπιτου. Αυτό όμως σε καμία περίπτωση δε σημαίνει ότι δεν αναζητά την άνεση, τις παροχές, την καθαριότητα που συνεπάγεται, τα οποία συνδυάζει με την ζεστή φιλοξενία που θέλει να βρει σε έναν τόπο, ώστε να τον αισθανθεί οικείο, δικό του και να θέλει να ξανάρθει.

Να αναφέρουμε ότι οι εξελίξεις των τελευταίων χρόνων, όπως η στροφή προς τα βιολογικά προϊόντα, η άνοδος του βουνού ως mainstream ταξιδιωτικού προορισμού, οι «πράσινες σελίδες» που κατακλύζουν τις εφημερίδες και τα περιοδικά και, βέβαια, οι επιδοτήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δημιούργησαν ακόμη καλύτερες συνθήκες για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού.

Από τους πρώτους διδάξαντες στο χώρο του αγροτουρισμού η Κρήτη, η πατρίδα της υγιεινής ζωής και της παραδοσιακής μεσογειακής διατροφής. Ήδη πριν από μια δεκαπενταετία, κάποια ψαγμένα νεαρά ζευγάρια μεσοαστών Κρητικών γύριζαν την πλάτη στο mainstream τουρισμό, ζέσταιναν νερό στα καζάνια για να κάνουν μπάνιο και επιδίδονταν σε αγροτικές εργασίες και υγιεινή διατροφή με βιολογικά προϊόντα στο πέτρινο χωριό της Μηλιάς, έναν από τους πρώτους πρότυπους αγροτουριστικούς οικισμούς στην Ελλάδα κι έναν από τους πιο αυθεντικούς μέχρι σήμερα ο οποίος βρίσκεται στον νομό Χανίων. Ενδεικτικά να σημειώσουμε ότι φιλικότερο στον αρχαίο αγροτουρίστα, που δεν έχει ακόμα κόψει τον ομφάλιο λώρο με τις σύγχρονες ανέσεις, το χωριό Βάμος, στο Νομό Χανίων, προσφέρει διαμονή σε παραδοσιακά σπίτια, νοστιμότατες γεύσεις στην ταβέρνα, ενώ κάθε καλοκαίρι οργανώνει μαθήματα μαγειρικής και πολιτιστικές βραδιές. (Παπακωνσταντινίδης,, Λ.Α., 1993)

Στόχοι Αγροτουρισμού

Ο αγροτουρισμός στοχεύει σε δύο παράλληλους στόχους:

- Να δώσει τη δυνατότητα στον τουρίστα να περάσει ήρεμες διακοπές μέσα στη φύση, έξω από το πλαίσιο του ανεπτυγμένου τουρισμού, μέσα σε ένα φιλόξενο κλίμα που δημιουργεί η ίδια η φύση και οι άνθρωποί της.
- Να ενισχύσει τον επαγγελματία του αγροτικού εισοδήματος με την εκμετάλλευση καταλυμάτων και την τροφοδοσία των επισκεπτών, των καταλυμάτων, με προϊόντα της ντόπιας αγροτικής παραγωγής και της τοπικής λαϊκής τέχνης. (Παπακωνσταντινίδης,, Λ.Α., 1993)

Κάτω από αυτήν την οπτική γωνία ο αγροτουρισμός αποτελεί μια πραγματικά σημαντική μορφή τουριστικής ανάπτυξης που στοχεύει:

- Στο συνδυασμό συνεργασίας των τριών τομέων παραγωγής μιας χώρας (πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς).
- Στην περιφερειακή ανάπτυξη, αφού η ύπαρξή του αποτελεί σημαντικό λόγο δημιουργίας αναπτυξιακών έργων υποδομής και ανωδομής.
- Στην ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών και οικολογικών επιβαρύνσεων.
- Στην άνοδο του οικονομικού επιπέδου των περιοχών αυτών και στη συμπλήρωση του εισοδήματος των κατοίκων καθώς και στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας του αγροτικού πληθυσμού.
- Στη διασφάλιση και στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, έχοντας συγχρόνως θετική επίδραση στη συγκράτηση των πληθυσμών στον τόπο κατοικίας. Παράλληλα με τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας επιβιώνουν συχνά επαγγέλματα που τείνουν να εκλείψουν και σχετίζονται με χειρονακτικές τέχνες, όπως η ξυλογλυπτική, η αργυροχρυσοχοΐα, η κεραμική, η υφαντική κ.λπ.

- Στη βελτίωση και διάθεση των τοπικών και γεωργικών προϊόντων καθώς και στη γνωριμία τους με το κοινό.
- Στη διατήρηση, την προβολή και την αξιοποίηση της αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής μας κληρονομιάς.
- Στη γνωριμία με τη φύση και ψυχολογική ικανοποίηση και ανάταση του τουρίστα από την επαφή του με αυτή.
- Στην ενεργοποίηση του τοπικού πληθυσμού με την ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε περιοχές που μέχρι σήμερα παρέμεναν αναξιοποίητες, ενώ στη πραγματικότητα διαθέτουν δυναμική ανάπτυξης. (Παπακωνσταντινίδης,, Λ.Α., 1993)

Πλεονεκτήματα και οφέλη του αγροτουρισμού

Ο αγροτουρισμός είναι μια μορφή περιφερειακής ανάπτυξης, η οποία μπορεί να συμβάλλει στην τοπική κοινωνία, προσφέροντας οικονομική άνθηση και ευμάρεια. Τα οφέλη που πηγάζουν απ' αυτόν λειτουργούν σε πολλαπλά επίπεδα (οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό, αγροτικής παραγωγής κ.λπ.), μέσω μιας μορφής τουρισμού που σέβεται το υπάρχον περιβάλλον και τους φυσικούς – ανθρώπινους πόρους.

Επιτρέπει τη συνέχιση της παραγωγής παραδοσιακών αγροτικών προϊόντων που πιθανώς να είχαν εκλείψει, διατηρεί ή αναβιώνει τέχνες που διαφορετικά θα είχαν «πεθάνει», συντηρεί τις μνήμες με την αναβίωση εθίμων και παραδοσιακών εκδηλώσεων, γίνεται κανάλι επικοινωνίας των απομονωμένων περιοχών και δίνει προοπτικές δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας, ιδιαίτερα στους νέους και τις γυναίκες της περιφέρειας.

Αντιπροσωπεύει επίσης την ευκαιρία να τεθεί σε μια νέα βάση η σχέση αστικού κέντρου – αγροτικών μειονεκτικών περιοχών. Ουσιαστικά το μεγαλύτερο πλεονέκτημα είναι ότι δίνεται μια επιχειρηματική διέξοδο στον αστό που ασφυκτιά στη μεγαλούπολη κι επιθυμεί να επανέλθει έστω και για λίγες μέρες σε μια ζωή αγνή, ανέπαφη, αυθεντική. Ο τουρίστας μετατρέπεται σε επισκέπτη, φίλο, θαυμαστή του τόπου, ένα “φιλοξενούμενο” που αναζητά τα μυστικά, την

αυθεντικότητα και την ομορφιά του τόπου, εστιάζοντας στην ήσυχη ζωή, τη φυσική κληρονομιά και όλα τα ξεχωριστά που έχει να προσφέρει ο κάθε προορισμός.

Στην ουσία ο αγρότης προσφέρει όλα όσα έχει έως σήμερα πιθανόν παραγκωνίσει ο επισκέπτης όπως τις αγροτικές ασχολίες, την περισυλλογή των βοτάνων, τη φροντίδα των ζώων, τα έθιμα, τις γιορτές, τις τέχνες και τα παραδοσιακά του επαγγέλματα. Ο κάτοικος της πόλης λαχταράει, λοιπόν, την “επιστροφή στις ρίζες” σε έναν τρόπο ζωής ξεχασμένο ή αγνοημένο γι’ αυτό ο αγρότης εξοπλίζει και προσαρμόζει κατάλληλα το δικό του κατάλυμα ή δημιουργεί ένα καινούργιο μέσα σε αγροτικό χώρο, σύμφωνα πάντα με τα αρχιτεκτονικά πρότυπα και την παράδοση της περιοχής του.

Σε συνδυασμό με το σπιτικό παραδοσιακό φαγητό, τη χρήση των ντόπιων αγροτικών προϊόντων κι ένα σύνολο υπηρεσιών και δραστηριοτήτων δεδομένου, ότι ο τουρίστας επιδιώκει να μη μένει παθητικός, ολοκληρώνεται το τουριστικό προϊόν. Αποτελεί για τον κάθε κάτοικο της υπαίθρου που ασχολείται με αυτόν, ένα συμπλήρωμα στο εισόδημα του και σπανιότερα την κύρια απασχόληση του. Με αυτόν τον τρόπο δεν απαιτείται από τον αγρότη να μεταβληθεί σε ξενοδόχο ή τουριστικό πράκτορα ούτε και να εγκαταλείψει τις βασικές του ασχολίες. (Παπακωνσταντινίδης,, Λ.Α., 1993)

Αντίθετα, η διατήρηση των αγροτικών και λοιπών παραδοσιακών ασχολιών απαιτείται προκειμένου να παραμείνει η ισόρροπη οικονομική ανάπτυξη μιας περιοχής και να μην επικεντρωθεί σ’ έναν και μόνο κλάδο της οικονομίας, όπως συνέβη στο παρελθόν, σε τόπους που εγκατέλειψαν κάθε άλλη δραστηριότητα για να ασχοληθούν αποκλειστικά με τον τουρισμό. Έτσι, οι αγρότες διαθέτουν τα προϊόντα τους στους επισκέπτες, ώστε να μπορούν να γευτούν τα ολόδροσα νόστιμα φρούτα, τα ολόφρεσκα λαχανικά και άλλα ντόπια γεωργικά και κτηνοτροφικά προϊόντα και σε μερικές περιπτώσεις θα έχουν την ευκαιρία να τα μαζέψουν οι ίδιοι από τα δέντρα ή από το λαχανόκηπο. (Παπακωνσταντινίδης,, Λ.Α., 1993)

Οι αγρότισσες με τη σειρά τους φτιάχνουν διάφορα παραδοσιακά τοπικά παρασκευάσματα αξιοποιώντας τα προϊόντα της γεωργικής τους εκμετάλλευσης και της ντόπιας παραγωγής όπως γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, ζυμαρικά, ελιές, τυριά, κ.α. οι επισκέπτες μπορούν να τα γευτούν

στις διακοπές τους, αλλά και να τα αγοράσουν για το σπίτι τους. Σε μερικές αγροτικές περιοχές κάποιες από τις γεωργικές εργασίες και τις εργασίες του νοικοκυριού γίνονται με παραδοσιακό τρόπο και ο επισκέπτης θα έχει την ευκαιρία να δει από κοντά τέτοιες εργασίες και να συμμετέχει ακόμα σε αυτές αν το θελήσει. (Παπακωνσταντινίδης,, Λ.Α., 1993)

Η Ελληνίδα αγρότισσα ακόμα και σήμερα με την ευαισθησία, τη δεξιοτεχνία και την εργατικότητα που την διακρίνουν, συνεχίζει την παράδοση στην υφαντική, στο κέντημα, στο πλέξιμο και φτιάχνει χειροτεχνήματα με χαρακτηριστικά της τοπικής λαϊκής τέχνης. Σε ορισμένες περιοχές οι επισκέπτες θα βρουν να αγοράσουν διάφορα είδη λαϊκής τέχνης, όπως υφαντά, κεραμικά, ξυλόγλυπτα κ.ά. Πολλά από τα καταλύματα είναι τα ίδια τα σπίτια των γυναικών, που υποδέχονται τους παραθεριστές σε ένα φιλικό και ζεστό περιβάλλον και τους καλούν να ζήσουν για λίγο ως μέλη της οικογένειάς τους, ενώ όλοι σχεδόν οι αγροτουριστικοί ξενώνες βρίσκονται σε γαλήνιες τοποθεσίες. Στη διάρκεια του έτους οργανώνονται στην ύπαιθρο διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις, όπως πανηγύρια, ελληνικοί χοροί, αναβίωση παλιών εθίμων κ.ά., που ο επισκέπτης μπορεί να συμμετέχει. (Παπακωνσταντινίδης,, Λ.Α., 1993)

Εξέλιξη αγροτουρισμού – κίνδυνοι υπονόμησης του.

Η Ελλάδα από πολύ παλιά υπήρξε τόπος περιηγητών εξαιτίας του μεγάλου πολιτιστικού, ιστορικού και φυσικού πλούτου της. Η τουριστική ανάπτυξη της χώρας εξελίχθηκε σε μια από τις σημαντικότερες πηγές εσόδων τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και τοπικό αφού πολλές περιοχές της έχουν ως κύρια πηγή εσόδων τον τουρισμό. Η χώρα με την τεράστια τουριστική κίνηση και το μεγάλο οικονομικό όφελος, δεν έχει πετύχει την επιθυμητή άνοδο του επιπέδου των προσφερόμενων υπηρεσιών και γενικά το επίπεδο των υποδομών δεν είναι το άριστο. (Μανώλογλου, Ε. 1993)

Πολλές από τις ξενοδοχειακές μονάδες που κατασκευάστηκαν τις δεκαετίες του '60 και '70 δεν έχουν εκσυγχρονιστεί. Τα τελευταία χρόνια εμφανίζεται μια κόπωση των τουριστών από την κλασική μορφή τουρισμού, καθώς ο επισκέπτης γίνεται πιο απαιτητικός ως προς το επίπεδο των υπηρεσιών. Ενδέχεται, λοιπόν, οι περιοχές προσκολλημένες στο τουριστικό μοντέλο των 3Φ

χωρίς υψηλά επίπεδα υποδομών και παρεχόμενων υπηρεσιών να παρουσιάσουν πτώση της ζήτησης.

Οι απαιτήσεις όμως των τουριστών για νέες μορφές αναψυχής με περισσότερες και πιο αυθεντικές εμπειρίες, μακριά από εμπορευματοποιημένες περιοχές, με ένα πιο εκλεπτυσμένο τρόπο, συνεπικουρούν για την αυξανόμενη ευαισθητοποίηση σε θέματα περιβάλλοντος, ενώ παράλληλα παρουσιάζεται μετάβαση από το μοντέλο παθητικού τουρισμού σε ένα πιο ενεργητικό.

Οι σχέσεις του αγροτουρισμού με την τοπική οικονομία είναι πολύ σημαντική παράμετρος. Λειτουργεί σε πολλές περιοχές ως η κύρια πηγή εισοδήματος και ενίσχυσης της οικονομίας μέσα από το δίκτυο αλληλεπιδράσεων με άλλους οικονομικούς κλάδους (π.χ. κλάδος κατασκευών, μεταφορών). Περιοχές με έντονα πολιτιστικά στοιχεία αποτελούν πόλους τουριστικής ανάπτυξης και παράλληλα οι επισκέπτες φέρουν μαζί τους τη δική τους κουλτούρα και ιδεολογία γεγονός που μπορεί να επηρεάσει τα τοπικά πολιτισμικά στοιχεία. (Μανώλογλου, Ε. 1993)

Ο αγροτουρισμός αποτελεί σήμερα για την Ελλάδα ένα επιχειρηματικό πεδίο με μέλλον και εξέλιξη. Χρειάζεται μελέτη, συστηματική έρευνα, καλή διάθεση, θετική προσέγγιση, άρτια υποδομή και ολοκληρωμένη προσπάθεια σε παράλληλους τομείς. Είναι ουσιαστικά μια επιχειρηματική κίνηση, με το ρίσκο και τις ανάγκες που θα είχε μια οποιαδήποτε άλλη επιχείρηση. ωστόσο, πρόκειται για ένα πεδίο πολλά υποσχόμενο. Όλο και περισσότεροι άνθρωποι στη χώρα μας ανακαλύπτουν την ανάγκη επιστροφής σε έναν πιο φυσικό τρόπο ζωής και τη συγκίνηση της επιστροφής σε παλιά ήθη, έθιμα, ασχολίες, σε έναν κόσμο ατόφιο, αυθεντικό και όχι ολότελα χαμένο.

Η πίεση της ζωής στις πόλεις αναγκάζει όλο και περισσότερους να βρουν μια διέξοδο. Οι αγροτουριστικές περιοχές μπορούν να γίνουν αυτή η διαφυγή, είτε πρόκειται για μέρος των ετήσιων διακοπών, είτε για μικρές αποδράσεις. Το κράτος και οι υπεύθυνοι των αγροτουριστικών καταλυμάτων και των συνεταιρισμών όμως δεν είναι έτοιμοι να υποδεχτούν και να φιλοξενήσουν τον επισκέπτη αν δεν αποβάλλουν τη νοοτροπία της “αρπαχτής” και του εύκολου κέρδους.

Αυτόν τον τουρίστα δεν τον ξεγελάνε εύκολα. Δεν τον ενοχλεί το χωμάτινο μονοπάτι, το φτωχικό δωμάτιο ή το λιτό φαγητό, αλλά τα σκουπίδια που είναι πεταμένα παντού και σκοντάφτει πάνω τους. Τον δυσαρεστεί ο καπνιστής οδηγός του ταξί ή ο αξύριστος άνθρωπος που μυρίζουν τα χνώτα του και που τον θεωρούν αφελή που δεν καταλαβαίνει όταν του σερβίρουν κονσέρβα – φαγητό ζεσταμένο στο φούρνο μικροκυμάτων. Είναι εκνευριστικό γι' αυτόν όταν ξαφνικά κόβει η ΔΕΗ το ρεύμα ή ο δήμος το νερό, ενώ θα ήθελε να έχει εύκολη πρόσβαση στις πληροφορίες που χρειάζεται και απαραίτητη σήμανση για να κινείται εύκολα, γρήγορα και χωρίς ταλαιπωρία.

Ο αγροτουρισμός μπορεί να δώσει ώθηση στις αγροτικές περιοχές, που έχουν υποστεί τις επιπτώσεις της μειονεκτικής ανάπτυξης, της ερήμωσης, της γήρανσης του πληθυσμού και της απαξίωσης της αγροτικής οικονομίας. Σήμερα υπάρχουν στην Ελλάδα πολλές ορεινές περιοχές που αντιμετωπίζουν το ενδεχόμενο να εξαφανιστούν ολοκληρωτικά λόγω της αραιοκατοίκησης που συνδέεται με τη μεγάλη ηλικία. Πιθανόν να αποκτήσουν έναν εντελώς νέο πληθυσμό που τυχαίνει να φτάσει εκεί ως μετανάστης από κάποια άλλη χώρα, κινδυνεύοντας έτσι να χαθεί ένα μεγάλο κομμάτι ιστορικής συνέχειας.

Σε συνδυασμό με την ανάγκη να αναστρέψουν τη φθορά, να δραστηριοποιήσουν τους νέους ανθρώπους, αλλά και να ανταποκριθούν στα νέα δεδομένα που επιβάλλουν οι ευρωπαϊκές τάσεις για την πολυλειτουργική γεωργία, ο αγροτουρισμός θα αποτελέσει το μεγάλο κίνητρο για μια άλλη διάσταση στο “επιχειρείν”. (Μανώλογλου, Ε. 1993)

Στις περιοχές όπου ο αγροτουρισμός έχει αναπτυχθεί σημαντικά αποτελεί ένα πολύ σπουδαίο οικονομικό πόρο για τις τοπικές κοινωνίες. Η ενότητα των βιοτόπων στην ευρύτερη περιοχή μελέτης έχει να επιδείξει πάρα πολύ αξιόλογα ενδιαφέροντα, τόσο γενικότερα οικολογικά (επιμέρους βιότοποι και φυσικές - γεωλογικές διαπλάσεις, χλωρίδα, πανίδα) όσο και ειδικότερα ενδιαφέροντα που αναφέρονται σε παραδοσιακές ασχολίες (γεωργία, κτηνοτροφία κ.ά.) αλλά και στις ιστορικές και πολιτιστικές ιδιαιτερότητές της.

Πέραν των άμεσων και έμμεσων οικονομικών οφελών που προκύπτουν από την αγροτουριστική δραστηριότητα, υπάρχουν ειδικότερα και γενικότερα οφέλη που προκύπτουν από τη διάσταση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Με τη συστηματική λειτουργία ενός προγράμματος περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, επέρχεται σε τοπικό επίπεδο σημαντική βελτίωση του επίπεδου γνώσης και

ευαισθητοποίησης των κατοίκων ως προς το περιβάλλον. Το πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης είναι ιδιαίτερα θετική συνθήκη για σταθερή και ισόρροπη ανάπτυξη σε περιοχές που περιλαμβάνουν φυσικούς πόρους αξιόλογης παραγωγικότητας και ταυτόχρονα σημαντικής ευαισθησίας. (Μανώλογλου, Ε. 1993)

Έτσι δημιουργούνται θετικότερες προϋποθέσεις για ορθολογικότερη διαχείρισή του περιβάλλοντος και για επιτυχέστερη εκμετάλλευσή του με μακροπρόθεσμη προοπτική. Όσο καλύτερα διατηρούνται τα περιβαλλοντικά στοιχεία της περιοχής, τόσο μεγαλύτερο είναι το κίνητρο για κάποιον να επισκεφθεί τη συγκεκριμένη περιοχή.

Αντίθετα, όσο υποβαθμίζονται αυτά τα ενδιαφέροντα (δυσμενείς επεμβάσεις στον βιότοπο, εντατική λαθροϋλοτομία ή λαθροθηρία κ.λπ.), τόσο μειώνεται το κίνητρο για κάποιον να επισκεφθεί ως τουρίστας την περιοχή. Με βάση αυτό το σκεπτικό, θα πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα ότι είναι σημαντικό να υπάρχουν και να λειτουργούν ειδικές προδιαγραφές που να διασφαλίζουν την ακεραιότητα των αντικειμένων ενδιαφέροντος από τις επισκέψεις.

Μια από τις κυριότερες επιπτώσεις του αγροτουρισμού στα χερσαία οικοσυστήματα προέρχεται από το πάτημα των φυτών και τη συμπίεση του εδάφους εξαιτίας της πεζοπορίας, την οδήγηση τροχοφόρων έξω από το δρόμο κ.λπ.. Προκαλούνται βλάβες στα υπέργεια και υπόγεια τμήματα των φυτών, ενώ το έδαφος συμπιέζεται με αποτέλεσμα τη μείωση της υδατοϊκανότητας και του μεγέθους των πόρων. Πολλοί επισκέπτες κόβουν άνθη και κλαδιά, γεγονός που εγκυμονεί κινδύνους για πολλές φυτοκοινότητες και για σπάνια και ενδημικά φυτά.

Η πρακτική αυτή οφείλεται σε έλλειψη συνείδησης και ενημέρωσης πάνω σε θέματα λειτουργίας των οικοσυστημάτων και προστασίας του περιβάλλοντος. Η διάνοιξη δρόμων και μονοπατιών έχει ως αποτέλεσμα την απομόνωση και τον κατακερματισμό της πανίδας, ενώ ευαίσθητες οικολογικά περιοχές γίνονται προσιτές στους επισκέπτες, καταστρέφοντας ήσυχα τοπία αναψυχής και σπάνιους βιότοπους.

Τα τελευταία χρόνια όμως ενισχύεται η τάση για ηπιότερες μορφές τουρισμού, ως αποτέλεσμα της αυξημένης περιβαλλοντικής συνειδητοποίησης και

ευαισθητοποίησης, αφού είναι γνωστές οι αρνητικές συνέπειες της τουριστικής ανάπτυξης στο φυσικό περιβάλλον και οι πολιτισμικές αλλοιώσεις που επιφέρει στις τοπικές κοινωνίες. Ο αγροτουρισμός μπορεί να συνδυαστεί με το πολιτιστικό περιβάλλον, την ανάδειξη των ιστορικών μνημείων και αρχαιολογικών χώρων, την οργάνωση προγραμμάτων διαδρομών και επισκέψεων τουριστών και σχολείων, συντελώντας κατ' αυτόν τον τρόπο στην αξιοποίηση και προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της κάθε αγροτικής περιοχής.

Τώρα τελευταία γίνεται συνειδητή προσπάθεια να προωθηθεί η επιχείρηση "τουρισμού υπαίθρου", έτσι σαφώς αξιοποιούνται όλες οι συναισθηματικές φορτίσεις και η αγωνία για την τακτοποίηση της «αγροτουριστικής επιχείρησης», με ένα διευρυμένο τίτλο.

Η αγροτική πολυδραστηριότητα στον τουρισμό ήταν η απάντηση των γεωργών στο μονόδρομο της εσωτερικής μετανάστευσης μεταπολεμικά. Έμφαση δόθηκε στα προγράμματα ανάπτυξης της υπαίθρου ώστε ο τουρισμός να αποτελέσει συμπληρωματική δραστηριότητα της γεωργίας. Το ανωτέρω εγχείρημα στο πυρήνα του είχε τη γυναίκα τη υπαίθρου. Πόσο επιτεύχθηκε όμως κάτι τέτοιο; Πόσο ικανοποιήθηκαν οι απαιτήσεις για αύξηση της απασχόλησης; Πόσο διατηρήθηκε η νοοτροπία και ο αγροτικός τρόπος ζωής; Γιατί το περιβάλλον εξακολουθεί να παραμένει στο περιθώριο;

Σήμερα η στροφή στα τουριστικά επαγγέλματα της υπαίθρου δεν πρέπει να σημαίνει την εγκατάλειψη του αγροτικού επαγγέλματος αλλά να οδηγήσει σε αλληλοσυμπλήρωση των δύο επαγγελμάτων. Η εμπειρία του εξωτερικού μας επισημαίνει ότι η δυναμική αγροτική δομή μιας περιοχής δεν είναι ικανή και αναγκαία συνθήκη για μια ισότιμη σχέση αγροτικού και τουριστικού επαγγέλματος. (Μανώλογλου, Ε. 1993)

Ο ρυθμός ανάπτυξης του αγροτουρισμού και ο σεβασμός του μεγέθους και των ιδιομορφιών της τοπικής δομής παίζουν σημαντικό ρόλο. Δεν αλλάζει απλά η μορφή ή οι ρυθμοί της απασχόλησης μέσα από την αγροτική πολυδραστηριότητα, αλλά ευρύτερα τα χαρακτηριστικά της κοινωνικής δομής του τόπου υποδοχής. Καθοριστικοί παράγοντες μπορεί να αποδειχτούν η δημογραφική σύνθεση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, η μελέτη της τοπικής αγροτικής παράδοσης και λαογραφίας κ.ά..

Η παρουσία τουριστών στην ύπαιθρο λειτουργεί συνήθως ανταγωνιστικά προς την τοπική αγροτική δομή και ιδιαίτερα προς την απασχόληση στον αγροτικό τομέα. Το γεγονός αυτό όμως συνιστά ένα τεράστιο κίνδυνο για τον ίδιο τον αγροτουρισμό, καθώς με την μείωση της “αγροτιάς” στην ύπαιθρο, ουσιαστικά χάνει και τα νόημα του ο αγροτουρισμός.

Πρέπει να βρεθεί η κατάλληλη τομή, για να επιτευχθεί μια ισορροπία, μεταξύ της στροφής σε τουριστικά επαγγέλματα των ανθρώπων της υπαίθρου, και της παραμονής των αγροτών στις εργασίες τους, για να μην χαθεί το ευρύτερο νόημα του αγροτουρισμού. Γιατί πως μπορεί να υπάρξει αγροτουρισμός, όταν σε μια περιοχή που ο τουρίστας την επισκέπτεται για να ζήσει από κοντά την αγροτική ζωή, δεν υπάρχουν αγροτικές ασχολίες; (Μανώλογλου, Ε. 1993)

Προϋποθέσεις ανάπτυξης αγροτουρισμού

Φυσικά, σε κάθε περίπτωση για να μπορέσει να υπάρξει ανάπτυξη και περαιτέρω εξέλιξη του αγροτουρισμού πρέπει να υπάρχει το κατάλληλο έδαφος το οποίο θα μπορέσει να φιλοξενήσει τις αλλαγές αυτές. Με άλλα λόγια πρέπει να πληρούνται ορισμένες προδιαγραφές και ορισμένες προϋποθέσεις για να είναι δυνατή η ανάπτυξη του τουριστικού αυτού προϊόντος. (Μπουραντάς, Δ. 2002)

Σύμφωνα με την βιβλιογραφία, για να υπάρξουν ρεαλιστικές πιθανότητες αγροτουριστικής ανάπτυξης θα πρέπει να τηρηθεί ένα ευρύ φάσμα προϋποθέσεων ποικίλης φύσης. Ορισμένες από αυτές είναι προϋποθέσεις που πρέπει να υπάρχουν στο φυσικό χώρο, ενώ άλλες θα πρέπει να πληρούνται από διάφορες κοινωνικές ομάδες. Οι σημαντικότερες από αυτές τις προϋποθέσεις είναι οι παρακάτω :

- Ελκυστικός χώρος (φυσικός και πολιτιστικός), ωραιότητα του τοπίου
- Επαρκώς δομημένη γη, καλά διατηρημένη από την οικογενειακής μορφής γεωργία
- Γεωργία μεσαίας ή χαμηλής έντασης, μικτή γεωργία με κτηνοτροφία
- Πλεονεκτική θέση της αγροτικής κατοικίας

- Ευρύχωροι οικιακοί χώροι, που να μπορούν να χρησιμοποιηθούν για αγροτουριστικούς σκοπούς, χωρίς να απαιτούνται νέες μεγάλες επενδύσεις
- Πρόσθετος άνετος χώρος για τους φιλοξενούμενους, είτε ήδη υπάρχων, είτε με τη δυνατότητα να κατασκευαστεί μόνο με μικρές επενδύσεις
- Επαρκές οικογενειακό εργατικό δυναμικό
- Το ελάχιστο απαιτούμενο της τουριστικής υποδομής (δρόμοι, τηλέφωνα, εστιατόρια, καταστήματα κ.ά.)
- Ελκυστικός ψυχαγωγικός εξοπλισμός, είτε στην αγροτική εκμετάλλευση, είτε στην περιοχή
- Τιμές αποδεκτές από τους τουρίστες και σταθερές σε σχέση με την ποιότητα του αγροτουριστικού προϊόντος
- Ευαισθησία και φιλοξενία από την αγροτική οικογένεια, αλλά και διατήρηση της δικής της ταυτότητας
- Επιχειρησιακή δυνατότητα στην κοινότητα και στην περιοχή
- Εξωτερικά ερεθίσματα και εμπνεύσεις (έξω από το χώρο του τουρισμού ή της γεωργίας, έξω από την περιοχή ή και από τη χώρα κ.λπ.)
- Ύπαρξη μιας δυνατής τοπικής κεντρικής ομάδας που να ενδιαφέρεται πραγματικά για την αγροτουριστική ανάπτυξη της περιοχής
- Επαγγελματική παροχή συμβουλών από μία καλά οργανωμένη υπηρεσία marketing
- Ολοκληρωμένη αναπτυξιακή προσέγγιση (π.χ. συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων μερών της περιοχής στη διαδικασία)
- Προώθηση του αγροτουριστικού προϊόντος
- Επαρκής υποστήριξη από το δημόσιο τομέα
- Ισχυρή συμφωνία του πληθυσμού ώστε να υποστηρίζεται η αναπτυξιακή διαδικασία
- Αντοχή του επιχειρηματία-αγρότη αλλά και ολόκληρης της οικογένειάς του

- Γνώση, ως ένα βαθμό, ορισμένων βασικών ξένων γλωσσών
- Συνεργασία των αγροτών της περιοχής
- Γνώση εφαρμοσμένων μαθηματικών, πληροφορικής και λογιστικής.

Φυσικά να αναφέρουμε ότι, είναι αδύνατο μία περιοχή να πληροί όλες αυτές τις προϋποθέσεις. Ωστόσο, όσο περισσότερες από αυτές πληρούνται, τόσο πιο επιτυχής είναι η ανάπτυξη του αγροτουρισμού στη συγκεκριμένη περιοχή.

Θετικοί και αρνητικοί παράγοντες που επιδρούν στην ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού.

Δυστυχώς τα δεδομένα όμως δεν είναι τόσο απλά, η μετάβαση από τη γεωργική παραγωγή στην τροφοδότηση στους τουρίστες δεν είναι πάντα μια εύκολη διαδικασία. Για να συγκεντρώσουν τα παραπάνω οφέλη που οι επιχειρήσεις αγροτικού τουρισμού μπορούν να παραγάγουν, οι αγρότες πρέπει να έρθουν αντιμέτωποι με πολυάριθμες προκλήσεις που δεν πρέπει να υποτιμηθούν.

Απόσταση από τις αγορές

Η αγροτική θέση των επιχειρήσεων αγροτικού τουρισμού μπορεί να δημιουργήσει και πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα για την ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού. Πρώτον, η ταχεία αστική ανάπτυξη πολλών περιοχών αυξάνει π.χ. την πίεση να μεταφερθεί το γεωργικό έδαφος στις οικιακές, εμπορικές και βιομηχανικές χρήσεις. Δεύτερον, η αστική αύξηση μιας περιοχής μπορεί να αυξήσει τη ζήτηση για τα γεωργικά προϊόντα αλλά να αυξήσει και τους φόρους ιδιοκτησίας. (Μπουραντάς, Δ. 2002)

Περιορισμοί υποδομής

Οι τουρίστες μπορούν να βλάψουν τα αγροτικά τοπία προκαλώντας υπερβολική πίεση στις υπάρχουσες υποδομές, κυκλοφοριακή πίεση στους μη λιθοστρωμένους δρόμους, υπερβολική κατανάλωση ύδατος. Ακόμη, τα καταπονημένα συστήματα λυμάτων και η αυξανόμενη διάθεση απορριμμάτων μπορούν να δημιουργήσουν πιέσεις στις αγροτικές περιοχές.

Αγροτικές ασθένειες

Ένας τελικός περιορισμός είναι η “δυνατότητα” των επισκεπτών που φέρνουν τις ασθένειες στο αγρόκτημα. Οι αγροτικές δραστηριότητες, όπως οι εντατικές διαδικασίες γαλακτοκομείων, χοίρων και πουλερικών, είναι επιρρεπείς σε ορισμένες ζωικές ασθένειες που μπορούν να εισαχθούν από τους τουρίστες. Η αναφερόμενη στα πτηνά γρίπη και οι σαλμονέλες είναι δύο ασθένειες που έχουν τη δυνατότητα να καταστρέψουν ένα ολόκληρο απόθεμα των ζώων.

Παράγοντες επιτυχίας

Ευτυχώς όμως υπάρχουν και αρκετοί παράγοντες που μπορούν να οδηγήσουν στη επιτυχία. Ο αγροτικός τουρισμός, ως επιτυχής στρατηγική διαφοροποίησης, αυξάνει τις πιθανότητες επιτυχίας μιας αγροτικής επιχείρησης με τις δραστηριότητες τουρισμού. Μια σειρά από παράγοντες που συσχετίζονται μεταξύ τους, διαδραματίζουν έναν βασικό ρόλο στον καθορισμό των στρατηγικών και της απόδοσης διαφοροποίησης. Έτσι, οι αποφασιστικοί παράγοντες που συμβάλουν στην επιτυχή ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού, περιλαμβάνουν παράγοντες που αφορούν τις ίδιες τις αγροτικές επιχειρήσεις, και είναι οι εξής :

- Η δυνατότητα πρόσβασης σε ή κοντά σε σημαντικούς αυτοκινητοδρόμους και εγγύτητα σε ένα αστικό κέντρο και σε φυσική ομορφιά.
- Ο τύπος - σχεδιασμός του αγροκτήματος, δηλαδή οι διάφοροι τομείς και οι εγκαταστάσεις πρέπει να συμβάλλουν στην εξυπηρέτηση των επισκεπτών και φυσικά μπορούν να έχουν επιπτώσεις στον τύπο ανάπτυξης αγροτικού τουρισμού.
- Δεξιότητες διαφήμισης και μάρκετινγκ του διαχειριστή αγρότη.
- Μέγεθος της αγροτικής επιχείρησης εφόσον η υιοθέτηση της ανάπτυξης αγροτικού τουρισμού τείνει να συνδέεται με τα μεγαλύτερα αγροκτήματα και
- Οικονομικοί πόροι των αγροτών, εφόσον οι αγρότες με τα υψηλότερα εισοδήματα τείνουν να έχουν τις καλύτερες δυνατότητες για την επιτυχία. (Μπουραντάς, Δ. 2002)

Ακόμη περιλαμβάνουν παράγοντες, που αφορούν τους ίδιους τους «εν δυνάμει» υποψήφιους επισκέπτες :

- Λιγότερες εβδομάδες εργασίας και ένας αυξανόμενος χρόνος διακοπών παρέχουν στους ανθρώπους περισσότερο ελεύθερο χρόνο.
- Πολλοί τουρίστες θέλουν να δραπετεύσουν από το κορεσμένο κυρίαρχο τουριστικό μοντέλο και κοιτάζουν προς την εξοχή ως νέο σημείο διακοπών,
- Υπάρχει ένα αυξανόμενο ενδιαφέρον για την υγεία, τις ψυχαγωγικές δραστηριότητες και τη φύση.
- Η πραγματικότητα ότι οι άνθρωποι ενδιαφέρονται όλο και περισσότερο για το που και το πως παράγονται τα τρόφιμά τους.
- Το γεγονός ότι ο αγροτικός τρόπος ζωής θεωρείται από πολλούς ανθρώπους ως "γενναιόδωρος, φιλόξενος και εγκάρδιος".

Προβλήματα που μπορεί να προκύψουν

Δυστυχώς, η αγροτουριστική ανάπτυξη, αν δεν γίνει με τρόπο σωστό και φιλικό προς το περιβάλλον, μπορεί να δημιουργήσει αρκετά προβλήματα και στις περιοχές που αναπτύσσονται, αλλά και στους ίδιους τους αγρότες που ζουν μόνιμα στις περιοχές αυτές. Στη συνέχεια θα παραθέσουμε συνοπτικά, τις πιο αρνητικές συνέπειες, οι οποίες σε κάθε περίπτωση είναι απόρροια, άστοχων χειρισμών, βεβιασμένων κινήσεων, και βιαστικών επιλογών, προσανατολισμένες πολλές φορές προς την κατεύθυνση του γρήγορου κέρδους, και όχι προς την μακροχρόνια επένδυση. Τα μεγαλύτερα προβλήματα λοιπόν, είναι τα εξής :

- Κίνδυνος κατασπατάλησης των υδατικών και εδαφικών πόρων (με εμφανέστατο τον κίνδυνο πτώσης των υδροφορέων όπως και υποβάθμισης του εδάφους και ερημοποίησης).
- Αλλοίωση του φυσικού τοπίου.
- Υποβάθμιση των οικοσυστημάτων.
- Άστοχη αλλαγή των χρήσεων γης.
- Αποχαρακτηρισμός δασικών περιοχών.

- Μεγάλες απαιτήσεις σε ενέργεια.
- Περιορισμός των δυνατοτήτων αυτοδύναμης βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης.
- Αρνητικές συνέπειες στη τοπική οικονομία.

Κλείνοντας, πρέπει να πούμε ότι η Ελλάδα αντιμετωπίζει ιδιαίτερο πρόβλημα ανταγωνιστικότητας, που εκπορεύεται από τους σχετικά νεότερους προορισμούς της Μεσογείου (Ανατολική Μεσόγειος, Μέση Ανατολή). Αυτοί προορισμοί, εκμεταλλεόμενοι ενδεχομένως την εμπειρία αλλά και τις διαφαινόμενες τάσεις της αγοράς, έδωσαν έμφαση σε καταλυματικό δυναμικό μεγάλου και μέσου μεγέθους και συγκριτικά ανώτερης κατηγορίας.

Οι ανέσεις και η ποικιλία των υπηρεσιών που προσφέρουν τα εν λόγω καταλύματα αποτελούν σημαντικό ανεξάρτητο παράγοντα βελτίωσης της σχετικής ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος όπως επίσης και σημαντικών παραγόντων, όπως είναι οι τιμές, οι καλύτερες υπηρεσίες στο εξω-ξενοδοχειακό τμήμα της τουριστικής παραγωγής και οι καλύτερες γενικές υποδομές. (Μπουραντάς, Δ. 2002)

Οι συντελούμενες αλλαγές στα καταναλωτικά πρότυπα αυξάνουν τη ζήτηση τουριστικού προϊόντος διακρινόμενου για την υψηλή ποιότητα και ποικιλία υπηρεσιών. Είναι αναγκαίο, λοιπόν, να αλλάξει κυρίως η προσφορά, ώστε να εναρμονισθεί με την συνθετότητα των καταναλωτικών προτιμήσεων.

Αγροτουριστικοί προορισμοί.

Ως αγροτουριστικοί προορισμοί ορίζονται εκείνες οι περιοχές στην ύπαιθρο στις οποίες ο αγροτουρισμός, αποτελεί ή τείνει να αποτελέσει διακριτή μορφή τουρισμού. Αυτό σημαίνει ότι οι περιοχές αυτές διαθέτουν αγροτουριστικούς πόρους, δηλαδή αξιόλογη γεωμορφολογία, ιδιαίτερο φυσικό και αγροτικό τοπίο, τοπική αρχιτεκτονική και πολιτισμική κληρονομιά, θρησκευτική παράδοση, χαρακτηριστικές επαγγελματικές δραστηριότητες, τοπικά παραδοσιακά προϊόντα, τοπική κουζίνα και έχουν ένα διακριτό δίκτυο υποδομών φιλοξενίας και δραστηριοτήτων αγροτουρισμού και μια διαμορφωμένη ζήτηση. (Παπακωνσταντινίδης,, Λ.Α., 1993)

Ειδικότερα, σύμφωνα με τον ΕΛ.Ο.Τ. ένας αγροτουριστικός προορισμός συνιστά μία αγροτική περιοχή, διακριτή ενότητα, από μορφολογική και ιστορική άποψη, η οποία δεν μπορεί να περιλαμβάνει οικισμούς άνω των 5.000 κατοίκων. Μπορεί να είναι μια μικρή ή μεγαλύτερη ομάδα οικισμών, ένας Νομός, μια περιφέρεια ή μια γεωγραφική οντότητα χωρίς διοικητικά όρια στην οποία όμως δεν έχει αναπτυχθεί τουριστική προσφορά μαζικού τουρισμού ή προσφορά που να απευθύνεται σε ζήτηση άλλων, μη ήπιων, μορφών τουρισμού.

Τέλος, σε έναν αγροτουριστικό προορισμό οι μόνιμοι κάτοικοι απασχολούνται κυρίως με δραστηριότητες του πρωτογενή τομέα (γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία) είτε ως κύριο επάγγελμα, ή ως συμπληρωματικό. Στους αγροτουριστικούς προορισμούς μπορεί να ανήκουν παραδοσιακοί οικισμοί και προστατευόμενες περιοχές (εθνικά πάρκα και υγροβιότοποι), με τις δεσμεύσεις όμως των σχετικών νόμων και διατάξεων και σε κάθε περίπτωση περιοχές στις οποίες το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον έχει διατηρήσει την αυθεντικότητά του και δεν έχει αλλοιωθεί από εξωγενείς παράγοντες.

Είναι επίσης περιοχές οι οποίες εξασφαλίζουν στον περιηγητή καθαρό και αισθητικό αγροτικό περιβάλλον, χωρίς ενόχληση από παρακείμενες ασυμβίβαστες χρήσεις. Κάθε αγροτουριστικός προορισμός δεν είναι απαραίτητο να έχει τον ίδιο χαρακτήρα και να προσφέρει την ίδια εμπειρία στους επισκέπτες. Έτσι, μπορεί να υπάρχουν εξειδικεύσεις και διακριτά προσφερόμενα προϊόντα ανάλογα με την περιοχή και τους πόρους που υπάρχουν. (Παπακωνσταντινίδης, Λ.Α., 1993)

Για παράδειγμα, ένας αγροτουριστικός προορισμός μπορεί να παρουσιάζει έντονο πολιτιστικό χαρακτήρα λόγω των παραδοσιακών πέτρινων σπιτιών και της τοπικής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς. Ένας άλλος είναι δυνατόν να παρουσιάζει έντονο γεωργικό χαρακτήρα λόγω των καλλιεργειών που υπάρχουν στην περιοχή και των παραγόμενων προϊόντων, όπως είναι οι αμπελουργικές περιοχές. Ένας άλλος μπορεί, λόγω της γεωμορφολογίας του (ύπαρξη ποταμών, λιμνών, φαραγγιών κ.λ.π.), να προσφέρει δυνατότητες ανάπτυξης αθλητικών δραστηριοτήτων όπως κανό, καγιάκ, αναρρίχηση κ.ά.

Στην Ελλάδα δεν υπάρχει επίσημη καταγραφή των αγροτουριστικών προορισμών. Στο πλαίσιο μιας εργασίας έγινε προσπάθεια συγκέντρωσης στοιχείων για τους αγροτουριστικούς προορισμούς της χώρας. Συνολικά κατεγράφησαν 57 αγροτουριστικοί προορισμοί οι οποίοι διαμορφώνονται γύρω από έναν ή περισσότερους υφιστάμενους αγροτουριστικούς πόρους, συνήθως

ένα φυσικό στοιχείο, όπως ένας ορεινός όγκος, μια λίμνη, ένα ποτάμι, μια λεκάνη απορροής ή συνδυασμός των παραπάνω καθώς και γύρω από αγροτικούς οικισμούς με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, ιστορία, πολιτισμό, αγροτικά προϊόντα κ.λ.π. Σε καμία περίπτωση δεν περιλαμβάνει μεγάλους οικισμούς, με πληθυσμό άνω των 5.000 κατοίκων, υποβαθμισμένες περιβαλλοντικά περιοχές και περιοχές μαζικού τουρισμού. Να αναφέρουμε ότι στη συνέχεια της μελέτης θα αναφέρουμε συνοπτικά ορισμένα παραδείγματα καταλυμάτων αγροτουρισμού. (Παπακωνσταντινίδης,, Λ.Α., 1993)

Κεφάλαιο 3 : Πρακτικές πολιτικής στον αγροτουρισμό στα πλαίσια της Ε.Ε.

Διεθνώς, πολλές κεντρικές εξουσίες έχουν εισαγάγει πολιτικές και προγράμματα με στόχο την ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού (Derpoin, 1991 και 1983). Στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι πολιτικές και τα προγράμματα αναπτυξιακών κινήτρων που απευθύνονται στην αυξανόμενη ανάπτυξη αγροτικού τουρισμού έχουν εγκαινιαστεί σε πολλές χώρες (Milne, S. 1998). Η χρηματοδοτική συνδρομή για την ανάπτυξη αγροτικού τουρισμού συνεχίζει να παρέχεται σε πολλές χώρες της Ευρώπης. (Γκοτζίνας, Ν. 2001)

Τα κοινοτικά πλαίσια στήριξης που αποσκοπούν στην αγροτική ανάπτυξη περιλαμβάνουν μέτρα για την προώθηση δραστηριοτήτων αγροτικού τουρισμού, μέσα σε ένα ευρύτερο πλαίσιο ολοκληρωμένης ανάπτυξης. Τα μέτρα αυτά συνίστανται στη χρηματοδοτική ενίσχυση επενδύσεων τουριστικής ανωδομής, όπως καταλύματα, κέντρα εστίασης, αναψυχής, αθλητικές εγκαταστάσεις, κλπ. Στις επιλέξιμες περιφέρειες για ενίσχυση μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης, ο αγροτικός τουρισμός και το περιβάλλον έχουν επωφεληθεί σημαντικά από αυτές τις ενισχύσεις (Commission of the European Communities, 1993).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθέτησε το 1990, μια κοινοτική πρωτοβουλία για την αγροτική ανάπτυξη, με την ονομασία LEADER (*"Liaisons Entre Actions pour le Développement de l'Economie Rurale"*), μέσα στα πλαίσια της οποίας η Ε.Ε. ενθαρρύνει την ολοκληρωμένη αγροτική ανάπτυξη σε τοπικό επίπεδο. Μέσω αυτής της πρωτοβουλίας έχει δημιουργηθεί ένα δίκτυο 200 ομάδων τοπικής δράσης (Ο.Τ./.).³ Η πρωτοβουλία LEADER I αποτέλεσε την αρχή μίας νέας προσέγγισης στην πολιτική αγροτικής ανάπτυξης, η οποία στηριζόταν στην ολοκληρωμένη και συμμετοχική προσέγγιση σε τοπικό επίπεδο.

Η εφαρμογή της ξεκίνησε το 1991 δίνοντας την ευκαιρία στις τοπικές κοινωνίες να σχεδιάσουν και να επιλέξουν οι ίδιες τον τρόπο και τη «διαδρομή» ανάπτυξής τους. Τα ενθαρρυντικά αποτελέσματα της πρώτης πειραματικής εφαρμογής και η διαπίστωση ότι η πρωτοβουλία συνέβαλε, αντιστρόφως ανάλογα με τον προϋπολογισμό της, στην ενεργοποίηση του τοπικού πληθυσμού, οδήγησαν σε ένα πιο συστηματικό και ολοκληρωμένο σχεδιασμό της LEADER II. Κατά τη χρονική περίοδο 1994-1999 λειτούργησε η πρωτοβουλία LEADER II. Κάθε Ο.Τ./.

ανέλαβε την ευθύνη διαχείρισης οικονομικών πόρων για την ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων μέσα στα γεωγραφικά όρια της χωρικής της ενότητας, επενδυτικά σχέδια που θα έπρεπε να εξυπηρετούν τα εξής μέτρα:

- Παροχή πληροφόρησης για όλα τα κοινοτικά μέτρα και χρηματοδοτικά πλαίσια ενίσχυσης της αγροτικής ανάπτυξης
- Επαγγελματική κατάρτιση και ενίσχυση της απασχόλησης και της επιχειρηματικότητας.
- Αγροτικός τουρισμός
- Προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος
- Μικρές μονάδες μεταποίησης, χειροτεχνίας και τοπικών υπηρεσιών
- Αξιοποίηση και εμπορία τοπικών αγροτικών προϊόντων.

Η εφαρμογή της πρωτοβουλίας συνεχίστηκε κατά την Γ΄ Προγραμματική Περίοδο μέσω της LEADER PLUS (LEADER+), το οποίο καλύπτει τη χρονική περίοδο 2000-2006 και η οποία εφαρμογή κινήθηκε στη λογική και τη φιλοσοφία των προηγούμενων εφαρμογών, επιδιώκοντας ωστόσο να ανακαλύψει τρόπους αντιμετώπισης των δυσμενών επιπτώσεων των διαρθρωτικών δομών και πολιτικών στον αγροτικό χώρο. Όλες οι ενέργειες αγροτικής ανάπτυξης συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (μέσω του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων) και τα κράτη μέλη (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2002).

Στη Μεγάλη Βρετανία, το σχέδιο επιχορήγησης αγροτικής διαφοροποίησης τέθηκε σε ισχύ το 1987 και παρείχε τη χρηματοδοτική συνδρομή στους αγροτικούς διαχειριστές που επιθυμούσαν να οργανώσουν μια βοηθητική επιχείρηση σε ή δίπλα στο αγρόκτημά τους. Αυτή η πολιτική στόχευε στη διατήρηση του αγροτικού εισοδήματος, ενώ ταυτόχρονα η πολιτεία μείωσε τις αξίες της υποστήριξης των προϊόντων γεωργίας. Δυστυχώς, η πολιτική δεν αποδείχθηκε επιτυχής, από πολλούς, ενώ οι διαχειριστές αγρότες επέλεξαν να μην συμμετέχουν στο πρόγραμμα.

Στη Γαλλία, οι αγρότες λαμβάνουν τις επιχορηγήσεις ή τα δάνεια για να χρηματοδοτήσουν τη μετατροπή των αγροτικών κτηρίων σε ξενώνες. Στη Γερμανία η οικονομική ενίσχυση είναι διαθέσιμη για τη δυνατότητα ανάπτυξης

αγροτικού τουρισμού μέσα στο πλαίσιο των προγραμμάτων ανανέωσης των οικισμών και της περιφερειακής ανάπτυξης. Οι αρχές στην Πορτογαλία, Βέλγιο, Ισπανία και στην Ιταλία, επίσης παρέχουν τη χρηματοδοτική συνδρομή για αγροτική ανάπτυξη. Στην Ιρλανδία η κυβέρνηση δημιούργησε ένα λειτουργικό πρόγραμμα για την αγροτική ανάπτυξη ως μηχανισμό για να διαφοροποιήσει την αγροτική οικονομία.

Αρχικά αυτή η πολιτική πραγματοποιήθηκε με περιορισμένη επιτυχία, έως το 1991 για να επεκτείνει μετά την οικονομική ενίσχυσή της και να δεχτεί ένα ευρύτερο φάσμα των συμμετεχόντων. Στη Δανία, το 1994 ο στόχος 5B και τα σχετικά προγράμματα άρχισαν για να υποστηρίξουν την ανάπτυξη του τουρισμού στις αγροτικές δανικές περιοχές. Ωστόσο, η πλειοψηφία των πιο πολλών πολιτικών και τα προγράμματα που στοχεύουν στην αγροτική ανάπτυξη μπορούν να ταξινομηθούν σε τρεις περιοχές : οικονομική ενίσχυση, τεχνικές πληροφορίες και εμπορικές στρατηγικές.

Εξελίξεις και βήματα στη διαδικασία της ανάπτυξης του αγροτουρισμού στις χώρες της Ε.Ε.

Οι κρίσιμες αλλαγές στο γεωργικό τομέα άρχισαν να πραγματοποιούνται μετά από το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο όταν μετατοπίστηκαν οι αγροτικές πολιτικές πολλών δυτικών εθνών από τις παραδοσιακές παραγωγικές δραστηριότητες, στην αυξανόμενη γεωργική παραγωγικότητα με την προώθηση της τεχνολογικής προόδου. Οι βιομηχανικοί τρόποι παραγωγής έγιναν όλο και περισσότερο σημαντικοί. Σαν αποτέλεσμα, ο γεωργικός τομέας επηρεάσθηκε από τις διάφορες δυνάμεις και τάσεις, αλλαγές στην υποστήριξη από τις κυβερνήσεις για τη γεωργική παραγωγή. Από την εμφάνιση του αγροτικού τουρισμού, τη δεκαετία του '80, ο αριθμός των αγροκτημάτων που συμμετέχουν σε ανάλογες δραστηριότητες διπλασιάστηκε σε χώρες όπως η Ιταλία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Γαλλία. (Γκοτζίνας, Ν. 2001)

Σήμερα, ο αγροτικός τουρισμός αποτελεί ένα σημαντικό κομμάτι του τουρισμού στην Ευρώπη. Το τελευταίο επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι έχουν καταγραφεί τουλάχιστον 200.000 μονάδες αγροτικού τουρισμού στην ευρωπαϊκή ύπαιθρο με περισσότερες από 2.000.000 κλίνες. Τα έσοδα, που υπολογίζεται ότι προκύπτουν από την διανυκτέρευση σε αγροτουριστικούς προορισμούς, ανέρχονται σε 12.000 εκατομμύρια ευρώ ετησίως ενώ, αν συνυπολογισθεί και η προστιθέμενη αξία στην περιοχή και τα

πολλαπλασιαστικά οφέλη, το ποσό αυτό ανέρχεται στα 26.000 εκατομμύρια ευρώ.

Αν σε αυτά προστεθούν και τα έσοδα από τις ημερήσιες εκδρομές στην ύπαιθρο το ποσό εκτιμάται ότι ανέρχεται σε 65.000 εκατομμύρια ευρώ (EuroGites 2003). Στη Γαλλία, τη χώρα με την μεγαλύτερη ιστορία στον αγροτουρισμό στην Ευρώπη, ο όρος εμφανίστηκε το 1952 με τη δημιουργία της Οργάνωσης «Γεωργία και Τουρισμός» (Agriculture et Tourisme) η οποία ανέλαβε την εκπαίδευση των γεωργών προκειμένου να αναλάβουν τουριστικές δραστηριότητες. Έτσι, από το 1954 άρχισαν να δημιουργούνται τα πρώτα αγροτικά καταλύματα (Gites Ruraux) και να καθορίζονται σε νομοθετικό, διοικητικό και διαχειριστικό επίπεδο όλα τα θέματα που διέπουν το φαινόμενο, ξεκινώντας από τον ορισμό. (Γκοτζίνας, Ν. 2001)

Στη γαλλική νομοθεσία για τον αγροτουρισμό μεταξύ άλλων αναφέρεται ότι θεωρούνται αγροτικές όλες οι δραστηριότητες που αντιστοιχούν στον έλεγχο και εκμετάλλευση ενός βιολογικού κύκλου, φυτικού ή ζωικού καθώς και οι δραστηριότητες που ασκούνται από έναν γεωργό και είναι προέκταση της δραστηριότητας της παραγωγής ή έχουν ως υπόβαθρο τη γεωργική εκμετάλλευση, συμπεριλαμβάνοντας στις τελευταίες και τις τουριστικές δραστηριότητες.

Στη Γερμανία και την Αυστρία όπου ο αγροτουρισμός είναι διαδεδομένος και δημοφιλής από τις αρχές της δεκαετίας του '60, ίσως και νωρίτερα σε αρκετές ορεινές και παραλίμιες περιοχές, το φαινόμενο συνδέεται, επίσης, με τη γεωργική εκμετάλλευση. Ο αγροτουρισμός ή τουρισμός στο αγρόκτημα αφορά τη διαμονή και σίτιση σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους στις αγροικίες, ή σε ξεχωριστά οικήματα μέσα στην γεωργική εκμετάλλευση. (Γκοτζίνας, Ν. 2001)

Παράλληλα, παρέχεται η δυνατότητα στον επισκέπτη να συμμετάσχει στις καθημερινές εργασίες που απαιτεί το αγρόκτημα. Ειδικά στις χώρες της Βόρειας Ευρώπης το μεγάλο μέγεθος και η διάρθρωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων επέτρεψε την ανάπτυξη αυτής της μορφής του τουρισμού σε μεγαλύτερο βαθμό από ότι στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες του νότου. Στην Ιταλία, μια χώρα με επίσης μεγάλη εμπειρία στον αγροτουρισμό, από πολύ νωρίς ρυθμίστηκαν όλα τα σχετικά θέματα καθώς και οι εννοιολογικές προσεγγίσεις του. Η ίδρυση του πρώτου αγροτουριστικού σωματείου με το όνομα «Εθνική Ένωση Γεωργίας και Τουρισμού» (Agriturismo), το 1965, θεωρείται το σημείο εκκίνησης της ιστορίας του αγροτουρισμού στην Ιταλία.

Ακολούθησαν και άλλες δύο ενώσεις, η «Δική μας Γη» (*Terranostra*) και ο «Πράσινος Τουρισμός» (*Tourismo Verde*), ενώ το 1980 ιδρύθηκε μια κοινοπραξία των τριών προηγούμενων οργανώσεων με το όνομα «ANAGRITUR». Η τελευταία έπαιξε σημαντικό ρόλο στην έγκριση του νόμου-πλαίσιο για τον αγροτουρισμό (Νόμος 730/5-12-85/Ρύθμιση του Αγροτουρισμού) στον οποίο μεταξύ άλλων προβλέπεται ότι η δραστηριότητα του αγροτουρισμού συνδέεται στενά με την γεωργία και συνεπώς ασκείται μέσα σε μια γεωργική επιχείρηση, χρησιμοποιώντας τις δομές, τα προϊόντα και το εργατικό δυναμικό της.

Παραδείγματα αγροτουριστικής ανάπτυξης στην ΕΕ.

Ο αγροτικός τουρισμός, είναι μια μορφή αγροτικής διαφοροποίησης. Ο συνδυασμός της γεωργίας και του τουρισμού δεν είναι μαζί ένα νέο φαινόμενο. Η Ευρώπη, η Νέα Ζηλανδία, η Αυστραλία, οι Ηνωμένες Πολιτείες και μερικά μέρη του ανατολικού Καναδά έχουν μακροχρόνια παράδοση σύνδεσης τουρισμού και γεωργίας. Σε αυτά τα μέρη του κόσμου, ο αγροτουρισμός αντιμετωπίζεται ως νόμιμος τρόπος να ενισχυθεί η πρόσοδος γεωργικών εκμεταλλεύσεων και να συμβάλει, έτσι στη σταθερότητα των αγροτικών περιοχών. (Γκοτζίνας, Ν. 2001)

Στην Ευρώπη, η αγροτική κοινωνία συνεχίζει να διαδραματίζει έναν σημαντικό ρόλο. Οι Ευρωπαίοι αισθάνονται μια ισχυρή σύνδεση στην αγροτική κληρονομιά τους. Στις τελευταίες δεκαετίες, παράλληλα με τη διαδικασία της ευρωπαϊκής οικονομικής και πολιτικής ολοκλήρωσης, οι παραδοσιακές αγροτικές αξίες, οι συνήθειες, οι τέχνες έχουν αναζωογονηθεί από μια ανάγκη να συντηρηθεί και να ενισχυθεί και η εθνική πολιτιστική ταυτότητα και η περιφερειακή ιδιομορφία.

Ωστόσο οι φυσικοί αποδέκτες αυτής της κληρονομιάς, η αγροτική νεολαία, μειώνεται όλο και περισσότερο. Στις περισσότερες αγροτικές περιοχές, ο αριθμός των νέων έχει μειωθεί συνεπεία των αρνητικών τάσεων στη φυσική δημογραφική αύξηση, και της μετανάστευσης εσωτερικής ή εξωτερικής και των νεαρών ανδρών και των γυναικών. Η κατάσταση έχει επιδεινωθεί από ποικίλες αιτίες σχετικές με τις κοινωνικές, οικονομικές, πολιτιστικές, δημογραφικές και γεωγραφικές/περιβαλλοντικές συνθήκες, και εσωτερικές και εξωτερικές. (Γκοτζίνας, Ν. 2001)

Αυτό έχει συμβάλει στις αυξανόμενες διαφορές στο βιοτικό επίπεδο και τις οικονομικές συνθήκες των αγροτικών και αστικών περιοχών. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών, τα παραδοσιακά ευρωπαϊκά γεωργικά τοπία έχουν αλλάξει ουσιαστικά ή ακόμα και έχουν εξαφανιστεί λόγω των διαδικασιών όπως η αντί-αστικοποίηση, η καθιέρωση των δεύτερων κατοικιών, η διάχυση της βιομηχανίας και των υπηρεσιών, η τηλεργασία, η αυξανόμενη σημασία της βιομηχανίας μεταποίησης αγροτικών προϊόντων, της αυξανόμενης διαφοροποίησης της πολυδραστηριότητας και εισοδήματος μεταξύ των αγροτικών οικογενειών, και της αυξανόμενης οικονομικής και κοινωνικής αξίας των αγροτικών περιοχών που μπορούν να παραγάγουν τα οργανικά τρόφιμα ή/και να παρέχουν ειρήνη και καταφύγιο.

Η περιβαλλοντική υποβάθμιση έχει γίνει επίσης ένα κοινό χαρακτηριστικό γνώρισμα της αγροτικής Ευρώπης λόγω της υπό-εκμετάλλευσης ή της εγκατάλειψης του καλλιεργήσιμου εδάφους καθώς επίσης και η υπερβολική χρήση των γεωργικών εισαγωγών όπως τα λιπάσματα, τα φυτοφάρμακα και η άρδευση. Οι απειλές στη βιοποικιλότητα έχουν γίνει πάντα εμφανέστερες. Οι βιώσιμες λύσεις στα κοινωνικά, οικονομικά και περιβαλλοντικά προβλήματα και τη βιώσιμη ανάπτυξη της αγροτικής Ευρώπης, διακυβεύονται όλο και περισσότερο λόγω της μειωμένης παρουσίας νέων γυναικών και ανδρών ως παραγωγικότερα, καινοτόμα και εύκαμπτα μέλη της κοινωνίας. (Γκοτζίνιας, Ν. 2001)

Έτσι, η καθιέρωση και η εφαρμογή των μηχανισμών για να προωθήσουν τη δίκαιη συμμετοχή της νεολαίας στην αγροτική ανάπτυξη έχουν γίνει μια προτεραιότητα των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο αγροτουρισμός, στον ευρωπαϊκό τουλάχιστον χώρο, εκδηλώνεται σε δύο βασικούς τύπους:

- Εκείνος που καλύπτει υποδοχή και φιλοξενία τουριστών σε αγροκτήματα, όπου οι φιλοξενούμενοι συμμετέχουν στη ζωή των αγροτών και τις αγροτικές δραστηριότητες γενικότερα. Πρόκειται για εκείνη τη μορφή αγροτουρισμού που έχει επικρατήσει με την όρο «Farmhouse Holidays» και είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη σε χώρες με μεγάλα αγροκτήματα (Αυστρία, Γερμανία, Ιταλία, κ.ά.).
- Εκείνος που αφορά στη δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων και ενοικιαζόμενων δωματίων σε έξω-αστικούς μικρό – οικισμούς. Παρόλα αυτά, ο καθορισμός του όρου «αγροτουρισμός» και ο τρόπος με τον οποίο γίνεται αντιληπτός μεταξύ των διαφόρων χωρών είναι

διαφορετικοί. Αυτό συμβαίνει λόγω της μορφής αγροτουρισμού που αναπτύσσεται σε κάθε χώρα και σε μεγάλο βαθμό εξαρτάται από παράγοντες όπως ο βαθμός ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών, οι απαιτήσεις και οι προσδοκίες των επισκεπτών, η δυνατότητα παροχής συμπληρωματικών υπηρεσιών και ο πολιτισμός της χώρας.

Ωστόσο, έχει επισημανθεί η απουσία μιας συστηματικής πηγής δεδομένων σχετικά με τον αγροτικό τουρισμό, αφού ούτε ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (ΠΟΤ - WTO) αλλά ούτε και ο Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη (ΟΟΣΑ - OECD) διαθέτουν τα κατάλληλα εργαλεία μέτρησής του. Επίσης, ο αγροτουρισμός, όπως είναι φυσικό, δεν εφαρμόζεται παντού με τον ίδιο τρόπο. Για το λόγο αυτό, υπάρχει μεγάλη διαφοροποίηση στα στοιχεία σχετικά με τον αγροτικό τουρισμό και την αναψυχή. Οι διαφοροποιήσεις αυτές μπορεί να αφορούν :

- Τη διαφορά στον ορισμό του αγροτουρισμού και στα αριθμητικά μεγέθη, για παράδειγμα, μια χώρα μπορεί να νοεί ως αγροτουρισμό μόνο τον τουρισμό στα αγροκτήματα και στην ύπαιθρο, ενώ κάποια άλλη να συμπεριλαμβάνει πολλές οικονομικές δραστηριότητες εκτός των αστικών περιοχών μέρος του αγροτουρισμού.
- Τους αγρό-τουρίστες (rural tourists), οι οποίοι στις περισσότερες περιπτώσεις είναι εκδρομείς μιας ημέρας και δεν διανυκτερεύουν (οπότε και η μέτρηση θα μπορούσε να γίνει με βάση τον αριθμό των διανυκτερεύσεων ανά ημέρα).
- Τη μεγάλη ποικιλία στις δραστηριότητες του αγροτουρισμού, οι οποίες υλοποιούνται από δεκάδες χιλιάδες επιχειρήσεων σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, πολλές από τις οποίες δεν είναι καταγεγραμμένες από τις εθνικές αρχές και επομένως η συμμετοχή τους στον αγροτουρισμό δεν προσμετρείται.

Υπάρχουν δύο τύποι αγροτουρισμού, σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό μοντέλο. Ο παραδοσιακός, που βασίζεται στη διαμονή στο αγρόκτημα και συχνά αποτυγχάνει να δημιουργήσει ευκαιρίες απασχόλησης και επιχειρηματικό περιβάλλον αρκετά ελκυστικό ώστε να διατηρήσει τον τοπικό πληθυσμό, και ο σύγχρονος τύπος, όπου οι επισκέπτες αναμένεται να κάνουν μια πολύ βαθύτερη και κερδοφόρα χρήση των περιβαλλοντικών, φυσικών και αρχιτεκτονικών πόρων. (Γκοτζίνας, Ν. 2001)

Ο αγροτουρισμός μπορεί να περιοριστεί απλά στον τουρισμό στο αγρόκτημα, αλλά πρέπει να συμπεριλάβει όλες τις πτυχές του τουρισμού που οι φυσικές, κοινωνικές και ιστορικές διαστάσεις της περιοχής επιτρέπουν να αναπτυχθούν. Παρά τις παραπάνω διαφοροποιήσεις, οι περισσότερες από τις ευρωπαϊκές χώρες δίνουν μεγάλη σημασία στην ανάπτυξη του αγροτουρισμού, και ειδικά στην ανάπτυξη του τουρισμού στο αγρόκτημα. Η αύξηση του αγροτουρισμού είναι δύσκολο να ποσοτικοποιηθεί επειδή λίγες χώρες συλλέγουν τις στατιστικές με τρόπο που να διαχωρίζει ξεκάθαρα τον αγροτικό από τις άλλες μορφές τουρισμού. (Γκοτζίνας, Ν. 2001)

Για το λόγο αυτό, ο αριθμός των εγγεγραμμένων αγροτικών επιχειρήσεων που ασχολούνται με τον τουρισμό χρησιμοποιείται ως απεικόνιση της τάσης αύξησης του αγροτικού τουρισμού. Ο αριθμός των αγροκτημάτων που προσφέρουν δυνατότητα φιλοξενίας στα πλαίσια του αγροτικού τουρισμού σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση υπερβαίνει πλέον τις 600.000. Αναλυτικότερα, το ποσοστό των αγροκτημάτων που προσφέρουν φιλοξενία ανέρχεται στο 8% Γερμανία και τις Κάτω Χώρες, στο 4% στη Γαλλία και στο 2% στην Ιταλία.

Στη Μεγάλη Βρετανία περισσότερο από 15% των συνολικών εγγεγραμμένων αγροτικών νοικοκυριών ασχολείται με δραστηριότητες τουρισμού. Η Ισπανία, αναμφισβήτητα ένα από τα μεγαλύτερα τουριστικά κέντρα στον κόσμο, δεν έχει ακόμα ιδιαίτερα αναπτυγμένο τον τομέα του αγροτικού τουρισμού, αφού μόλις ένα 0.5% των αγροκτημάτων ασχολείται με αγροτουριστικές δραστηριότητες. Στα μέσα της δεκαετίας του '90, 12 ευρωπαϊκές χώρες (το Βέλγιο, η Δανία, η Ελλάδα, οι Κάτω Χώρες, η Πορτογαλία, η Ισπανία, η Ιρλανδία, η Μεγάλη Βρετανία, η Ιταλία, η Αυστρία, η Γαλλία και η Γερμανία) είχαν περισσότερες από 100.000 αγροτικές επιχειρήσεις που ασχολούνταν με διάφορες δραστηριότητες τουρισμού.

Στο τέλος της δεκαετίας του '90 η Δημοκρατία της Σλοβενίας (πρώην σοσιαλιστική χώρα) διέθετε περισσότερες από 2000 κλίνες καταχωρημένες σε αγροκτήματα. Το 1999 η Δημοκρατία της Κροατίας είχε μόλις 80 αγροκτήματα που προσέφεραν στέγαση στους τουρίστες ενώ το 2002 ο αριθμός τους αυξήθηκε σε 177, γεγονός που καταδεικνύει την αύξηση του ενδιαφέροντος για την ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού.

Η ανάπτυξη του αγροτουρισμού, με έμφαση στον τουρισμό στο αγρόκτημα, αποτελεί αντικείμενο πολιτικής πολλών ευρωπαϊκών χωρών που στοχεύουν στην ενθάρρυνση της κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης των αγροτικών

περιοχών που πάσχουν συνήθως από τάσεις εγκατάλειψης του αγροτικού τομέα και μείωσης του πληθυσμού. (Γκοτζίνας, Ν. 2001)

Κεφάλαιο 4 : Η υφιστάμενη κατάσταση στην Ελλάδα.

Η αφετηρία του αγροτουρισμού, ως εναλλακτική πρόταση αναψυχής, δεν ήταν ταυτόχρονη στις διάφορες χώρες της Ευρώπης. Η εμφάνιση του αγροτικού τουρισμού εντοπίζεται σε διαφορετικές χρονικές στιγμές σε κάθε χώρα και ενώ στην Βόρεια Ευρώπη τοποθετείται στην δεκαετία του '50, ενδεχομένως και παλαιότερα με διαφορετική μορφή, στην Ελλάδα και γενικότερα στις χώρες της Μεσογείου εμφανίζεται με μια χρονική υστέρηση. (Μανώλογλου, Ε. 1993)

Η περιορισμένη αγροτουριστική ανάπτυξη στη Νότια Ευρώπη, απέναντι στη μακρόχρονη εμπειρία της Βόρειας Ευρώπης, ερμηνεύεται κυρίως από τις ιδιαιτερότητες που χαρακτηρίζουν τον αγροτικό χώρο της κάθε περιοχής. Ειδικότερα στη Μεσόγειο δεν υπάρχει το πρότυπο της «απομονωμένης φάρμας» όπου ο χώρος εργασίας γειτνιάζει με το χώρο κατοικίας της αγροτικής οικογένειας, όπως συμβαίνει στον ευρωπαϊκό Βορρά.

Εξάλλου, η για χρόνια κυρίαρχη τάση για παραθαλάσσιο τουρισμό, τροφοδοτούμενη από τους διεθνείς τουριστικούς πράκτορες, πόλωσε το ενδιαφέρον των τουριστών προς τις παράκτιες περιοχές σε σχέση με τις εσωτερικές ορεινές ζώνες. Στην Ελλάδα ο αγροτουρισμός ξεκίνησε στις όχι ιδιαίτερα ανεπτυγμένες οικονομικά περιοχές της χώρας, έχοντας ουσιαστικούς και τους εξής μακροπρόθεσμους στόχους:

- Τη συγκράτηση των κατοίκων των περιοχών αυτών στο τόπο τους.
- Την αντιμετώπιση της μείωσης της αγροτικής παραγωγής.
- Τη διατήρηση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς με την ανακαίνιση παραδοσιακών κτισμάτων.
- Την προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς κάθε περιοχής.
- Τη συμπλήρωση και τη βελτίωση του γεωργικού εισοδήματος.

Στην Ελλάδα, μέχρι και το τέλος της δεκαετίας του 1970, δεν υπήρχε οργανωμένη μορφή αγροτικού τουρισμού. Η αρχική μορφή του ήταν ένα δημιούργημα των μηχανισμών της αγοράς, συνδεδεμένη και εξαρτώμενη από τον μαζικό παραθαλάσσιο τουρισμό, κυρίως ως συμπλήρωμα του υπάρχοντος

ξενοδοχειακού δυναμικού στις παραθαλάσσιες, τουριστικά ανεπτυγμένες περιοχές της χώρας, με τη μορφή των ενοικιαζόμενων δωματίων και διαμερισμάτων, χωρίς καμία κρατική παρέμβαση και σχεδιασμό. (Μανώλογλου, Ε. 1993)

Μέχρι τότε δεν είχε εκφραστεί η ανάγκη από τους αστούς της χώρας για «επιστροφή στη φύση» στο βαθμό που εκδηλώθηκε αργότερα, τη δεκαετία του '90. Έτσι, στις περισσότερες περιπτώσεις στη χώρα μας, ο αγροτουρισμός αναπτύχθηκε, αντιγράφοντας το στερεότυπο του μαζικού τουρισμού, χωρίς ιδιαίτερο σχεδιασμό και χωρίς την καθιέρωση ενός πλαισίου το οποίο θα όριζε το προφίλ και τις παρεχόμενες υπηρεσίες των αγροτουριστικών επιχειρήσεων και των προορισμών σύμφωνα με τη φιλοσοφία του αγροτουρισμού.

Οι επιχειρηματίες όριζαν κάθε φορά τις δικές τους προδιαγραφές ίδρυσης και λειτουργίας, στηριζόμενοι στη βούλησή τους, στις μερικές γνώσεις, στις εμπειρίες, στην οικονομική τους κατάσταση και άλλους, υποκειμενικούς ως επί το πλείστον, παράγοντες παρά σε ένα σύνολο καθορισμένων δεικτών ποιότητας. (Μανώλογλου, Ε. 1993)

Αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας ήταν η τυποποίηση αγροτουριστικών προορισμών και αγροτουριστικών επιχειρήσεων που δεν κατάφεραν να αξιοποιήσουν τις τοπικές ιδιαιτερότητες, να στηρίξουν και να στηριχθούν στην πολιτισμική κληρονομιά, στο φυσικό περιβάλλον, στους ανθρώπους του τόπου και κατά συνέπεια δεν μπόρεσαν να ανταποκριθούν στις προσδοκίες των περιηγητών και να καθιερώσουν τον αγροτουρισμό ως διακριτό πρότυπο. Μετά την πρώτη καθαρά εμπειρική φάση ανάπτυξης του αγροτικού τουρισμού, η οποία δεν είχε και ουσιαστικά αποτελέσματα, ακολούθησε, μια πιο οργανωμένη προσπάθεια εφαρμογής αγροτουριστικών προγραμμάτων και ουσιαστικά το δεύτερο στάδιο ανάπτυξης του φαινομένου.

Ως πρώτη πρωτοβουλία αγροτουριστικού χαρακτήρα στη χώρα μας θεωρείται το πρόγραμμα του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.) για τη διάσωση και αξιοποίηση των παραδοσιακών οικισμών. Το πρόγραμμα αυτό ξεκίνησε το 1975 και κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '80 χρηματοδοτήθηκε από τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (Μ.Ο.Π.).

Αρχικά περιελάμβανε έξι οικισμούς: τη Βάθεια Μάνης, τη Βυζίτσα Πηλίου, τα Μεστά Χίου, την Οία Σαντορίνης, το Πάπιγκο Ηπείρου και το Φισκάρδο Κεφαλονιάς ενώ στη συνέχεια, οι επεμβάσεις επεκτάθηκαν και σε άλλες

περιοχές: την Αρναία Χαλκιδικής, τους Κορυσχάδες Ευρυτανίας, τη Μακρινίτσα Πηλίου κ.ά. Παράλληλα με τις πρωτοβουλίες του Ε.Ο.Τ. ξεκίνησαν και άλλες πρωτοβουλίες οι οποίες στηρίχτηκαν περισσότερο σε ιδιωτικές ενέργειες και στην ερμηνεία των εθνικών και ευρωπαϊκών κανονισμών και νόμων και λιγότερο σε μια καλά στοιχειοθετημένη έννοια του αγροτουρισμού.

Οι πρώτες επιδοτούμενες αγροτουριστικές επενδύσεις ιδιωτών ήταν αυτές που ενίσχυσε, μετά το 1983, το Υπουργείο Γεωργίας, το οποίο χρηματοδοτούσε γεωργούς μέσα από ειδική δράση των Μ.Ο.Π. προκειμένου να δημιουργήσουν αγροτουριστικά καταλύματα. Αργότερα, η ενίσχυση αυτή συνεχίστηκε από τον Κανονισμό 797/85. Εκτός όμως από τους γεωργούς, αυτή την περίοδο διακρίνεται ακόμη μια κατηγορία αγροτουριστικών δράσεων η οποία αναφέρεται στις τουριστικές δραστηριότητες που αναπτύσσονται στον αγροτικό χώρο, κυρίως από μόνιμους κατοίκους της περιοχής, οι οποίοι δεν έχουν ως κύριο επάγγελμα τη γεωργία.

Οι παραπάνω δράσεις αγροτικού τουρισμού ιδιωτικής πρωτοβουλίας (γεωργών και μη γεωργών) στηρίχτηκαν σε διάφορα χρηματοδοτικά προγράμματα ενίσχυσης και αναπτύχθηκαν διάσπαρτα σε όλες τις περιοχές της χώρας (ΓΕ.Τ.Ε.Ε. 2000).

Εξάλλου, στις σημαντικές πρωτοβουλίες ενίσχυσης του αγροτικού τουρισμού καταγράφεται και η ίδρυση των Γυναικείων Αγροτουριστικών Συνεταιρισμών, οι οποίοι όμως δεν απέβλεπαν πρώτιστα στην ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού αλλά στη χειραφέτηση των γυναικών της υπαίθρου και στη δημιουργία εισοδημάτων γι αυτές. Ήταν η πρώτη συγκροτημένη προσπάθεια εφαρμογής κάποιου αγροτουριστικού προγράμματος στην Ελλάδα, η δημιουργία των γυναικείων συνεταιρισμών το 1984 με πρωτοβουλία του Συμβουλίου Ισότητας των δύο Φύλων.

Η δημιουργία των γυναικείων συνεταιρισμών απέβλεπε πρώτα στην κοινωνικό-οικονομική χειραφέτηση των αγροτισσών και όχι τόσο στη συνολική ανάδειξη των τοπικών πόρων και οικονομιών. Στην πορεία, μέσα από τις Ευρωπαϊκές Πρωτοβουλίες για την ανάπτυξη της ορεινής και μειονεκτικής υπαίθρου και μιας σειράς αναπτυξιακών νόμων, δημιουργήθηκε στον ελλαδικό χώρο μια πλειάδα «αγροτικών» τουριστικών καταλυμάτων, συγκεντρωμένα κυρίως στις παραθαλάσσιες ζώνες ή διάσπαρτα στο χώρο, ασύνδετα συνήθως με τη γεωργική παραγωγή και το τοπικό αγροτικό στοιχείο γενικότερα. (Μανώλογλου, Ε. 1993)

Η δράση των συνεταιρισμών αυτών δεν περιορίστηκε μόνο στην ενοικίαση δωματίων, αλλά προχώρησε και στην ανάπτυξη άλλων δραστηριοτήτων κυρίως αγροτοβιοτεχνικού χαρακτήρα και την παραγωγή γλυκών, μαρμελάδων, ζυμαρικών, ποτών, χειροτεχνημάτων κ.λ.π. Στην ύπαιθρο στην Ελλάδα δεν συναντάται το μοντέλο της απομονωμένης φάρμας, δηλαδή η συνύπαρξη του χώρου εργασίας μαζί με το χώρο κατοικίας της αγροτικής οικογένειας, που συναντάται συνήθως στις Βόρειες Ευρωπαϊκές χώρες. Στην ελληνική ύπαιθρο, η αγροτική κατοικία συγκεντρώνεται στον οικισμό (χωριό-κωμόπολη), ενώ η γεωργική εκμετάλλευση ως μονάδα παραγωγής είναι ανεξάρτητη από το χώρο κατοικίας και βρίσκεται μακριά από τον οικισμό.

Έτσι, η άμεση διασύνδεση της διαμονής των τουριστών στην ύπαιθρο με τις γεωργικές δραστηριότητες της οικογένειας υποδοχής δεν είναι ευδιάκριτη, όπως και η ενσωμάτωση του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος στην αγροτική ζωή. (Μανώλογλου, Ε. 1993)

Ωστόσο, οι δυσκολίες εφαρμογής ενός “γνήσιου” (στα πρότυπα των Βορειο-Ευρωπαϊκών χωρών) αγροτικού τουριστικού μοντέλου, με την έννοια ότι οι τουριστικές υπηρεσίες θα συνδέονται με την γεωργική παραγωγή, τα τοπικά προϊόντα και τον πολιτισμό της υπαίθρου, οφείλονται σε κοινωνικό και δημογραφικό επίπεδο στο ότι οι αγροτικές ελληνικές περιοχές, ιδιαίτερα οι ορεινές και μειονεκτικές, χαρακτηρίζονται από δημογραφική συρρίκνωση και γήρανση του αγροτικού πληθυσμού. Το γεγονός αυτό ερμηνεύει εν μέρει την απουσία καινοτόμων πρωτοβουλιών ή τη σχετική επιφύλαξη των αγροτών απέναντι σε νέες μορφές οικονομικών δραστηριοτήτων, όπως ο αγροτικός τουρισμός. Μπορεί επίσης να ερμηνεύσει τη δυσκολία των αγροτών να διευρύνουν την γεωργική τους ταυτότητα προς την παροχή υπηρεσιών σε μια εξειδικευμένη πελατεία. (Μανώλογλου, Ε. 1993)

Προοπτικές ανάπτυξης του αγροτουρισμού στην ελληνική ύπαιθρο

Στην εποχή αυτή πολλοί δήμοι δημιούργησαν αγροτουριστικές υποδομές, τις οποίες όμως ποτέ δεν μπόρεσαν να αξιοποιήσουν σωστά λόγω περιορισμένων οικονομικών και άλλων οργανωτικών θεμάτων. Δεν υπάρχει στρατηγικός σχεδιασμός για την ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού σε κεντρικό επίπεδο, ούτε κάποιος φορέας που να μπορεί να κάνει ένα τέτοιο

σχεδιασμό και σε τοπικό επίπεδο. Επίσης, δεν έχει οριστεί ένα οργανωμένο και προσαρμοσμένο σχέδιο ανάπτυξης και προβολής ανά περιοχή, το οποίο με τη σειρά του να είναι κομμάτι του γενικότερου σχεδιασμού της χώρας. (Παπακωνσταντινίδης,, Λ.Α., 1993),

Με αυτό τον τρόπο θα μπορούσαν να λυθούν πολλά προβλήματα, όπως η χαμηλή πληρότητα. Δυστυχώς, δε γίνεται σωστή αξιολόγηση των επενδύσεων, διότι δεν υπάρχουν προδιαγραφές που να αφορούν την ίδρυση και τον χαρακτηρισμό των αγροτουριστικών επιχειρήσεων, ανά περιοχή και για κάθε υποψήφιο επενδυτή. Η γενικότερη νοοτροπία του κόσμου είναι αρνητική και αποτελεί μεγάλο εμπόδιο στην ανάπτυξη του αγροτουρισμού.

Οι δημόσιοι φορείς δε συμμετέχουν ενεργά στην εξέλιξη των αγροτουριστικών καταλυμάτων, ενώ η γραφειοκρατία συνεχίζει να πνίγει τις επιχειρήσεις. Σύμφωνα με έρευνες, οι περισσότεροι κάτοικοι στα χωριά είναι άνδρες και ηλικιωμένοι, καθώς οι νέοι δεν έχουν ευκαιρίες να εργαστούν και μεταναστεύουν στις πόλεις. Σε πολλές περιοχές της χώρας δεν υπάρχει καθόλου καλή σήμανση στους δρόμους, είτε τουριστική σήμανση με πληροφορίες, ενώ η κατασκευή νέων έργων, κυρίως δρόμων γίνεται χωρίς επαρκείς στατικές μελέτες με αποτέλεσμα να γίνονται συνεχώς κατολισθήσεις.

Χαρακτηριστικό είναι ότι στην προσπάθεια διάνοιξης, προκαλούνται κατολισθήσεις με αποτέλεσμα τόνοι από μπάζα και μεγάλα κομμάτια βράχων να πέφτουν ανεξέλεγκτα, καταστρέφοντας πολλές φορές όμορφα σημεία οικολογικού ή άλλου ενδιαφέροντος. Όπως παρατηρείται, υπάρχει εμφανές και ανασταλτικό νομοθετικό κενό, καθώς τα φορολογικά και ασφαλιστικά ζητήματα, μετά την έναρξη λειτουργίας των μονάδων, οδηγούν σε αποθάρρυνση και περιορισμό της επιχειρηματικής δραστηριότητας και ο χωροταξικός σχεδιασμός είναι υπό συζήτηση. (Παπακωνσταντινίδης,, Λ.Α., 1993)

Παράλληλα τα εργαστήρια παρασκευής παραδοσιακών προϊόντων που συνεργάζονται για την δημιουργία του αγροτικού προϊόντος, αντιμετωπίζονται με διαφορετικές αλληλοσυγκρουόμενες νομοθετικές ρυθμίσεις που πνίγουν την ανάπτυξη επιχειρηματικής δράσης. Οι επενδυτές του χώρου ετεροκαθορίζονται είτε σαν ξενοδοχειακές μονάδες είτε σαν ενοικιαζόμενα δωμάτια, ενώ η υποχρέωση απασχόλησης εργαζομένων πολλών ειδικοτήτων για μικρό αντικείμενο εργασίας δημιουργεί δυσεπίλυτες εμπλοκές στην λειτουργία των επιχειρήσεων του χώρου.

Η απλή παρακολούθηση των τεκταινόμενων στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η παθητική, μηχανιστική μεταφορά τους στις ελληνικές συνθήκες δε δημιουργούν προϋποθέσεις ανάκαμψης των αγροτικών κλάδων. Σε συμβάλλουν στην υπέρβαση των διαρθρωτικών αδυναμιών και δε συντελούν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των τοπικών αγροτικών προϊόντων, η οποία επιτυγχάνεται πρωτίστως με την αύξηση της παραγωγικότητας και τη μείωση του κόστους παραγωγής. Γίνονται αγώνες για να στηριχθούν οι αγροτικοί κλάδοι, να απορροφηθούν οι κραδασμοί της εναρμόνισης από το κοινωνικό σύνολο, να βοηθηθεί ο αγρότης να εκσυγχρονίσει την παραγωγική του διαδικασία και να δημιουργήσει γερές βάσεις, ώστε μετά την ένταξη να είναι σε θέση να ανταπεξέλθει στο συνακόλουθο ανταγωνισμό.

Πλεονεκτήματα προοπτικών ανάπτυξης

Οι προοπτικές ανάπτυξης του ελληνικού αγροτουρισμού είναι τεράστιες, καθώς οι περιοχές έχουν πολλά πλεονεκτήματα, τα οποία με την κατάλληλη αξιοποίηση μπορούν να αλλάξουν σύντομα, με χαμηλό κόστος, την υπάρχουσα κατάσταση. Τα πλεονεκτήματα αυτά είναι τα εξής:

- Οι ελλειπείς έως τώρα υποδομές. Παρόλο που ακούγεται αντιφατικό, εν τούτοις, η απουσία οργανωμένων με ορθό τρόπο αγροτουριστικών περιοχών στη χώρα, επιτρέπει το σύγχρονο σχεδιασμό τους, έστω και με καθυστέρηση.
- Το φυσικό περιβάλλον, η φυσιογνωμία, το κλίμα, η αρχιτεκτονική και η πλούσια ιστορία των ελληνικών περιοχών από την αρχαιότητα. (Παπακωνσταντινίδης,, Λ.Α., 1993)

Μέτρα και παρεμβάσεις

Τα μέτρα, λοιπόν, που προτείνουμε για την αναστροφή της υπάρχουσας κατάστασης και την ανάπτυξη του αγροτουρισμού στη χώρα μας είναι:

- Ο εθνικός σχεδιασμός ανά περιφέρεια της χώρας, των αγροτουριστικών δράσεων, οι οποίες οφείλουν να είναι αλληλοσυμπληρούμενες και όχι υπονομευτικές, τόσο μεταξύ τους όσο και με τις υπόλοιπες μορφές τουρισμού.
- Η εισαγωγή όλων των δυνατών μορφών αξιοποίησης των αγροτουριστικών περιοχών, η απαλλαγή από την επικρατούσα αντίληψη ότι ο αγροτουρισμός αφορά μόνο ανθρώπους της τρίτης ηλικίας και η

γνωριμία-επαφή με τη μαγεία της φύσης ώστε να αποκατασταθεί η ψυχική ισορροπία.

- Η δημιουργία τμήματος για την εκπαίδευση εξειδικευμένου προσωπικού για τις αγροτουριστικές περιοχές.
- Η δημιουργία περιφερειακού δικτύου αγροτουριστικών πρωτοβουλιών με σκοπό την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, την ανάδειξη και προβολή της αγροτικής πολιτιστικής κληρονομιάς κ.ά..
- Η ανάπτυξη της δικτύωσης και συνεργασίας μεταξύ όλων των εμπλεκομένων φορέων και κατ' επέκταση ανάπτυξη της αγροτουριστικής και πολιτιστικής επιχειρηματικότητας.
- Η υλοποίηση επικοινωνιακών προγραμμάτων και συστηματικής πληροφόρησης γύρω από τις αγροτουριστικές δράσεις που μπορούν να αναπτύξουν οι κάτοικοι διαφόρων περιοχών της υπαίθρου με συλλογικές αλλά και επιχειρηματικές πρωτοβουλίες.
- Η δημιουργία υποστηρικτικών υποδομών για την ανάδειξη τοπικών προϊόντων, τοπικών γεύσεων μεσογειακής διατροφής, φυσικών πάρκων, μονοπατιών, ώστε να προσφέρεται μια ποικιλία κινήτρων για την ενίσχυση της επισκεψιμότητας της ελληνικής υπαίθρου.
- Η συνεργασία με άλλους αντίστοιχους φορείς εναλλακτικού τουρισμού στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την υλοποίηση προγραμμάτων πολιτιστικών και εκπαιδευτικών ανταλλαγών.
- Η ανάληψη δράσεων, η προώθηση ιδεών και η δημιουργία δικτύων επιστημονικών στόχων και κινητικότητας των επιστημόνων για την έρευνα και παρουσίαση προτάσεων ολοκληρωμένων δράσεων εναλλακτικού τουρισμού.
- Η προώθηση της πρωτογενούς και εφαρμοσμένης έρευνας και η αξιοποίηση προς αυτόν τον σκοπό των κοινοτικών ενισχύσεων για κινητικότητα και μεταφορά τεχνογνωσίας από τον Ευρωπαϊκό χώρο στις περιφέρειες της χώρας. (Παπακωνσταντινίδης,, Λ.Α., 1993)

Στον τριτογενή τομέα και στις υπηρεσίες.

- Προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού:

- ❖ Δημιουργία υποδομών και προμήθεια κατάλληλου εξοπλισμού τζιπ, τελεφερίκ.
 - ❖ Δημιουργία υποδομής για κολύμβηση, ψάρεμα, αναψυχή.
 - ❖ Δημιουργία υποδομής για αγωνιστική ανάβαση με μηχανές, περιπάτους.
- Λειτουργία οργανωμένων κάμπινγκ.
 - Κατασκευή ορειβατικών καταφυγίων.
 - Κατασκευή τουριστικών καταλυμάτων και βελτίωση υποδομών υπαρχόντων καταλυμάτων.
 - Ανάπτυξη υποστηρικτικών υπηρεσιών του τουριστικού τομέα (γραφεία τουρισμού, πληροφοριών, μονάδες φιλοξενίας).
 - Δράσεις εμπλουτισμού του τουριστικού τομέα με πολιτιστικά γεγονότα. (Παπακωνσταντινίδης,, Λ.Α., 1993)

Στο φυσικό περιβάλλον.

- Δημιουργία χώρων αναψυχής, όπως παιδικές χαρές, πάρκα, καθιστικά, εντός και εκτός οικισμών.
- Διαμόρφωση χώρων, όπως πλατείες, πάρκα, πλακοστρώσεις, ηλεκτροφωτισμός κοινόχρηστων χώρων.
- Ανάδειξη και αξιοποίηση σπηλαίων περιοχής.
- Κατασκευή περιηγητικών μονοπατιών σε τοπία φυσικού κάλλους.
- Προστασία – αξιοποίηση και ανάδειξη περιοχών φυσικού κάλλους, όπως περιπατητικά μονοπάτια .
- Διερεύνηση νέων χώρων αναρρίχησης.
- Εγκατάσταση – λειτουργία σταθμών πυροπροστασίας.
- Διαχειριστές δράσεις και ενέργειες για τη διατήρηση τύπων οικότοπων και ειδών προτεραιότητας.
- Ευαισθητοποίηση του κοινού και ανάδειξη της σημασίας των ορεινών όγκων της περιοχής.

- Σηματοδότηση και διασφάλιση σε επικίνδυνα σημεία τριών φαραγγιών.
- Αναγνώριση – σήμανση – καθαρισμός – έργα ασφάλισης των ορεινών μονοπατιών. (Παπακωνσταντινίδης,, Λ.Α., 1993)

Στο πολιτιστικό περιβάλλον.

- Δημιουργία μόνιμων εγκαταστάσεων τέλεσης λαογραφικών – πολιτιστικών εκδηλώσεων.
- Ανάπλαση ιστορικών κέντρων.
- Ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων.
- Συντήρηση αποκατάσταση και προβολή παραδοσιακών εκκλησιών και μοναστηριών.
- Συντήρηση και ανάδειξη παραδοσιακών γεφυριών.
- Ίδρυση – συντήρηση πολιτιστικών κέντρων – μουσείων κάθε περιοχής.
- Αναπαλαιώσεις παραδοσιακών συλλόγων κάθε περιοχής.
- Επανακαθορισμός – βελτίωση εγκαταστάσεων παραδοσιακών λαϊκών αγορών.
- Αρχιτεκτονική και πολεοδομική μελέτη προστασίας και ανάδειξης οικιστικού περιβάλλοντος.

Στην τεχνική υποδομή.

- Ίδρυση σταθμού Α΄ Βοηθειών.
- Κινητή μονάδα Α΄ Βοηθειών και προληπτικού ελέγχου.
- Εξοπλισμός υπαρχόντων εκπαιδευτηρίων.
- Δημιουργία κέντρων δημιουργικής απασχόλησης παιδιών.
- Κατασκευή μικρών φραγμάτων.
- Διευθέτηση χειμάρρων.
- Διαμόρφωση κοίτης ποταμού λόγω πλημμυρών.

- Αποκατάσταση ανεξέλεγκτων χωματερών.
- Εγκατάσταση και συντήρηση σήμανσης οδών με πληροφοριακές πινακίδες
- τουριστικών διαδρομών.
- Καλλιέργεια – εμπλουτισμός πηγών.
- Ελικοδρόμια πόλων ειδικών δράσεων.
- Χωροταξική μελέτη εφαρμογής στην ορεινή περιοχή. (Παπακωνσταντινίδης,, Λ.Α., 1993)

Σήμερα η νέα ηγεσία του υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης επεξεργάζεται νέο προσχέδιο νόμου (που οι περισσότεροι διαφωνούν στο μεγαλύτερο μέρος του) χωρίς να ζητηθεί η συμμετοχή και η σύμπραξη όλων όσων διαθέτουν μεγάλη εμπειρία στο συγκεκριμένο αντικείμενο. Πιστεύουμε ότι σκοπός του νομοσχεδίου πρέπει να είναι η δημιουργία προϋποθέσεων και κινήτρων για:

- Την ανάπτυξη στη χώρα του αγροτουρισμού, την εξασφάλιση της υψηλής ποιότητας υποδομών και προσφερόμενων υπηρεσιών και τη δημιουργία εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού.
- Τη διαχείριση και προστασία των φυσικών πόρων κατά τρόπο που να διασφαλίζονται οι πρωτογενείς τους ιδιότητες.
- Τη διασφάλιση του ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης στη διαχείριση των φυσικών πόρων.

Είναι επίσης αναγκαίο για την περαιτέρω ανάπτυξη του αγροτουρισμού, οι αρμόδιοι φορείς να προωθήσουν νομοσχέδια, τα οποία θα αναφέρονται σε συγκεκριμένους αγροτικούς κλάδους και θα στοχεύουν:

- Στην προώθηση της έρευνας σε επίπεδο παραγωγικής διαδικασίας, αλλά και αγοράς των αγροτικών προϊόντων.
- Στην αναβάθμιση της εκπαίδευσης για θέματα παραγωγής, εμπορίας, σύγχρονης τεχνολογίας και άλλα αγροτικά θέματα, στη βάση προγράμματος διά βίου εκπαίδευσης.

- Στην παροχή αυξημένων κινήτρων για συνεχή ποιοτική αναβάθμιση της συσκευασίας γεωργικών προϊόντων με φιλικά προς το περιβάλλον και ανακυκλωμένα υλικά.
- Στην προστασία και επέκταση του δασικού πλούτου που πρέπει να αποτελεί επιτακτικό καθήκον για τον κάθε πολίτη.
- Στην ουσιαστική στήριξη των κτηνοτρόφων, προληπτική κτηνιατρική και αυστηρή τήρηση των προδιαγραφών της κοινοτικής νομοθεσίας.
- Στη δημιουργία και συντήρηση έργων υποδομής, όπως φραγμάτων, εξωποτάμιων δεξαμενών και διατρήσεων για ενίσχυση αρδευτικών συνδέσμων, αγροτικών δρόμων, προσβάσεων κ.ά..
- Στην προώθηση κατά συγκεκριμένο τρόπο της δημιουργίας κέντρων πληροφόρησης του αγρότη και των κατοίκων της υπαίθρου. (Παπακωνσταντινίδης, Λ.Α., 1993),

Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (Ο.Π.Α.Α.Χ.)

Τα Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (Ο.Π.Α.Α.Χ.) αποτελούν μια καινοτόμο ολοκληρωμένη προσέγγιση για την αγροτική ανάπτυξη σε επιλεγμένες ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της χώρας. Βασίζονται σε ένα ολοκληρωμένο σχέδιο και ενισχύουν ιδιωτικές επενδύσεις και δημόσιες τεχνικές και κοινωνικές υποδομές. Περιλαμβάνουν και χρηματοδοτούν υποδομές για τον αγροτικό τομέα, παρεμβάσεις αναβάθμισης των οικισμών και του φυσικού περιβάλλοντος, δράσεις βελτίωσης της ποιότητας ζωής των κατοίκων και των δεξιοτήτων τους καθώς και ενισχύσεις σε ιδιώτες (γεωργούς και μη) για επενδύσεις στον αγροτικό τομέα. (ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας 2000 – 2006)

Κύριοι στόχοι των Ο.Π.Α.Α.Χ. είναι οι εξής:

- Η μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων.
- Στήριξη της ανάπτυξης στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές.
- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών ορεινών και μειονεκτικών περιοχών.

- Βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη των περιοχών.
- Διατήρηση του περιβάλλοντος και της κοινωνικής συνοχής για όλο τον αγροτικό πληθυσμό.
- Διάσωση και διαφύλαξη στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Αναδιάρθρωση της τοπικής αγροτικής οικονομίας, οικονομική και πολιτιστική αναβάθμιση της υπαίθρου.
- Βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων των αγροτικών περιοχών.

Για την υλοποίηση των Ο.Π.Α.Α.Χ. δημιουργήθηκαν οι δομές στήριξης, που είναι τοπικοί αναπτυξιακοί φορείς και διασφαλίζουν την άμεση παροχή υπηρεσιών σε όλο τον αγροτικό πληθυσμό της περιοχής αρμοδιότητάς τους, διαθέτοντας για το σκοπό αυτό τα απαραίτητα μέσα και το κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό. (ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας 2000 – 2006)

Βασικά βήματα για την υλοποίηση μιας αγροτουριστικής επιχείρησης

Η δημιουργία μιας αγροτουριστικής επιχείρησης, σίγουρα δεν είναι εύκολη υπόθεση. Πολλοί υποστηρίζουν, ότι τέτοιου είδους επιχείρηση, μόνο αγρότες μπορούν να αναπτύξουν, οι οποίοι κατέχουν καλά το αντικείμενο της αγροτιάς. Ακόμη όμως και στις περιπτώσεις των αγροτών, αν δεν ακολουθηθούν ορισμένες πολύ συγκεκριμένες κατευθύνσεις και μερικά πολύ συγκεκριμένα βήματα, ίσως το όλο εγχείρημα να καταλήξει σε αποτυχία. Υπάρχουν ορισμένες στρατηγικές τις οποίες πρέπει να ακολουθήσει ο επίδοξος επιχειρηματίας, αν θέλει η αγροτουριστική του επιχείρηση να ανθίσει. (Τσάρτας, Π.,Θανοπούλου, Μ., 1994)

Πριν προβεί λοιπόν, ο μελλοντικός επιχειρηματίας στις απαραίτητες ενέργειες προκειμένου να αποκτήσει τη δική του αγροτουριστική επιχείρηση, θα πρέπει να λάβει υπόψη του τα κυριότερα στοιχεία που συνθέτουν την έννοια του αγροτουρισμού και τα οποία είναι :

- Το χωροταξικό: Ο αγροτουρισμός αναπτύσσεται σε μη αστικές περιοχές, σε μικρές ή μεγάλες αγροτικές εκμεταλλεύσεις, οι οποίες πληρούν τους όρους ηλεκτροδότησης, ύδρευσης και προσπέλασης. Ως μη αστική περιοχή, στο πλαίσιο του αγροτουρισμού, θεωρείται η περιοχή που

βρίσκεται χωροταξικά στην περιφέρεια και της οποίας ο πληθυσμός είναι οικονομικά, κοινωνικά και συναισθηματικά «δεμένος» με τον τόπο του.

- Το περιβαλλοντικό: Ο αγροτουρισμός στηρίζεται στην ορθολογική αξιοποίηση των πόρων του περιβάλλοντος. Ως πόροι του αγροτικού περιβάλλοντος νοούνται τόσο η φύση και ο πολιτισμός, όσο και ο ανθρώπινος παράγοντας. Η αξιολόγηση και στη συνέχεια η αξιοποίηση των πόρων αυτών δίδουν τη δυνατότητα παράλληλης ανάπτυξης ειδικών μορφών τουρισμού (όπως π.χ. αγροτουρισμός και ορεινός τουρισμός). Ο αγροτουρισμός σέβεται τον περιβάλλοντα χώρο και η κατασκευή κτισμάτων του γίνεται σε μικρή κλίμακα (κατά παραδοσιακό τρόπο). Συχνά στη διεθνή βιβλιογραφία αναφέρεται ως «πράσινο τουρισμός».
- Το οικονομικό: Βασικός στόχος του αγροτουρισμού είναι η δυνατότητα απόκτησης συμπληρωματικού εισοδήματος, γεγονός που επιτυγχάνεται τόσο μέσα από τη διαχείριση της αγροτουριστικής μονάδας, όσο και μέσα από την πώληση των τοπικών προϊόντων χειροτεχνίας και ειδών διατροφής, τα οποία παράγονται και διατίθενται από τους αγρότες ατομικά ή συλλογικά (μέσω αγροτουριστικών συνεταιρισμών). Όσον αφορά τον τουρίστα, του δίδεται η δυνατότητα οικονομικών διακοπών.
- Το δημογραφικό: Η δημιουργία πρόσθετου εισοδήματος οδηγεί βραχυπρόθεσμα στη συγκράτηση του εγχώριου οικονομικά ενεργού πληθυσμού στον τόπο καταγωγής του. Οι νέες θέσεις εργασίας στον αγροτικό χώρο - ως αποτέλεσμα άσκησης τουριστικής δραστηριότητας - δίδουν τη δυνατότητα εμπλοκής στο παραγωγικό σύστημα, τόσο στους νέους αγρότες, όσο και στις γυναίκες του αγροτικού χώρου.
- Το κοινωνικό και πολιτιστικό: Η άνοδος του βιοτικού και κοινωνικού γενικά επιπέδου των κατοίκων της περιοχής, καθώς και η δημιουργία ευκαιριών συμμετοχής τους σε πολιτιστικές δραστηριότητες αποτελούν σημαντικούς στόχους που καταξιώνουν τον κοινωνικό και πολιτιστικό ρόλο του αγροτουρισμού.

Αφού ληφθούν υπόψη τα παραπάνω στοιχεία, ο μελλοντικός επιχειρηματίας μπορεί να προχωρήσει στα ακόλουθα βήματα. (Τσάρτας, Π.,Θανοπούλου, Μ., 1994)

Προσωπική αξιολόγηση

Στην αρχική αυτή φάση ο νέος επιχειρηματίας θα πρέπει να αξιολογήσει τον εαυτό του και να κάνει την αυτοκριτική του, εκτιμώντας τις ικανότητές του, τα δυνατά και αδύνατα σημεία του χαρακτήρα του και τις βελτιώσεις που μπορεί να κάνει σε αυτόν.

Ενημέρωση

Η ενημέρωση του μελλοντικού επιχειρηματία από ανθρώπους που ασχολήθηκαν ή/και ασχολούνται με τον αγροτουρισμό αποτελεί απαραίτητο βήμα για την υλοποίηση μιας αγροτουριστικής επιχείρησης, προκειμένου να ενημερωθεί για τα πιθανά προβλήματα που θα αντιμετωπίσει στη δουλειά του, τις πηγές χρηματοδότησης και τα κίνητρα που παρέχονται κ.ά. Γενικότερα, η ενημέρωση γύρω από την οργάνωση και τη διοίκηση μιας επιχείρησης θα ωφελήσει το εν λόγω ξεκίνημα αλλά και την αποτελεσματικότητα της επιχείρησης. (Τσάρτας, Π.,Θανοπούλου, Μ., 1994)

Ανάπτυξη ιδέας και αξιολόγηση της αγοράς

Ο μελλοντικός επιχειρηματίας πρέπει να προσδιορίσει την πιθανή αγορά και τους πιθανούς αγοραστές. Επίσης είναι πολύ σημαντικό να προσδιοριστούν οι προδιαγραφές που θα έχουν τα προϊόντα του. Οι προδιαγραφές περιλαμβάνουν την ποσότητα και ποιότητα των προϊόντων και τα χαρακτηριστικά τους (μέγεθος, χρώμα κ.λπ.), τις τιμές κ.ά. Για πολλά προϊόντα αγροτικού τουρισμού θεωρείται κρίσιμος ο συγχρονισμός της συγκομιδής με τις απαιτήσεις των αγοραστών. (Τσάρτας, Π.,Θανοπούλου, Μ., 1994)

Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τα προϊόντα που έχουν περιορισμένη ζωή στο ράφι όπως και για τα εποχιακά προϊόντα. Είναι επίσης σημαντικό να διερευνηθεί ποιοι τύποι επιχειρήσεων υπάρχουν ήδη στην περιοχή και ποια θέση μπορεί η νέα επιχείρηση να καλύψει έτσι ώστε ανταγωνισμός να μειωθεί ή να γίνει ανύπαρκτος. Για το λόγο αυτόν η παροχή υπηρεσιών και προϊόντων μη διαθέσιμων από τις ανταγωνιστικές επιχειρήσεις είναι αναγκαία.

Ο σχεδιασμός της επιχείρησης και οι στόχοι της προσπάθειας αυτής πρέπει να συνάδουν με τις κατηγορίες των τουριστών που θέλει να προσελκύσει ο μελλοντικός επιχειρηματίας. Ο τόπος προέλευσης των τουριστών, οι δραστηριότητες που θα επιθυμούσαν να συμμετάσχουν, ο τρόπος μεταφοράς τους στην περιοχή, η ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο και τα ενδιαφέροντά τους

πρέπει να λαμβάνονται υπόψη. Συνήθως μια αγροτουριστική επιχείρηση ανταποκρίνεται στις ανάγκες των ατόμων εκείνων που προτιμούν να κάνουν διακοπές με τις οικογένειές τους ή ατόμων τρίτης ηλικίας. (Τσάρτας, Π.,Θανοπούλου, Μ., 1994)

Στο σημερινό ανταγωνιστικό περιβάλλον της αγοράς, οι επιχειρήσεις ανταγωνίζονται σε θέματα τιμών, ποιότητας και εξυπηρέτησης πελατών. Σε σχέση με ολόκληρο τον κύκλο ζωής του προϊόντος, η αρχική δαπάνη του έργου αποτελεί ένα βραχυπρόθεσμο πρόβλημα. Αντίθετα, η ποιότητα του προϊόντος και η εξυπηρέτηση των πελατών καθορίζουν τη μακροπρόθεσμη επιτυχία του έργου. Επομένως κάθε μελλοντικός επιχειρηματίας πρέπει να λαμβάνει υπόψη του τη διοίκηση ολικής ποιότητας. Ο πυρήνας της ολικής ποιότητας είναι η ικανοποίηση του πελάτη, με έμφαση στη συνεχή βελτίωση.

Συνεργασία και επικοινωνία με τον κοινωνικό περίγυρο

Παράλληλα, για μια επιτυχημένη λειτουργία αγροτουριστικής επιχείρησης είναι απαραίτητη η συνεργασία και επικοινωνία με τον κοινωνικό περίγυρο. Οι απόψεις του κοινωνικού περιγυρου για αυτή την προσπάθεια και κατά πόσο μπορεί να συμμετάσχει σε αυτό το εγχείρημα μπορεί να επηρεάσει σημαντικά την ποιότητα της λειτουργίας της αγροτουριστικής επιχείρησης. Η συνεργασία των αγροτών της περιοχής και η ισχυρή συμφωνία του πληθυσμού, ώστε να υποστηρίζεται η αναπτυξιακή διαδικασία αποτελεί βασικό πλεονέκτημα για την επιτυχή δημιουργία και λειτουργία της αγροτουριστικής επιχείρησης. (Τσάρτας, Π.,Θανοπούλου, Μ., 1994)

Συχνά, τα πραγματικά αίτια δυσλειτουργιών, συγκρούσεων, λανθασμένων αποφάσεων, έλλειψης συντονισμού κ.λπ. έχουν τις ρίζες τους στην κακή συνεργασία και στην ανεπαρκή επικοινωνία. Η θετική αντίδραση των κατοίκων της περιοχής στην ιδέα μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στην υλοποίηση και στην επιτυχία του επιχειρηματικού σχεδίου. Επομένως, ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στο γεγονός ότι αξιοποίηση του ανθρώπινου παράγοντα

σημαίνει ενεργό συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού σε όλες τις δραστηριότητες του αγροτουρισμού και όχι σε κάποιες δευτερεύουσες, καθώς η συναίνεσή του στις επιλογές για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού στην περιοχή αποτελεί πρωταρχική προϋπόθεση στην όλη προσπάθεια.

Προσεκτική εκτίμηση των οικονομικών απαιτήσεων

Η αναλυτική καταγραφή της οικονομικής κατάστασης και των αναγκών του μελλοντικού επιχειρηματία αποτελεί το επόμενο βήμα για τη δημιουργία της αγροτουριστικής επιχείρησης. Ο σχεδιασμός ενός πρώτου επιχειρηματικού προτύπου με το είδος των προϊόντων και των υπηρεσιών που θα προσφέρονται, τον απαραίτητο εξοπλισμό και τις προμήθειες, τις πηγές χρηματοδότησης κ.ά. είναι απαραίτητος. Ο προϋπολογισμός πρέπει να περιλαμβάνει τις σταθερές και μεταβλητές δαπάνες (συμπεριλαμβανομένου των τόκων) και το αναμενόμενο ακαθάριστο και καθαρό εισόδημα.

Ένας προσεκτικός κατάλογος των ήδη υπαρχόντων πόρων και του διαθέσιμου χρόνου για το ξεκίνημα και τη λειτουργία της επιχείρησης (π.χ. πόσο χρόνος είναι διαθέσιμος και πότε) απαιτείται. Μετά το πέρας του προϋπολογισμού απαντήσεις σε ερωτήσεις του τύπου: «Θα μπορούσα να κερδίσω περισσότερα χρήματα απασχολούμενος σε άλλη εργασία ή επιχείρηση;» ή «Τα πλεονεκτήματα που προκύπτουν από την επιχειρηματικότητα, όπως το ότι δεν υπάρχει προϊστάμενος ή το ότι δαπανάται χρόνος στο σπίτι, αντισταθμίζουν τις πιθανές χαμηλότερες αμοιβές;» θα πρέπει να αναζητηθούν. (Τσάρτας, Π.,Θανοπούλου, Μ., 1994)

Επίσης, ιδιαίτερα σημαντικό είναι ο μελλοντικός επιχειρηματίας να εστιάσει στον πυρήνα των επιχειρηματικών του δραστηριοτήτων, να αποφύγει δηλαδή την ανάληψη υψηλού κινδύνου με την επένδυση στην αρχή περισσότερων χρημάτων από αυτά που διαθέτει. Οι πηγές χρηματοδότησης μπορούν να βοηθήσουν προς αυτή την κατεύθυνση.

Η χορήγηση των δανείων γίνεται από την ΑΤΕ με τη σύμφωνη γνώμη του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και του ΕΟΤ. Σε κάθε Νομό δημιουργήθηκε, με απόφαση του Νομάρχη, μία αρμόδια επιτροπή που προβαίνει σε αξιολόγηση των αιτήσεων, έλεγχο των δικαιολογητικών, διαπίστωση των προϋποθέσεων, καθορισμό και επιλογή των δικαιούχων κατά σειρά προτεραιότητας, σύνταξη σχετικού πρακτικού με τη σειρά των επιλεγέντων και παρακολούθηση της κατασκευής/επισκευής. (Τσάρτας, Π.,Θανοπούλου, Μ., 1994)

Για τη σύναψη των δανείων είναι απαραίτητη μία οικοδομική άδεια από το Γραφείο Πολεοδομίας του αντιστοίχου Νομού, μία αρχιτεκτονική μελέτη, οι

τίτλοι κυριότητας κ.λπ. Για την κατασκευή τουριστικών καταλυμάτων οι δικαιούχοι μπορούν να δανειοδοτηθούν .

Σωστή συμπεριφορά και μετά την δημιουργία της επιχείρησης.

Φυσικά το όλο εγχείρημα δεν τελειώνει με την δημιουργία της επιχείρησης, κάθε άλλο, τα δύσκολα είναι στην αφετηρία, στο άνοιγμα δηλαδή της επιχείρησης, όπου ο επιχειρηματίας, πρέπει να σέβεται και να κατανοεί τις ανάγκες των πελατών του, να αντιλαμβάνεται ότι πολλοί από αυτούς έρχονται για πρώτη φορά αντιμέτωποι με τέτοιες συνθήκες, και θα χρειαστούν βοήθεια, και γενικότερα οφείλει, εφόσον επιθυμεί η επιχείρηση του να αντέξει, να είναι πάντα δίπλα της και να μην την παραμελήσει ποτέ. (Τσάρτας, Π.,Θανοπούλου, Μ., 1994)

Παραδείγματα αγροτουρισμού.

Η αλήθεια είναι πως όσα και να γράψουμε για τον αγροτουρισμό, δεν θα κατανοήσουμε ποτέ την ιδιαίτερη του σημασία και υπόσταση, αν δεν κοιτάξουμε από κοντά ορισμένα παραδείγματα αγροτουριστικών οικισμών στη χώρα μας. Με αυτό τον τρόπο θα μπορέσουμε να δημιουργήσουμε μια ολοκληρωμένη εικόνα γύρω από αυτό το τόσο ενδιαφέρον αντικείμενο. (Αγροτουριστική Α.Ε. 2003)

Χανιά.

Η περιοχή των Χανίων, λόγω της φυσικής ομορφιάς και της ποικιλίας αξιοθέατων, προσελκύει πολλούς τουρίστες απ' όλο τον κόσμο. Η πόλη δέχεται και επισκέπτες που ενδιαφέρονται για οικονομικές δραστηριότητες στην περιοχή, αλλά και επιστήμονες και εκπαιδευτικούς που ενδιαφέρονται για τα ιστορικά αρχεία, ιστορικά μνημεία και μουσεία ή ενδιαφέρονται να επισκεφτούν το Πολυτεχνείο Κρήτης, το οποίο είναι ένα σημαντικό ερευνητικό κέντρο. (Αγροτουριστική Α.Ε. 2003)

Σύμφωνα με τα στοιχεία στα Χανιά υπάρχουν περίπου 41 μονάδες αγροτουρισμού, και μια από αυτές είναι, η Μηλιά, η οποία είναι η πρώτη αγροτουριστική μονάδα στην Ελλάδα, βραβευμένη διεθνώς, που δημιουργήθηκε από την αυθεντική αγάπη των ιδιοκτητών της για τον τόπο τους. Μια πολύ καλή πρόταση οικολογικών διακοπών σ' έναν απομονωμένο οικισμό που σε ταξιδεύει σε άλλες εποχές, με πέτρινα σπίτια χωρίς παροχή

ηλεκτρικού, με φωτοβολταϊκό ρεύμα. Ξυλόσομπες, τζάκια και κεριά. Μέσα σε ιδιωτικό δάσος με καστανιές και κουμαριές, όπου τα περισσότερα υλικά των γευμάτων προέρχονται απόβιολογικές καλλιέργειες του κτήματος.

Θεσσαλονίκη.

Ο αγροτουρισμός στο Νομό αφορά σε τουριστικές δραστηριότητες μικρής κλίμακας, οικογενειακής ή συνεταιριστικής μορφής, που αναπτύσσονται στον αγροτικό χώρο από ανθρώπους που απασχολούνται κυρίως στη γεωργία. Ωστόσο σε πολλές περιπτώσεις και γενικά ο αγροτικός τουρισμός περιλαμβάνει μια ευρεία ποικιλία τουριστικών καταλυμάτων, δραστηριοτήτων, εκδηλώσεων, αθλημάτων και αναψυχής, τα οποία αναπτύσσονται σε μια χωρική ενότητα που χαρακτηρίζεται ως αγροτική.

Ένα επιτυχημένο παράδειγμα αγροτουριστικής επιχείρησης είναι το Αγνάντι, το οποίο βρίσκεται στο Λευκοχώρι του δήμου Λαχανά. Η μονάδα εντάχθηκε σε προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης και αγροτουρισμού και επί τρία χρόνια κατασκευαζόταν, ενώ συγχρόνως δεχόταν κόσμο. Έτσι φτιάχτηκε η φάρμα και οι ξενώνες. Το αγρόκτημα απλώνεται σε μια έκταση εννιά στρεμμάτων και είναι χτισμένο στη θέση «Πλατανάκια». Περιλαμβάνει το χώρο εστίασης και αναψυχής με την ταβέρνα και το καφέ. Στο αγρόκτημα υπάρχει παιδική χαρά, καθώς και χώρος με διάφορα οικόσιτα ζώα, όπως κότες, κουνέλια, κατσίκες, χήνες, γάτες κ.ά. (Αγροτουριστική Α.Ε. 2003)

Κοζάνη

Ο αγροτουρισμός στην πόλη της Κοζάνης έχει να επιδείξει θαυμάσια και θαυμαστά καταλύματα τα οποία προσφέρουν στους τουρίστες μια μοναδική εμπειρία αγροτουρισμού. Ένα από τα καταλύματα είναι το αρχοντικό Τάτης, το οποίο βρίσκεται στο χωριό Σισάνι, είναι μακεδονικής αρχιτεκτονικής και η κατασκευή του διήρκεσε μόλις 16 μήνες. Διαθέτει 16 δωμάτια, κάθε ένα από τα οποία είναι φτιαγμένο με μοναδικό τρόπο δίνοντας στον πελάτη την αίσθηση ότι βρίσκεται σε ένα καυαρά αγροτικό περιβάλλον. Γενικότερα, το αρχοντικό προσφέρει στον τουρίστα όλα όσα εκείνα αναζητά για να ζήσει μια εμπειρία διαφορετική. (Αγροτουριστική Α.Ε. 2003)

Έρευνα πεδίου.

Στην προσπάθεια μας να δημιουργήσουμε μια εικόνα, όσο το δυνατό περισσότερο ολοκληρωμένη γύρω από το αντικείμενο του αγροτουρισμού, και στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζεται από την κοινωνία, αποφασίσαμε να διεξάγουμε μια έρευνα πεδίου, για να μπορέσουμε να έχουμε μια άμεση και αντικειμενική άποψη, από τον ίδιο τον πολίτη.

Με τα αποτελέσματα της έρευνας μπορέσαμε να ρίξουμε φως, σε ορισμένα από τα άγνωστα κομμάτια αυτού που γνωρίζουμε ως αγροτουρισμό, ενώ πλέον είμαστε σε θέση να υποστηρίξουμε τις απόψεις στις οποίες έχουμε καταλήξει, έχοντας ως απτές απτές αποδείξεις, τις ίδιες τις απαντήσεις των ενδιαφερομένων.

Μεθοδολογία.

Η μέθοδος που χρησιμοποιήσαμε ήταν η τυχαία δειγματοληψία, με συγκεκριμένους όμως προσανατολισμούς. Δηλαδή επιλέξαμε να μοιράσουμε ακριβώς 50 ερωτηματολόγια, σε πολίτες κυρίως νεαρής ηλικίας (για να μπορέσουμε να μάθουμε και την επίδραση που έχει στους νέους), με υψηλό κυρίως μορφωτικό επίπεδο, και οι οποίοι ζούνε κατά κύριο λόγο στην ευρύτερη περιοχή του Αγρινίου.

Επίσης όπως θα δούμε και από τα αποτελέσματα της έρευνας, αποφασίσαμε να διεξάγουμε την διαδικασία αυτή, γύρω από ανθρώπους το επάγγελμα των οποίων έχει να κάνει σε κάποιο σημαντικό βαθμό, με το ευρύτερο περιβάλλον.

Πολύ σημαντικές πέραν από τις ερωτήσεις που έχουν να κάνουν την ηλικία την οικογενειακή κατάσταση κτλ, είναι εκείνες που αφορούν τους ερωτηθέντες οι οποίοι είναι ιδιοκτήτες επιχείρησης. Με μια σειρά ερωτήσεων που τους θέσαμε, μπορέσαμε να μάθουμε και να αντιληφθούμε σε πιο ακριβώς σημείο βρίσκεται η οικονομική κατάσταση της εταιρείας τους, και τι πιστεύουν ότι θα συμβεί στο άμεσο μέλλον.

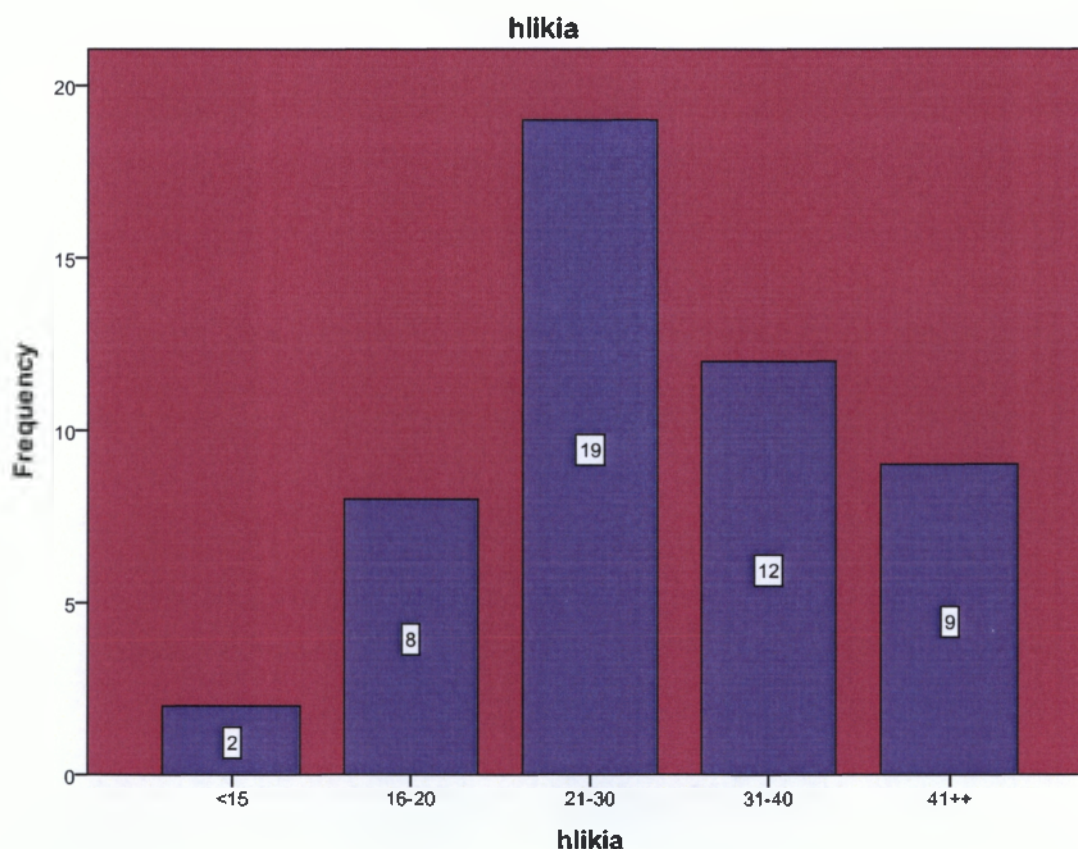
Στο σημείο αυτό, να σημειώσουμε την δυσκολία ορισμένων ερωτηθέντων να απαντήσουν τα ερωτήματα αυτά, γεγονός το οποίο φυσικά το θεωρούμε απολύτως κατανοητό, καθώς είναι λογικό να υπάρχει δυσκολία στο να παραδεχθείς ότι η επιχείρηση σου αντιμετωπίζει οικονομικά προβλήματα λόγω της κρίσης.

Τέλος προτού περάσουμε στην ανάλυση των στοιχείων της έρευνας, να αναφέρουμε ότι για την επεξεργασία των στοιχείων της έρευνας πεδίου,

χρησιμοποιήσαμε το σύστημα SPSS, ενώ η όλη διαδικασία της έρευνας πεδίου, από την αρχή μέχρι και την στιγμή που ολοκληρώσαμε την επεξεργασία των στοιχείων, διήρκεσε περίπου δυο μήνες. Ο λόγος που παρατηρήθηκε μια καθυστέρηση, οφείλετε αφενός στην δυσκολία να βρούμε πολίτες οι οποίοι θα δέχονταν να συμμετάσχουν στην έρευνας, και αφετέρου στην μεγάλη καθυστέρηση των ερωτηθέντων να μας στείλουν πίσω απαντημένα τα ερωτηματολόγια.

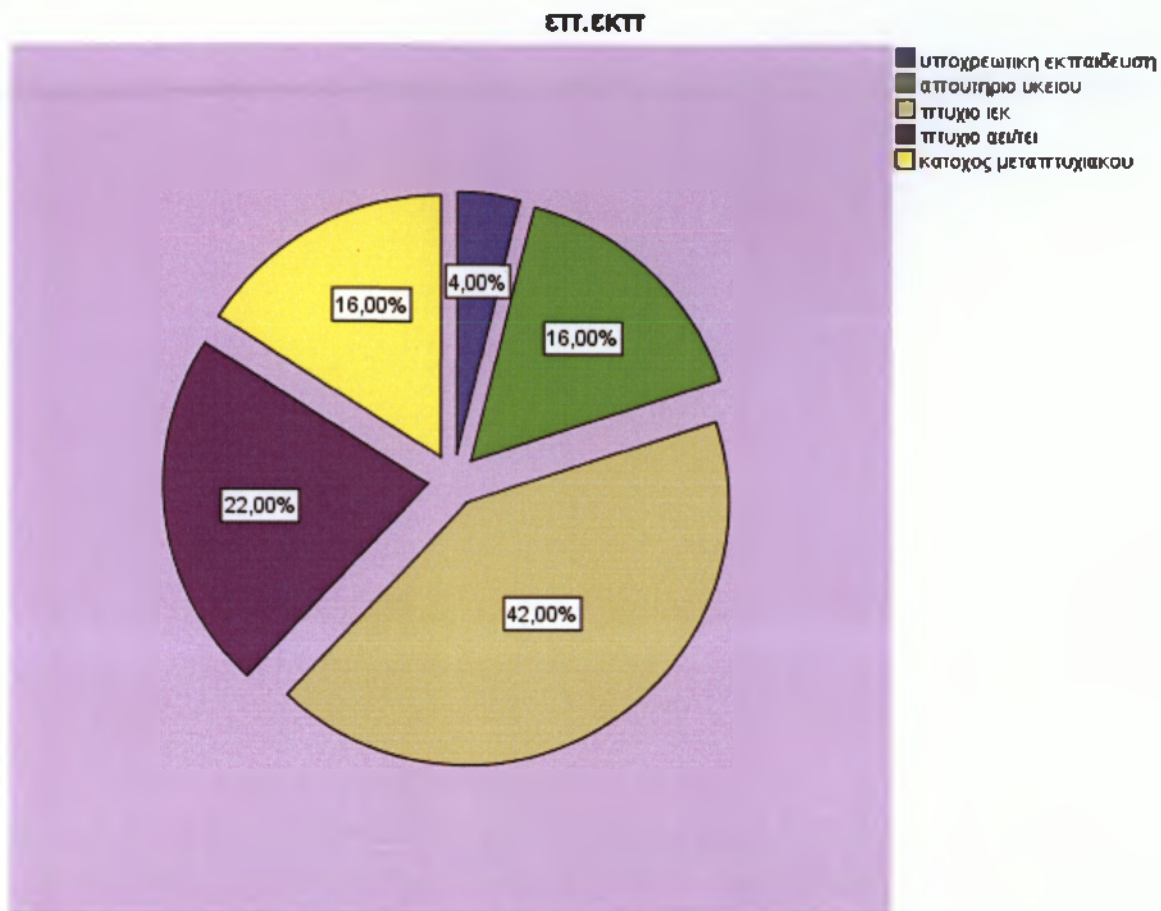
Ανάλυση ερωτηματολογίου

1. Ηλικία

Όπως μας διώχνει και το ιστόγραμμα ,το μεγαλύτερο πλήθος δηλαδή 19 άτομα των ερωτηθέντων είναι ανάμεσα στην ηλικία των 21-30 ,το μικρότερο το οποίο αντιστοιχεί σε 2 άτομα έχουν ηλικία κάτω των 15 ετών . 8 άτομα δήλωσαν ότι η ηλικία τους είναι ανάμεσα στα 16 με 20 ,12 άτομα δήλωσαν ότι έχουν ηλικία από 31 μέχρι 40 . Πάνω από 41 χρόνων δήλωσαν ότι είναι 9 άτομα

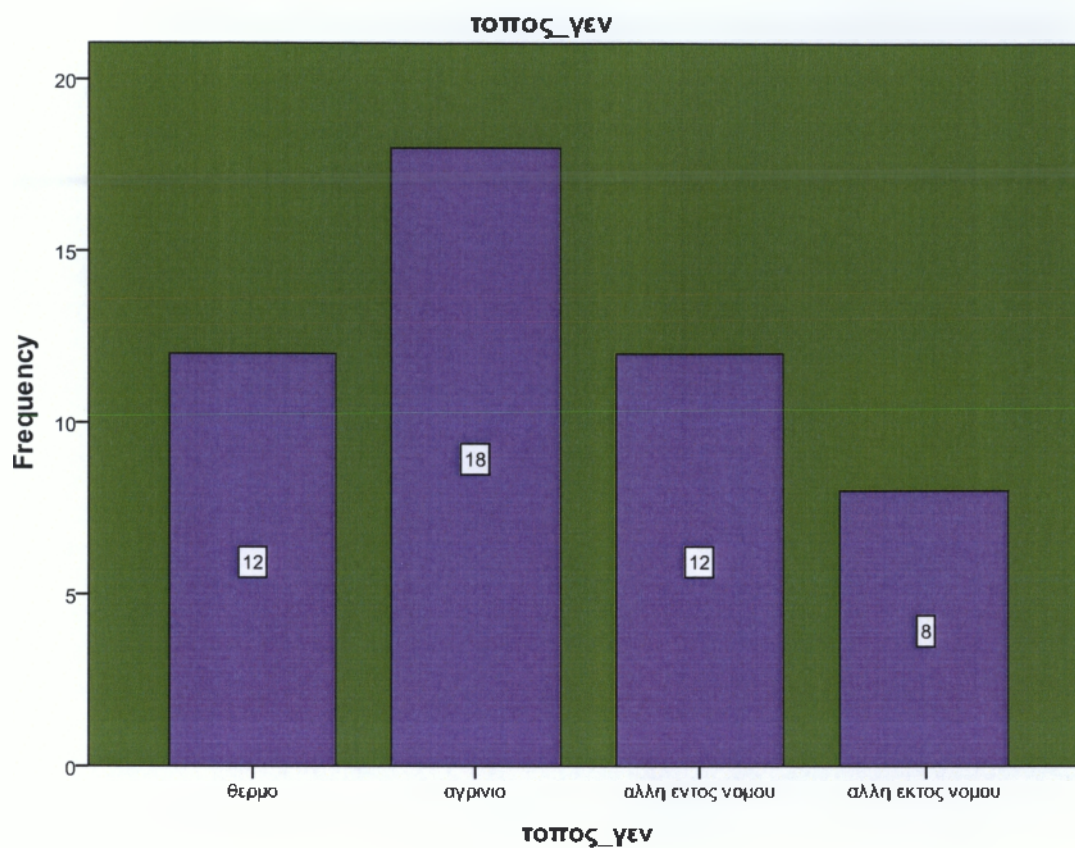
2. Εκπαίδευση

Η πίτα μας δείχνει τα ποσοστά των ερωτηθέντων σχετικά με την εκπαίδευση τους.

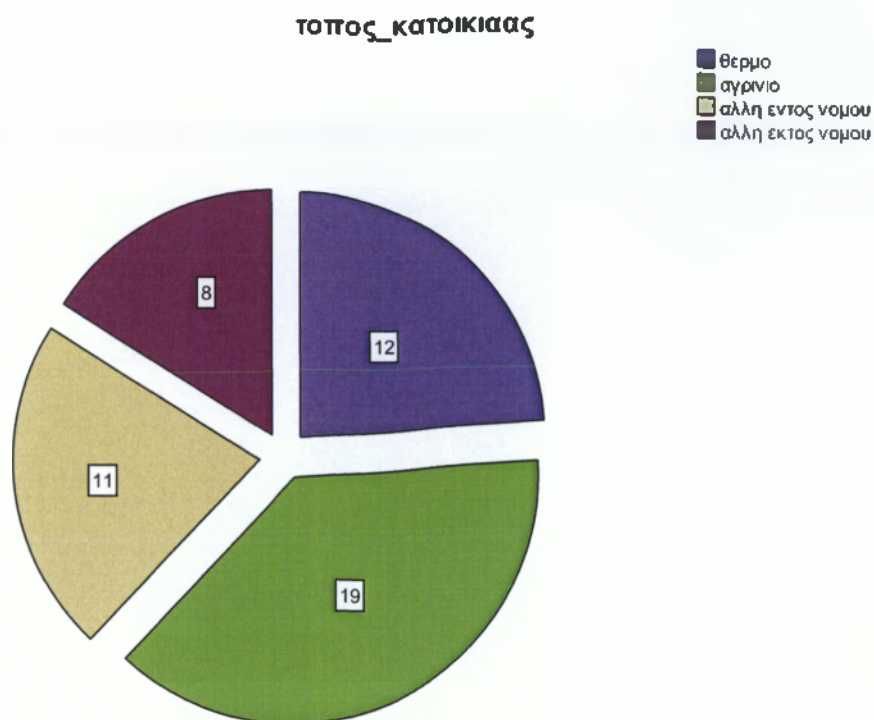
Το 16% των ερωτηθέντων έχει απολυτήριο εκπαίδευσης . Το 4% έχει μόνο υποχρεωτική εκπαίδευση .Πτυχίο ΑΕΙ/ΤΕΙ κατέχει το 22% των ερωτηθέντων ενώ το 42% που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό κατέχει πτυχίο ενός ΙΕΚ. Τέλος μόνο το 16% έχει μεταπτυχιακό δίπλωμα .

3. Τόπος γέννησης

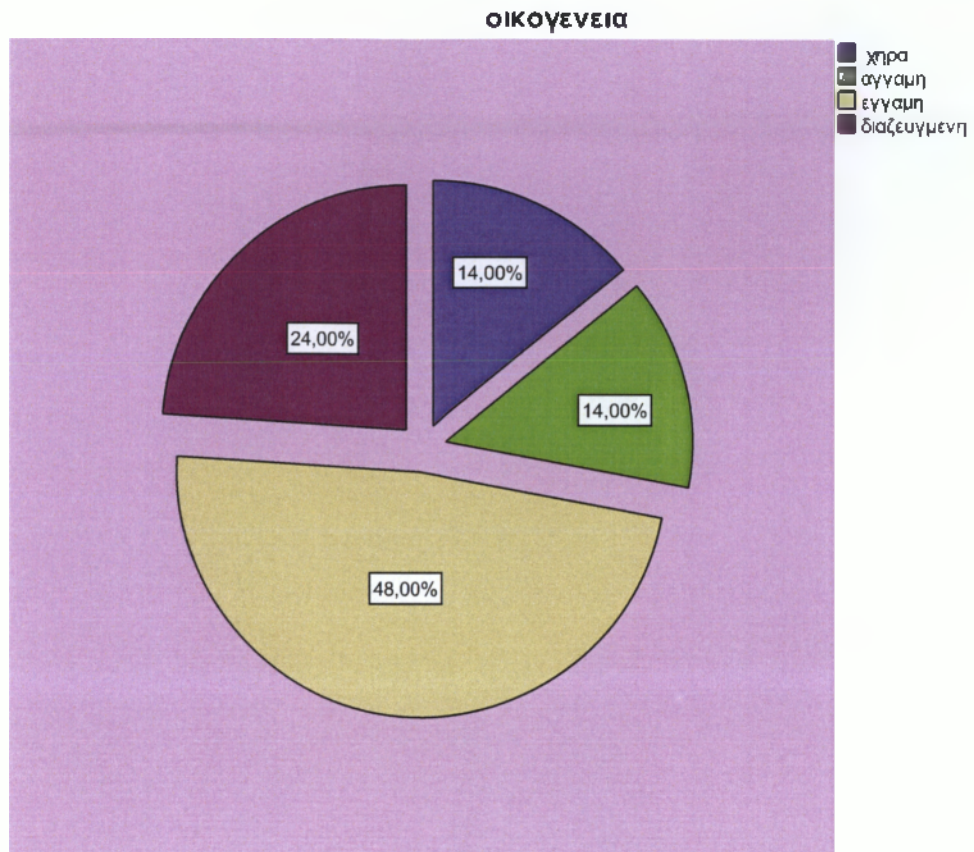
Συμφώνα με το διάγραμμα τον θερμό δηλώνουν σαν τόπο γέννησης 12 άτομα από τους ερωτηθέντες , στο Αγρίνιο 18 άτομα ,σε άλλο μέρος αλλά όντος νομού 12 άτομα .Τέλος 8 άτομα δηλώνουν πως ο τόπος γέννησης του είναι εκτός νομού .

4. Τόπος μόνιμης κατοικίας

8 άτομα δήλωσαν πως η μόνιμη κατοικία τους είναι εκτός ανάκουστο Αγρίνιο δήλωσαν για μόνιμη κατοικία 19 άτομα .Τον θερμό δήλωσαν 12 άτομα για μόνιμη κατοικία και όντος νομού δήλωσαν 11 άτομα .

5. Οικογένεια

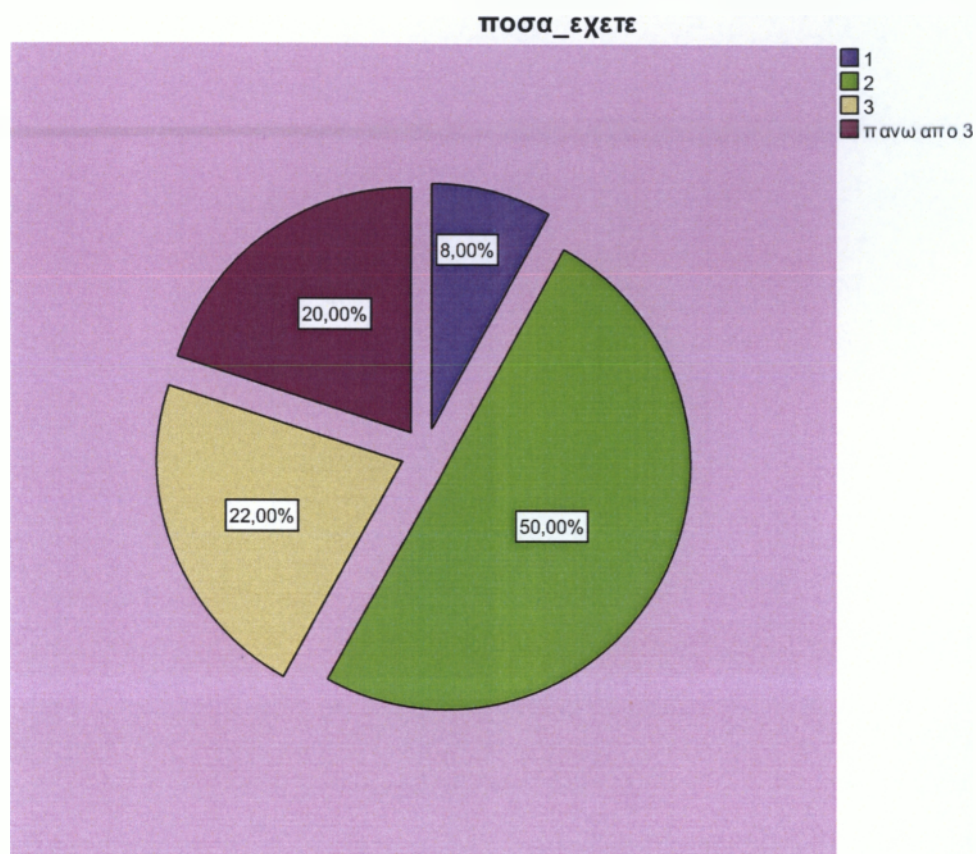

Το μεγαλύτερο ποσοστό δηλώνει πως είναι έγγαμος 48% .

Έγγαμοι δηλώνουν πως είναι το 14% ,διαζευγμένη το 24% των ερωτηθέντων

.Χήροι δηλώνουν το 14 % των ερωτηθέντων .

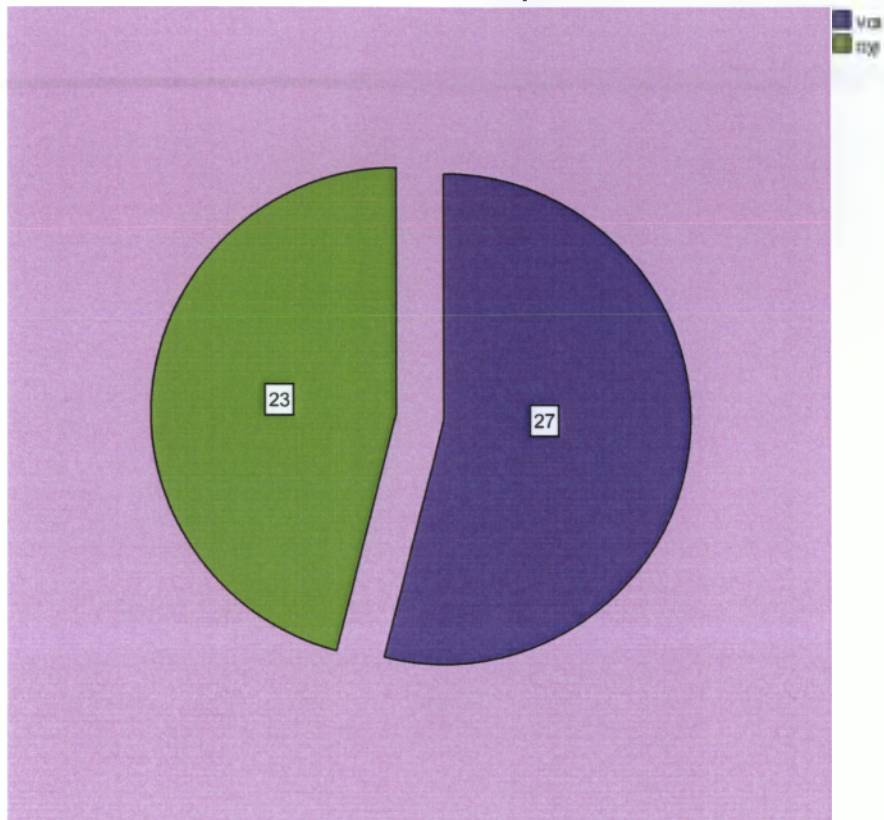
6. Ποσά παιδιά έχουν

Το 8% δήλωσε πως έχει πάνω 1 παιδί ,το μεγαλύτερο ποσοστό που είναι το 50% δήλωσε ότι έχει 2 παιδιά .Τρία παιδιά δήλωσε ότι έχει το 22% των ερωτηθέντων και πάνω από τρία παιδιά δήλωσαν ότι έχει το 20% .

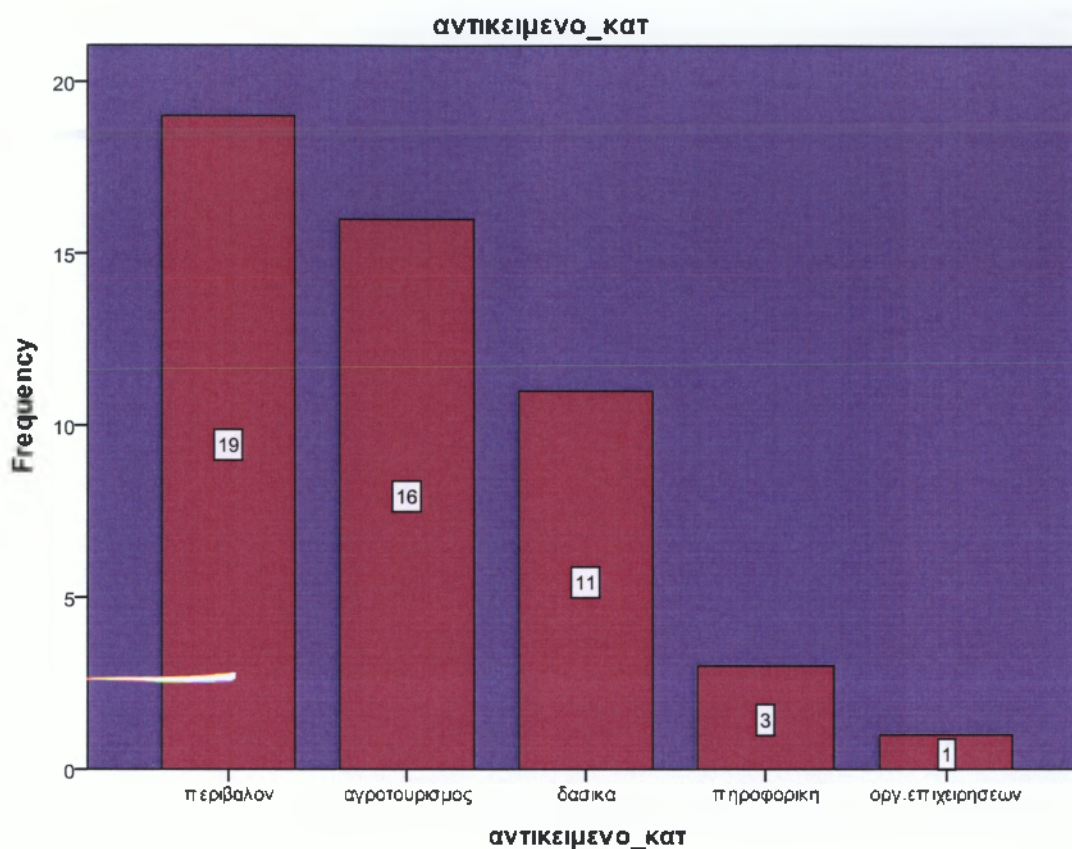
7. Έχετε παρακολουθήσει σεμινάρια επαγγελματικής κατάρτισης/εξειδίκευσης;

σεμΕπΖΚ

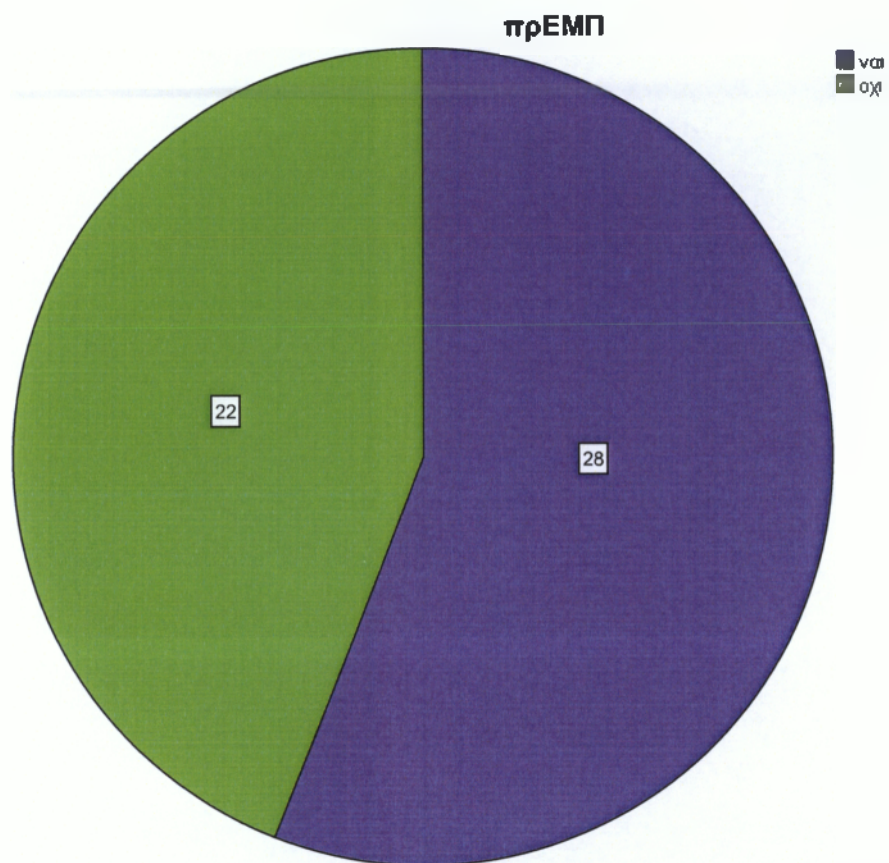
το πλήθος των ατόμων που έχουν παρακολουθήσει σεμινάρια επαγγελματικής κατάρτισης είναι 27 άτομα , ενώ 23 άτομα όχι .

8. Αντικείμενο κατάρτισης:

Το σεμινάριο που παρακολούθησαν οι 19 δήλωσαν πως είχε σχέση με το περιβάλλον και 16 άτομα με τον αγροτουρισμό. Με τα δασικά δήλωσαν ότι έχει σχέση 11 άτομα και με την πληροφορική 3 άτομα και 1 άτομο με την οργάνωση επιχειρήσεων.

9. Έχετε προηγούμενη εργασιακή εμπειρία;

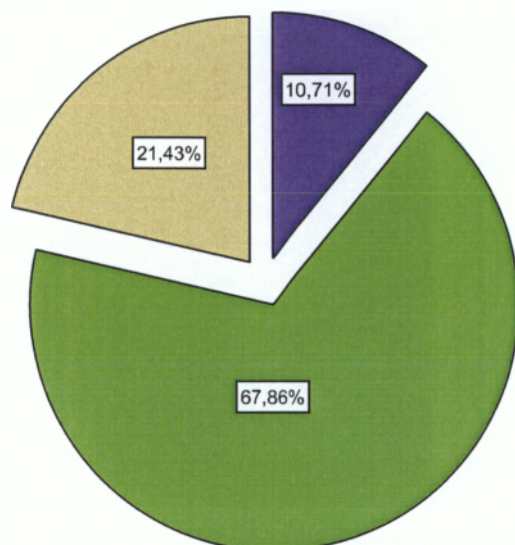

Οι 28 από τους ερωτηθέντες δήλωσαν πως έχουν προηγούμενη εργασιακή εμπειρία ,ενώ οι 22 όχι .

10. Διάρκεια προηγούμενης εργασίας;

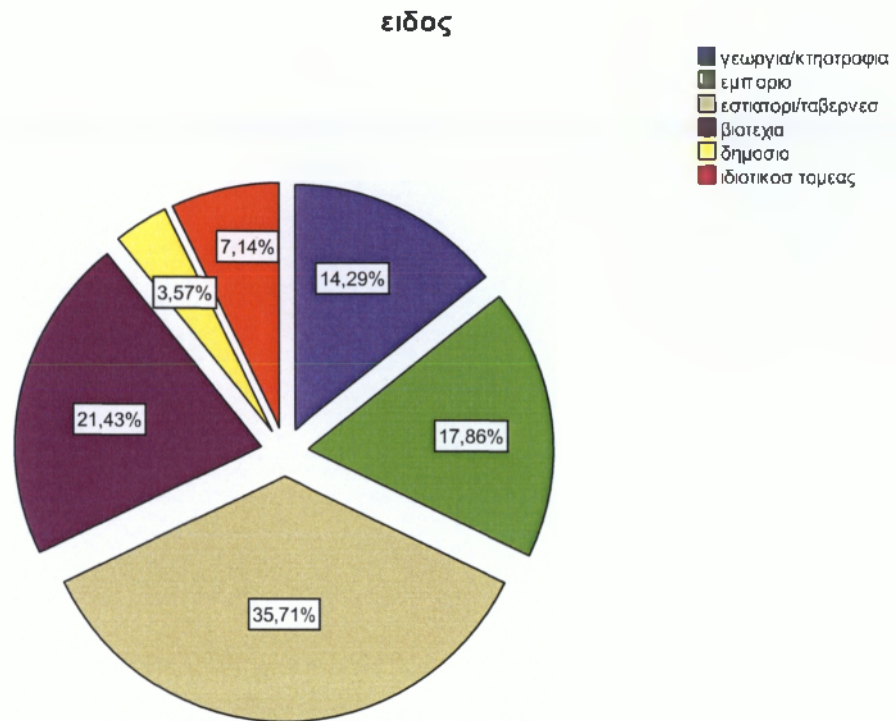
διαερκειαΠΡ

- 1 χρόνο
- 1 με 2 χρόνια
- πάνω από 3

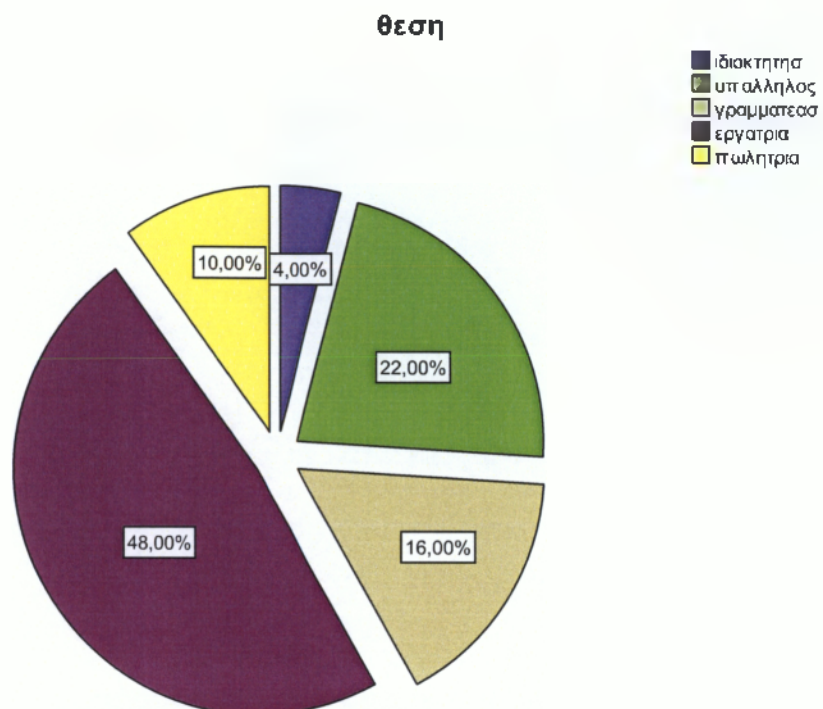
Οι διάρκεια της εργασίας τους για το 21,43% ήταν πάνω από τρία χρόνια . Για το 10,71% ο χρόνος ήταν 1 χρόνος και τέλος το 67,86% δήλωσε πως διάρκειάς τις προηγούμενης εργασίας του ήταν 1 με 2 χρόνια .

11. Είδος εργασίας;

Στον ιδιωτικό τομέα εργάστηκαν το 7,1% των ερωτηθέντων , στο εμπόριο το 17,86% .Σε εστιατόρια ή ταβέρνες εργάστηκε το 35,71% το μεγαλύτερο ποσοστό .Το 21,43% σε βιοτεχνία δήλωσε πως εργάστηκε .Στο δημόσιο δήλωσε ότι εργάστηκε μόνο το 3,75% το μικρότερο ποσοστό .

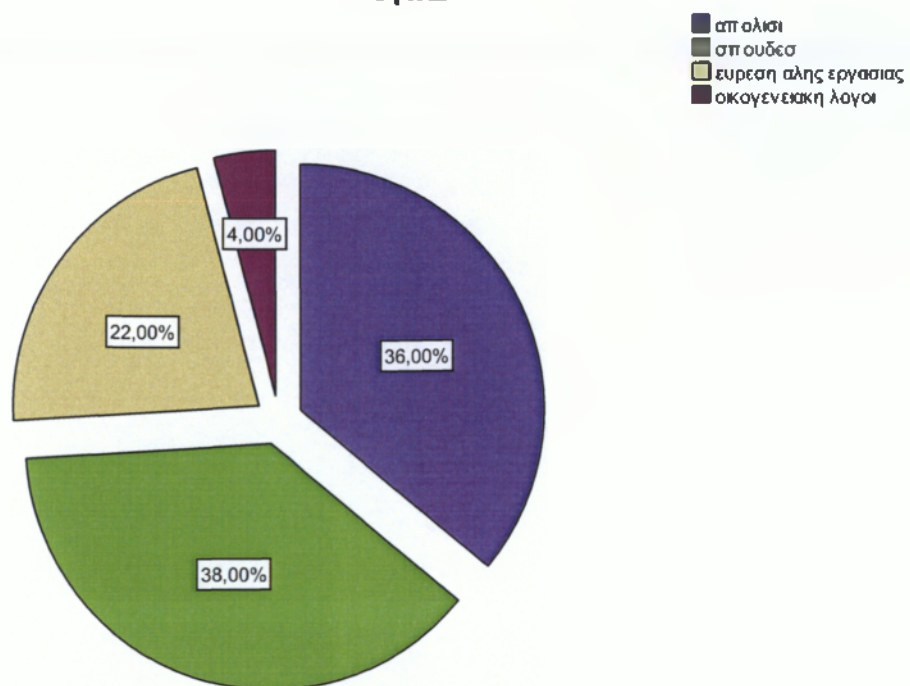
12. Θέση στην εργασία:

Ιδιόκτητες δήλωσε πως ήταν το 4% ,το μεγαλύτερο ποσοστό 44% δήλωσε πως εργάστηκε σαν εργάτρια . Το 10% σαν πωλήτρια ενός καταστήματος .Σαν γραμματεία εργάστηκε το 16% των ερωτηθέντων . Το 22% η παλιά θέση τους ήταν υπάλληλος .

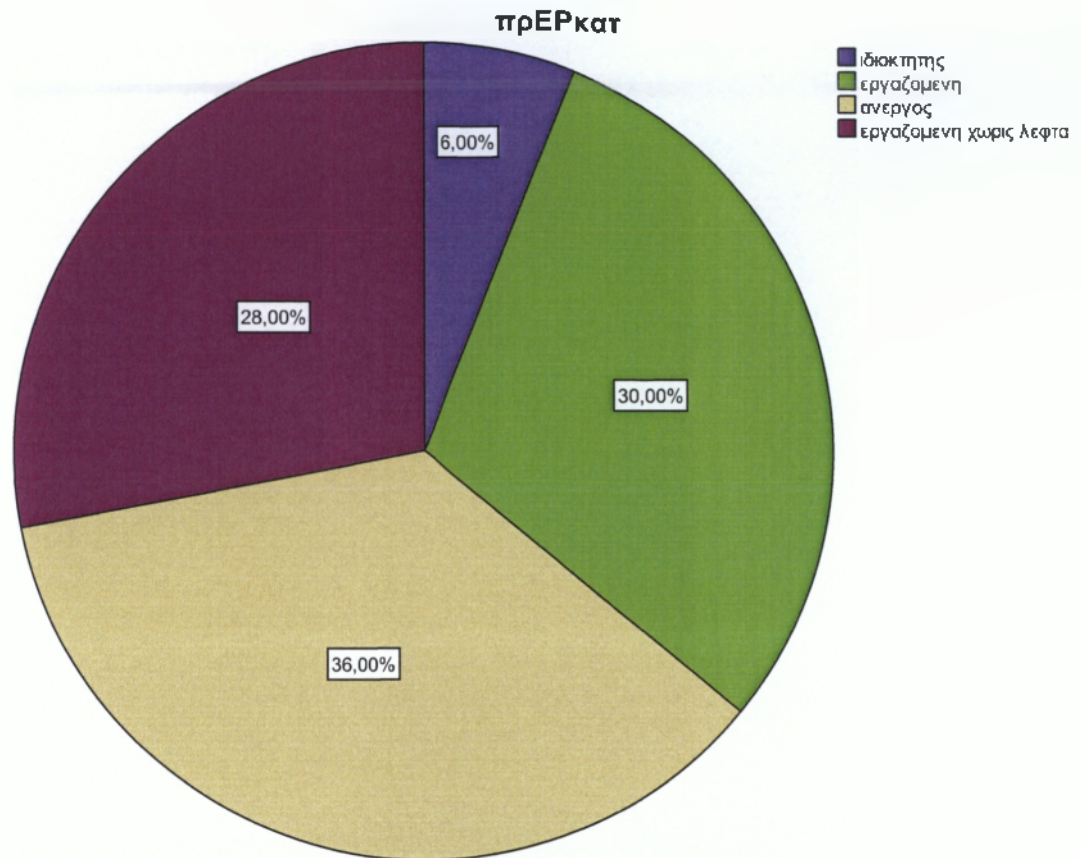
13. Λόγος διακοπής εργασίας:

ογωΔ

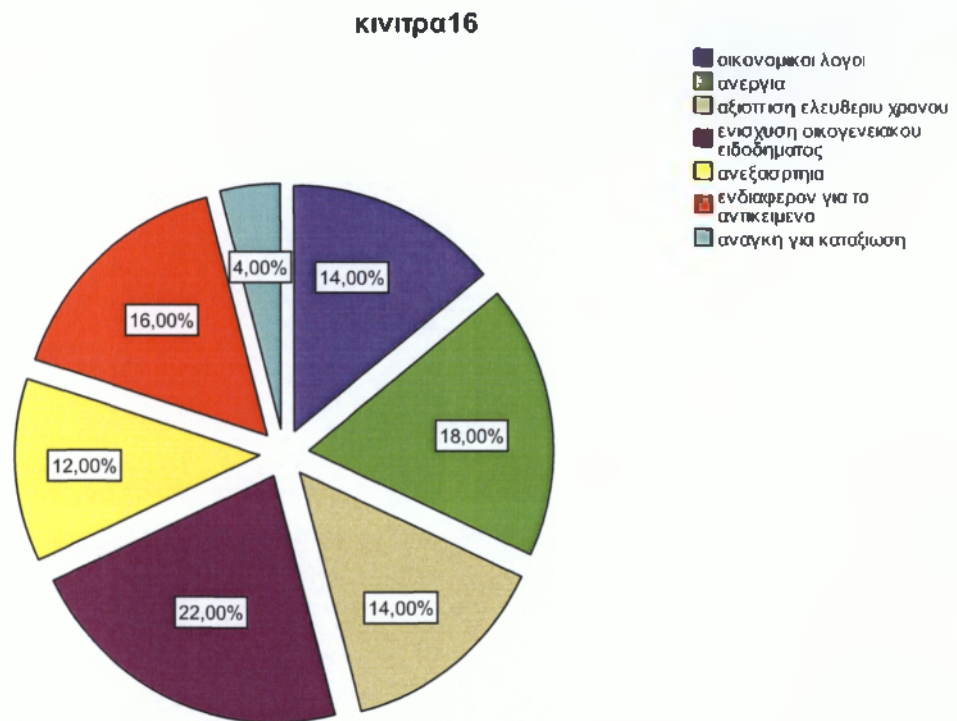
Το 36% δήλωσε πως απολύθηκε από την εργασία του . Το 38% σταμάτησε να δουλεύει λόγω σπουδών . Το 22% σταμάτησε για να βρει κάποια καλύτερη δουλειά . Το 4% σταμάτησε λόγω οικογενειακών λόγων.

14. Ποια είναι η παρούσα εργασιακή σας κατάσταση;

Το μικρότερο ποσοστό δήλωσε πως είναι ιδιοκτήτης 6% ,εργαζόμενοι δήλωσε το 30% και εργαζομένη χωρίς να πληρώνονται δήλωσε το 28% .Άνεργοι δήλωσαν το 36% των ερωτηθέντων .

15. Ποια ήταν τα αρχικά κίνητρα που αποτέλεσαν την κινητήρια δύναμη για την ίδρυση του συνεταιρισμού;

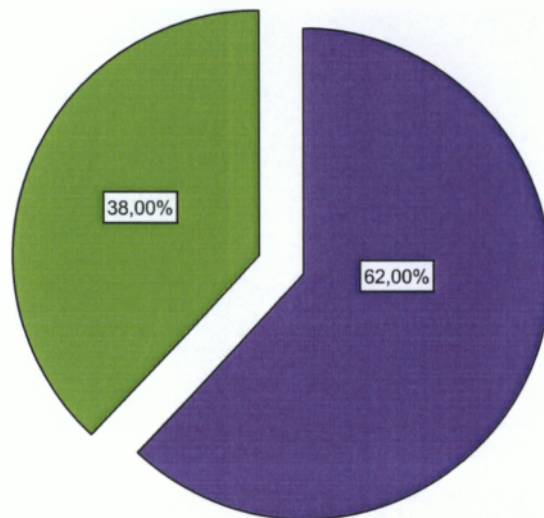

Το 4% δηλώνει πως είχε ανάγκη για καταξίωση .Το 14% δήλωσε ότι για οικονομικούς λόγους .Το 18% για να αντιμετωπίσει την ανεργία. Το 16% του άρεσε το αντικείμενο . Το 12% για να γίνει ανεξάρτητος .Το 22% για να ενίσχυση το οικονομικό του εισόδημα . Το 14% για να αξιόπιστη τον ελεύθερο χρόνο του .

16. Αντιμετωπίσατε προβλήματα κατά τη δημιουργία του συνεταιρισμού;

προβληματα17

■ ναι
■ όχι

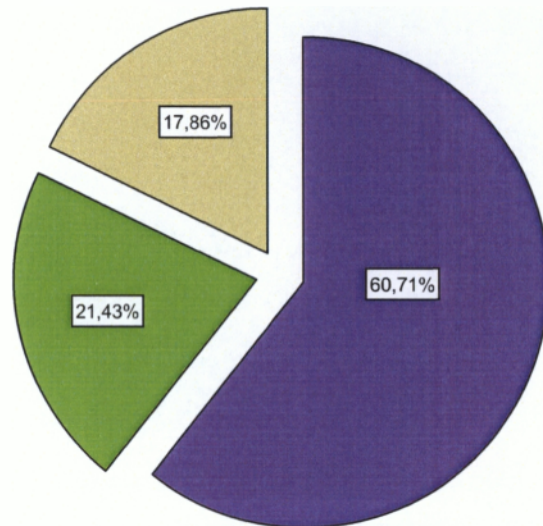

Το 62% δηλώνει πως αντιμετώπισε πρόβλημα στην δημιουργία του συνεταιρισμού ,ενώ το 38% πως όχι .

17. Ποιο πρόβλημα αντιμετωπίσατε κατά τη δημιουργία του συνεταιρισμού;

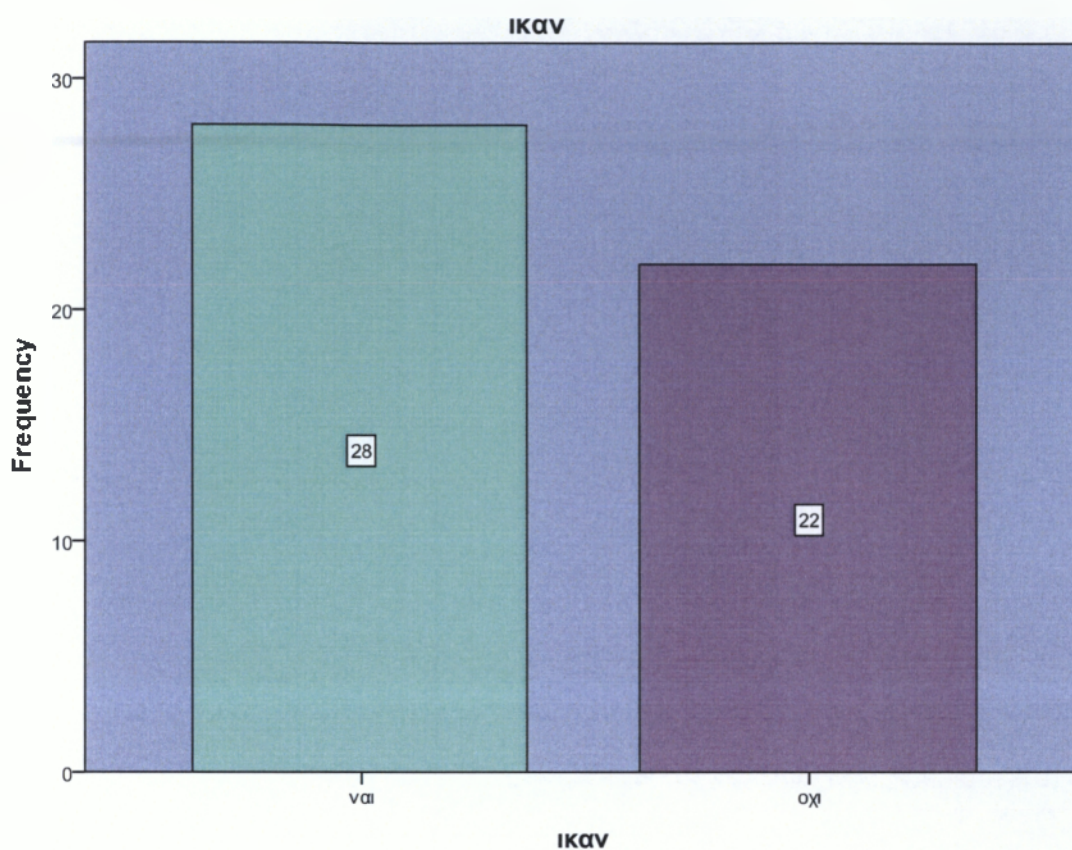
προ18

- διακολι ανυρεση κε
- γραφειοκρατια
- εειψη ενημ

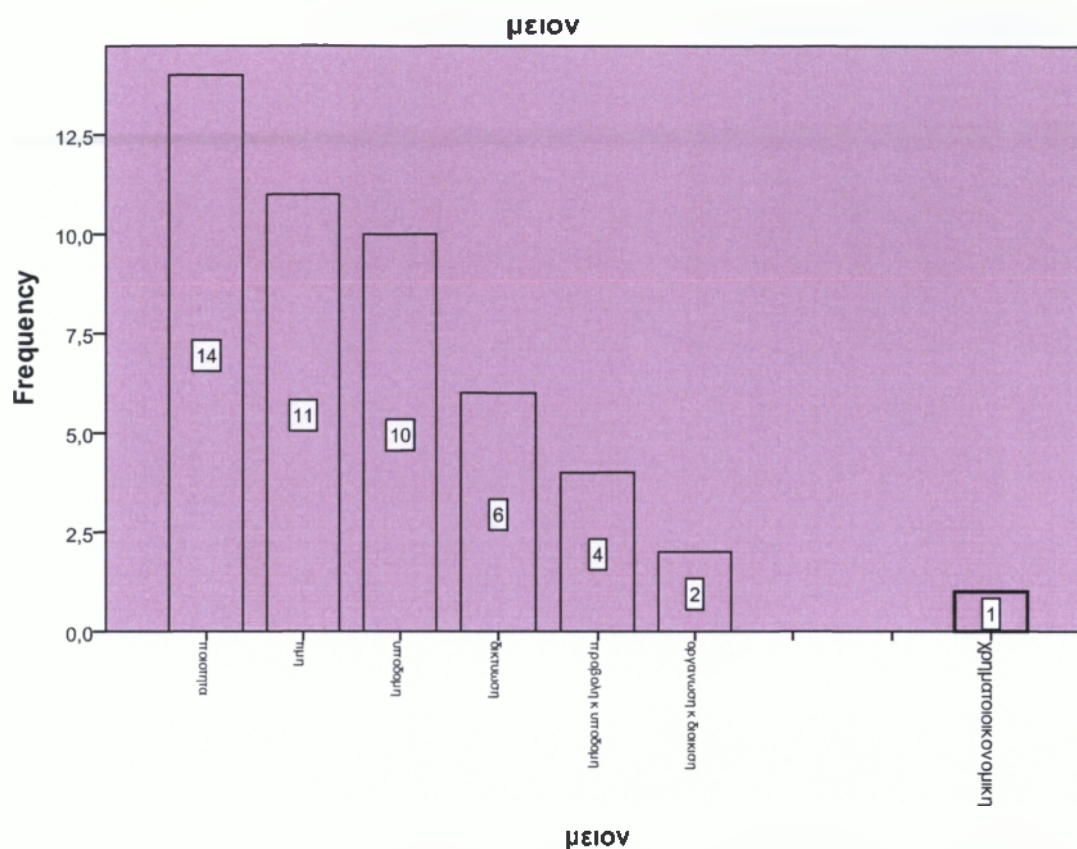
Το 17,86% δήλωσε ότι αντιμετώπισε προβλήματα γιατί είχε λίγη ενημέρωσης ,το 21,43% αντιμετώπισε γραφειοκρατικά προβλήματα και το 60,71% δυσκολεύτηκε να βρει το απαιτούμενο κεφάλαιο .

18. Είστε ευχαριστημένη από τη λειτουργία του συνεταιρισμού;

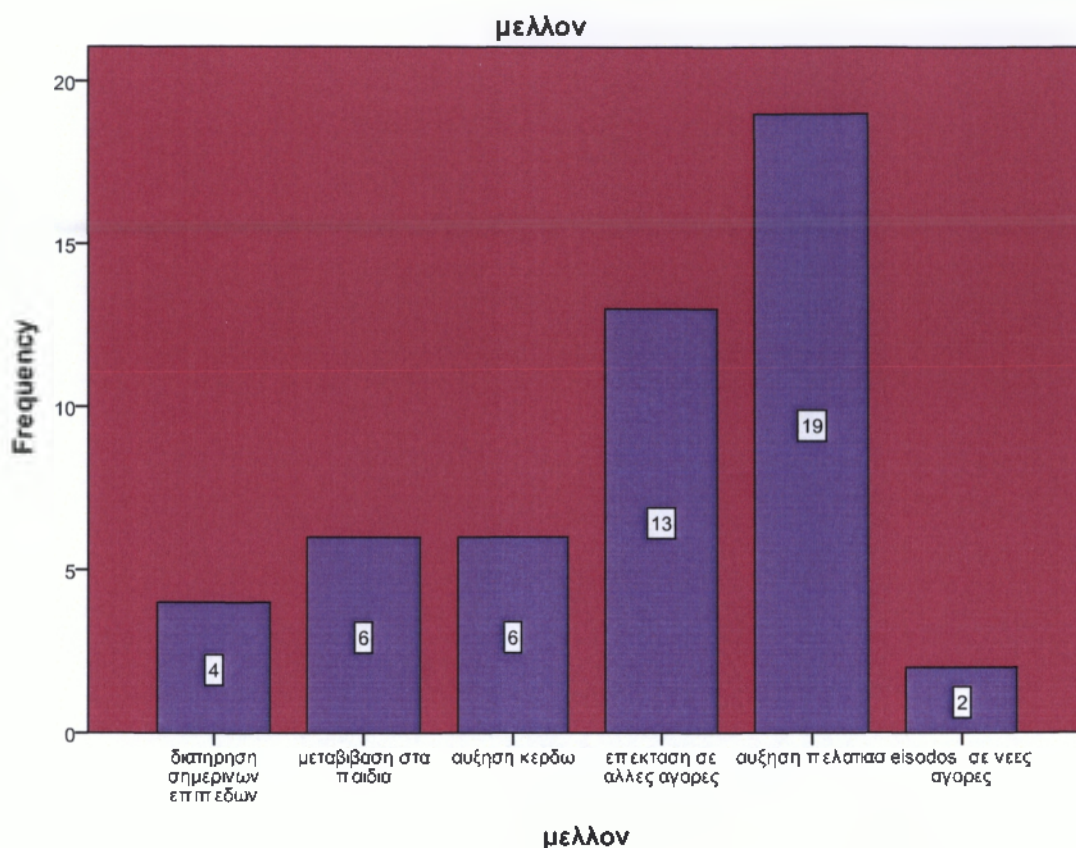
Τα 28 άτομα είναι ικανοποιημένα με τον συνεταιρισμό ,ενώ το 22 όχι .

19. Ποια πιστεύετε ότι είναι τα μειονεκτήματα του συνεταιρισμού;

14 άτομα δήλωσαν πως τα μειονεκτηματα της επιχειρησεις είναι ποιότητα ,11 δήλωσαν την τιμη σαν μειονεκτημα , 10 άτομα δήλωσαν την υποδομη σαν ένα μεγαλο μειονεκτημα , 6 ατομ την δικτυωση , 4 άτομα την προβολη και την υποδομη ,2 άτομα την οργανωση και διοικηση και 1 την χρηματοοικονομικoi υποστηριξη .

20. Ποιες είναι οι σκέψεις και τα σχέδιά σας για το μέλλον του συνεταιρισμού;

Την διατήρηση των σημερινών επιπέδων θέλουν 4 άτομα ,την μεταβίβαση του συνεταιρισμού στα παιδιά τους επιδιώκουν 6 άτομα , την αύξηση των κερδών θέλουν 6 άτομα . Την επέκταση του συνεταιρισμού σε άλλες αγορές θέλουν 13 άτομα . 19 άτομα θέλουν να αυξήσουν το πελατολόγιο τους και 2 άτομα θέλουν ο συνεταιρισμός τους να εισήχθη σε νέες αγορές .

Συμπεράσματα.

Φθάνοντας στο τέλος αυτής της μελέτης, μπορούμε με σιγουριά να πούμε ότι έχουμε γίνει πολύ σοφότεροι σχετικά με το αντικείμενο του αγροτουρισμού. Ο αγροτουρισμός, είναι μια διαφορετική μορφή τουρισμού, την οποία όλοι έχουμε ακούσει, αλλά λίγοι γνωρίζαμε αρκετά για αυτή. Προσφέρει την δυνατότητα στον επισκέπτη να ζήσει μια πραγματικά μοναδική εμπειρία, καθώς

τις συνθήκες στις οποίες ζει σε ένα αγροτουριστικό κατάλυμα, δεν τις συναντάς εύκολα στην σημερινή εποχή.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο αγροτουρισμός, προσφέρει απλόχερα την ευκαιρία στον άνθρωπο να επιστρέψει στη φύση, να έρθει ξανά σε επαφή με το περιβάλλον, να μυρίσει καθαρό αέρα, να νιώσει το χώμα, να φάει πιο υγιεινά, να δει πράσινο και όχι μόνο μπετόν, αλλά και να ακούσει όλα εκείνα τα μοναδικά ακούσματα της φύσης που τόσο πολύ αγνοούμε. Στη συνέχεια θα παραθέσουμε τα σημαντικότερα συμπεράσματα στα οποία έχουμε καταλήξει, μέσα από την συνολική ενασχόληση μας με τον πολύ ενδιαφέρον αντικείμενο του αγροτουρισμού.

- Ο τουρισμός είναι ένα φαινόμενο που επηρεάζει τις βαθύτερες επιθυμίες όλων των ανθρώπων και σχετίζεται άμεσα με την κατανάλωση και τον ελεύθερο χρόνο. Την ίδια στιγμή, αποτελεί έναν από τους πιο δυναμικούς και ταχύτητα αναπτυσσόμενους τομείς της παγκόσμιας οικονομίας.
- Ο αγροτουρισμός είναι ένα είδος εναλλακτικού τουρισμού.
- Ο αγροτουρισμός είναι μια ήπια μορφή βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και πολύδραστηριότητας στον αγροτικό χώρο, με την οποία ο επισκέπτης έχει την ευκαιρία να γνωρίσει τις αγροτικές περιοχές, τις αγροτικές ασχολίες, τα τοπικά προϊόντα, την παραδοσιακή κουζίνα και την καθημερινή ζωή των κατοίκων, τα πολιτισμικά στοιχεία και τα αυθεντικά χαρακτηριστικά του χώρου αυτού, με σεβασμό προς το περιβάλλον και την παράδοση.
- Οι δυο κυριότερες μορφές αγροτουρισμού είναι ο αμιγής αγροτουρισμός και ο σύνθετος.
- Ο αγροτουρισμός έχει οικονομικά και κοινωνικά κίνητρα, τα οποία τον καθιστούν ελκυστικό σε όλο και περισσότερο κόσμο.
- Ο αγροτουρισμός έχει δύο στόχους, να προσφέρει ευχάριστες διακοπές στον τουρίστα, και να βοηθήσει οικονομικά τις αγροτικές περιοχές, μέσω του τουριστικού ρεύματος.
- Οι ελάχιστες προϋποθέσεις που απαιτούνται για να αναπτυχθεί ένας αγροτουριστικός οικισμός είναι, ο ελκυστικός χώρος (φυσικός και πολιτιστικός), η ωραιότητα του τοπίου, η επαρκώς δομημένη γη, και οι

ευρύχωροι οικιακοί χώροι, που να μπορούν να χρησιμοποιηθούν για αγροτουριστικούς σκοπούς, χωρίς να απαιτούνται νέες μεγάλες επενδύσεις

- Προβλήματα τα οποία μπορεί να προκύψουν είναι, η αλλοίωση του φυσικού τοπίου, η υποβάθμιση των οικοσυστημάτων, η άστοχη αλλαγή των χρήσεων γης, ο αποχαρκτηρισμός δασικών περιοχών, οι μεγάλες απαιτήσεις σε ενέργεια, και αρνητικές συνέπειες στη τοπική οικονομία.
- Στην Ελλάδα, μέχρι και το τέλος της δεκαετίας του 1970, δεν υπήρχε οργανωμένη μορφή αγροτικού τουρισμού.
- Ο ελληνικός αγροτουρισμός, χρειάζεται ακόμη πολλή προσπάθεια για να μπορέσει να φτάσει σε επίπεδα τέτοια, όπου θα μπορούμε να πούμε ότι έχουμε στην χώρα μας, μια ολοκληρωμένη μορφή αγροτουρισμού.
- Μια από τις κυριότερες προσπάθειες που γίνονται για ανάπτυξη του αγροτουρισμού είναι τα Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (Ο.Π.Α.Α.Χ.), τα οποία αφορούν μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για την αγροτική ανάπτυξη σε επιλεγμένες ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της χώρας. Επίσης, βασίζονται σε ένα ολοκληρωμένο σχέδιο και ενισχύουν ιδιωτικές επενδύσεις και δημόσιες τεχνικές και κοινωνικές υποδομές.
- Ο αγροτουρισμός, με τις όποιες δυσκολίες μπορεί να έχει, αποτελεί μια εναλλακτική μορφή τουρισμού, η οποία προσφέρει στον τουρίστα μοναδικές στιγμές επιστροφής στην φύση.

Προτάσεις.

Ορισμένες προτάσεις οι οποίες θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη των αρμοδίων, σχετικά με την επίλυση διάφορων προβλημάτων, αλλά και για την όσο το δυνατό μεγαλύτερη βελτίωση της επικρατούσας κατάστασης στον τομέα του αγροτουρισμού είναι οι ακόλουθες :

Μεγαλύτερη ενημέρωση του κοινού, σχετικά με την πραγματική φύση του αγροτουρισμού.

Ευρύτερη ενημέρωση σχετικά με τα προτερήματα που μπορεί να προσφέρει στους τουρίστες οι επιλογή ενός αγροτουριστικού προορισμού.

Πάταξη της γραφειοκρατίας που ταλαιπωρεί τους νέους επίδοξους ιδιοκτήτες αγροτουριστικών καταλυμάτων.

Ανάπτυξη προγραμμάτων διαφήμισης του Ελληνικού αγροτουρισμού στις διεθνείς αγορές.

Πρώθηση εκ μέρους της κυβέρνησης, προγράμματος επιδότησης των αγροτουριστικών επιχειρήσεων.

Πρώθηση κλίματος, αλλαγής των τιμών των αγροτουριστικών προϊόντων για προσέλκυση περισσότερων τουριστών.

Δημιουργία καλύτερων υποδομών στις ήδη υπάρχουσες αγροτουριστικές επιχειρήσεις.

Μετάβαση ομάδας επιχειρηματιών στο εξωτερικό, για να δουν τον τρόπο με τον οποίου λειτουργούν μεγάλες αγροτουριστικές επιχειρήσεις, να παραδειγματιστούν, να αποκτήσουν την τεχνογνωσία, και γενικότερα να επωφεληθούν από τις μεγάλη εμπειρία την οποία κουβαλούν οι συνάδελφοι τους στο εξωτερικό.

Εμπιστοσύνη, καλή διάθεση αλλά και προτίμηση από εμάς, απέναντι στην νέα αυτή πραγματικότητα, η οποία αναπτύσσεται με τόσο γρήγορους ρυθμούς γύρω μας.

Ερωτηματολόγιο.

1) Ηλικία:

- Κάτω των 15 ετών 16-20 ετών
21-30 ετών 31-40 ετών
41 και άνω

2) Επίπεδο εκπαίδευσης:

- Υποχρεωτική εκπαίδευση Πτυχίο ΑΕΙ / ΤΕΙ
Απολυτήριο Λυκείου Κάτοχος Μεταπτυχιακού
Πτυχίο ΙΕΚ

3) Τόπος Γέννησης:

- Θέρμο Άλλη περιοχή εντός νομού
Αγρίνιο Άλλη περιοχή εκτός νομού

4) Τόπος Κατοικίας:

- Θέρμο Άλλη περιοχή εντός νομού
Αγρίνιο Άλλη περιοχή εκτός νομού

5) Οικογενειακή κατάσταση:

Άγαμη Έγγαμη

Διαζευγμένη Χήρα

6) Έχετε παιδιά;

ΝΑΙ ΟΧΙ

7) Πόσα παιδιά έχετε;

1 2 3 Πάνω από 3

8) Έχετε παρακολουθήσει σεμινάρια επαγγελματικής κατάρτισης/εξειδίκευσης;

ΝΑΙ ΟΧΙ

9) Αντικείμενο κατάρτισης:

Περιβάλλον Αγροτουρισμός

Δασικά Πληροφορική

Μάρκετινγκ/Εμπορία προϊόντων Οργάνωση επιχείρησης

10) Έχετε προηγούμενη εργασιακή εμπειρία;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

11) Διάρκεια προηγούμενης εργασίας;

Έως 1 χρόνο 1 έως 2 χρόνια Πάνω από 3 χρόνια

12) Είδος εργασίας;

Γεωργία/Κτηνοτροφία

Εμπόριο

Εστιατόρια/Ταβέρνες

Βιοτεχνία

Δημόσιος Τομέας

Ιδιωτικός Τομέας

13) Θέση στην εργασία:

Ιδιοκτήτρια

Υπάλληλος

Πωλήτρια

Εργάτρια

Γραμματέας

14) Λόγος διακοπής εργασίας:

- Απόλυση Εύρεση άλλης εργασίας
Σπουδές Οικογενειακοί/Προσωπικοί λόγοι

15) Ποια είναι η παρούσα εργασιακή σας κατάσταση;

- Άνεργη Επιχειρηματίας/Αυτοαπασχολούμενη
Εργαζόμενη Απασχόληση χωρίς πληρωμή

16) Ποια ήταν τα αρχικά κίνητρα που αποτέλεσαν την κινητήρια δύναμη για την ίδρυση του συνεταιρισμού;

- Οικονομικοί λόγοι Ανάγκη για ανεξαρτησία/χειραφέτηση
Ανεργία Ενδιαφέρον για το αντικείμενο
Αξιοποίηση ελεύθερου χρόνου Ανάγκη για κοινωνική καταξίωση
Ενίσχυση οικογενειακού εισοδήματος Απόλυση
Δημιουργία οικογενειακής επιχείρησης
Αξιοποίηση γνώσεων και δεξιοτήτων
Έλλειψη άλλης εναλλακτικής διεξόδου

17) Αντιμετωπίσατε προβλήματα κατά τη δημιουργία του συνεταιρισμού;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

18) Ποιο πρόβλημα αντιμετώπισατε κατά τη δημιουργία του συνεταιρισμού;

Δυσκολία ανεύρεσης αρχικού κεφαλαίου Γραφειοκρατία

Έλλειψη ενημέρωσης/πληροφόρησης

19) Είστε ευχαριστημένη από τη λειτουργία του συνεταιρισμού;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

20) Ποια πιστεύετε ότι είναι τα μειονεκτήματα του συνεταιρισμού;

Ποιότητα προϊόντων Είδος προϊόντων

Τιμή προϊόντων Οργάνωση και Διοίκηση

Τόπος εγκατάστασης/Υποδομή Δικτύωση

Προβολή και Διαφήμιση Χρηματοοικονομική κατάσταση

21) Ποιες είναι οι σκέψεις και τα σχέδιά σας για το μέλλον του συνεταιρισμού;

Διατήρηση στα σημερινά επίπεδα	☐	Επέκταση και Ανάπτυξη	☐
Μεταβίβαση στα παιδιά	☐	Αύξηση της πελατείας	☐
Αύξηση των κερδών	☐	Είσοδος σε νέες αγορές	☐

Βιβλιογραφία.

Μπουραντάς, Δ. (2002), *Μάνατζμεντ*, Αθήνα. Μπένου.

Μανώλογλου, Ε. (1993), *Εγχειρίδιο Αγροτουρισμού, Μέρος Α'*. Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (ΕΟΤ). Αθήνα.

Αγροτουριστική Α.Ε. (2003). *Ο τουρισμός ως μοχλός ανάπτυξης της υπαίθρου. Άξονες πολιτικής για τον Αγροτουρισμό*. Αθήνα. Αγροτουριστική Α.Ε.

Γκοτζίνας, Ν. (2001). *Ο Αγροτουρισμός στα κράτη μέλη της ΕΕ – μορφές θεσμικό πλαίσιο*. Αθήνα. ΠΑΣΕΓΕΣ.

Κοκκώσης, Χάρης, Τσάρτας, Πάρις, (2001), *Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και περιβάλλον*, Εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ. Αθήνα.

Μανώλογλου, Ε. (1993). *Εγχειρίδιο Αγροτουρισμού, Διακρατικό Πρόγραμμα ALTUR*, Αθήνα. Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού.

Παπακωνσταντινίδης,, Λ.Α., (1993), *Αγροτουρισμός : Σταθμός προς την Τοπική Ανάπτυξη*. Δωρικός, Αθήνα.

Τσάρτας, Π.,Θανοπούλου, Μ., (1994), *Γυναικείοι αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί στην Ελλάδα. Μελέτη αποτίμησης της λειτουργίας τους*. Κέντρο Ερευνών Για Τις Γυναίκες Της Μεσογείου. Αθήνα. ΚΕΓΜΕ.

ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας 2000 – 2006, «Ο.Π.Α.Α.Χ. στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας», Κ.Π.Σ. 2000 – 2006

Ηγουμενάκης Νίκος, Κραβαρίτης Κώστας. 2004. *Τουρισμός. Βασικές Έννοιες*. Αθήνα: Interbooks.

Ανδριώτης Κ., (2005): *Τουριστική Ανάπτυξη και Σχεδιασμός*, Σταμούλης. Αθήνα

Σπύρος Κτενάς. *Ο αγροτουρισμός ανάσα για την περιφέρεια*. Εφημερίδα Το Βήμα

Μάχη Τράτσα. *Τα καλά και συμφέροντα του αγροτουρισμού*. Εφημερίδα Το Βήμα

Ηλεκτρονικές πηγές.

www.protothema.gr

www.tanea.gr

www.tovima.gr

www.agrotour.gr

www.keta-amth.gr

www.kozani.gr

www.agronews.gr

<http://www.tatis.gr>